Postimees

83. aastakäik

Ilmub iga päev varahommikul

Toimetus ja peakontor Tartus, Ülikooli t. 21/23. Toimetus ja kontor Tallinnas, Viru tn. nr. 11.

Telefonid Tartus: Kella 9—15 kodukeskjaam kõigiks väljakutseteks 40-80, toimetuse kaugeköned 29-86, raamatukauplus 22-50. Peale kella 15 ja pühapäevadel toimetuse kaugeköned 29-86, toimetus (kohalik osakond, sport, üldised teated) 40-81, ajalehe trükikoda ja toimetuse öövalve peale kesköö 40-82, kontor 40-83, peatoimetaja ja toimetuse sekretär 40-84.

Telef. Tallinnas: Toimetus 436-81, kontor 436-11.

Käsikirjad hoitakse alal ainult sellekohasel soovil.

Kuulutusi võetakse vastu äripäeviti: „Postimehe" peakontoris kl. 8.30-st kuni 18-ni, „Postimehe" raamatukaupluses, Suurturg 16, kl. 8-st kuni 17-ni, „Postimehe" Tallinna kontoris kl. 9-st kuni 15.30-ni. Pühapäeval: „Postimehe" peakontoris tel. 40-83, kl. 18 kuni 20-ni.

Üksiknumber 6 senti

Hinnata kaasandeks igal pühapäeval pilkeleht „Sädemed".

„Postimehe" tellimishinnad:

Postiga: 1 kuu — kr. 1.65, 2 kuud — kr. 3.30, 3 k. — kr. 4.40, üle 3 kuu korraga tellides iga üksikuu kr. 1.40, 6 k. — kr. 8.60, 9 k. — kr. 12.80, 12 k. — kr. 17.—. Välismaale — kr. 4.— kuus.

Tellimishind Tartu linna tellijaile kojukandmisega on võrdne postiga tellimise hinnaga.

Postita (s. o. Tartus tellitusest ise ära viies) 1 kuu — kr. 1.50, 2 kuud — kr. 3.—, 3 k. — kr. 3.95, üle 3 kuu korraga tellides iga järgnev kuu kr. 1.15.

Aadressi muutmine 25 senti.

Kuulutuste hinnad: Kuulutuste kirjaga: kuulutuste küljel 5 senti, teksti ees 12 senti, teksti sees 15 senti mm. Kohaotsimiskuulutused poole hinnaga. Kuulutuste koha valiku soove täidetakse ainult võimalust mööda.

Nr. 261 Neljapäewal, 28. septembril 1939

Tänast lehte 10 leheküige

Warssawi alistus tingimusteta

Wormiline üleandmine arwatawasti 29. septembril

Linna garnison tõuseb üle 100.000 mehe

Berliinist, 28. sept. (DNB) Kolmapäewa õhtul teatati, et Warssawi on alistunud Saksa wägedele.

Teadaanne kõlab järgmiselt: „Saksa sõjawäe ülemjuhatus teatab: Warssaw on alistunud tingimusteta. Linna wormiline alistumine Saksa sõjawäe ülemjuhatusele leiab aset arwatawasti 29. sept. Niipalju kui seni on olnud võimalik kindlaks teha, tõuseb Warssawi sõjawäe garnisoni kogujõud üle 100.000 mehe".

Kommenteerides strateegilist seisukorda Warssawis tähendatakse Berliini mõõduandwates ringides, et rünnak linnale areneb sama suure kiiruse ja täpsusega nagu kõik Saksa wägede operatsioonid käesolewa sõjakäigu ajal.

48 tunni jooksul pärast rünnaku tegelikku algust olid Saksa wäed wallutanud enamiku 15 fordist, mis ümbritsewad linna. Need kiired edusammud, mis tehti eriti kindlustatud liinide läbimurdmisega Warssawist lõuna pool, nähtawasti wapustasid kindlat wastupanu, mida osutasid seni Poola wõimud Warssawis iga kord, kui Saksa sõjawäelised wõimud neile läbenesid ettepanekuga loobuda mõttetust kaitsest, mis sakslaste rünnaku korral nõuaks asjatuid inimohwreid ja tekitaks warandusliku kahju, eriti tsiwiilelanikkudele. Lähemate tundide jooksul arwatawasti selgub, kas alistumist pakkunud Poola komandör tegelikult walitseb seisukorda niiwõrd, et garanteerida, et kõik kapitulatsioonitingimused täidetakse selle kaw a kohaselt, mille väljatöötamine on usaldatud Saksa kindral Blaskowitzile.

Ühenduses sellega tähendatakse, et sõjaajaloos on enam kui üks kord ette tulnud, et suures ümberpiiratud linnas relwastatud pööbel lõppude lõpuks ei kuula käsku ja alustab mässu pärast seda, kui sõjawäewõimud on kapituleerunud.

Berliinis tahetakse loota, et Warssawi elanikud ei ole kaotanud normaalset mõistust ja et sakslastel ei osutu tarwilikuks kasutada uusi drastiliisi sõjawäelisi abinõusid pärast linna ametlikku allaandmist Poola sõjawäewõimude poolt.

Sõjawäeline administratsioon

Berliinist teatab DNB: Hitler on teinud korralduse sõjawäelise administratsiooni sisseseadmiseks wallutatud Poola piirkondades. Sõjawäelise administratsiooni juhiks on nimetatud idaülemjuhatuse juures kindral v. Rundstedt. Tsiwiiladministratsiooni juhiks idaülemjuhataja juures on Hitler nimetanud minister dr. Frank.

Poola komandandi teadaanne

Pariisist teatab Reuter: Warssawi sõjawäeliselt komandandilt saabus siia ametlik teadaanne, milles öeldakse, et Poola komandant on teinud ettepaneku 24-tunnise sõjariistade rahu sõlmimiseks.

Ettepanek tehti — öeldakse teadaandes — arwesse wõttes tsiwiilelanikkude meeleheitlikku seisukorda ja tohutut kahju, samuti ka weepuudust ja nakkushaiguste hädaohtu.

Poola pealinn on täielikult häwitatud ja teda tulistatakse suurtükkidest lakkamatult, öeldakse teadaandes edasi. Wecttsisternid ja filtrid on häwitatud, ja on äärmiselt raske abistada tsiwiilelanikke, sest linna pommitatakse pidewalt. Kõik monumendid ja kirikud seisawad waremetes. Tsiwiilelanikkude ja linna jõudude seisukord sunnib Poola wäejuhatust kaaluma edasisi otsusi, mis aitaks wältida uusi ohwreid elanikkude seas. Seni ei olewat Poola ettepanekule wastust saabunud.

Teisipäewal olewat alla tulistatud 13 Saksa lennukit, millega Warssawi piirkonnas allatulistatud lennukite arw tõuseb 106-ni.

Punaarmee wõttis üle 30.000 wangi

30 rongi ja hulk muud warustust saagiks

Moskwast, 28. septembril. (TASS) Punaarmee ülemjuhatuse teadaanne: Liikudes demarkatsioonijoonele, okupeerisid punaarmee osad Ossowietsi kindluse ning Holmi, Zamostje, Rawa-Ruska ja Sambori linnad, jõudes wälja liinini Raygorodok, Ossowiets, Sokoly (35 kilomeetrit edela poole Belostokist), Meleitshitsy (25 kilomeetrit edela pool Bielskist), Biela, Zamostje, Jaworow, Sambor ja Turka (40 kilomeetrit edela pool Drogobytshist).

Poola wäeosade jäänuste likwideerimisel Walge-Wenemaa ja Ukraina lääneosas punaarmee wäeosad pidasid Brest-Litowski ja Wlodawa wahel kinni 30 rongi ja said umbes 25.000 wangi. Kobrini lõunapoolses sektoris saadi wange 1.000, Holmi sektoris 8.000 wangi ja 1.000 hobust ning Janowka (20 kilomeetrit edela pool) sektoris 2.500 wangi.

Walge-Wene rinde sõjanõukogu päewakäsk

Moskwast, 28. septembril. (TASS) Walge-Wene rinde sõjanõukogu awaldas päewakäsu, milles märgitakse N.-Wene wägede julgust ja eneseohwerdawat waimu wõitluses Lääne-Walge-Wene ja Lääne-Ukraina rahwaste wabastamiseks Poola surwe alt.

„Meie suur N.-Wene rahwas terwikuna", ütleb päewakäsk, „imetleb teie suurt julgust".

35.000 põgenikku Ungaris

Budapestist teatab TASS: Poola põgenikkude arw, kes on sattunud Ungarisse, ulatub 35.000-ni. Ungari walitsus on lubanud kõigil põgenikkudel tagasi minna Poolasse.

Ungari piiril

Budapestist teatab DNB: Nõukogude Wene sõjawägi jõudis kolmapäewal pärast lõunat Ungari piirile, kus astus ühendusse Ungari piiriwalwuritega Tartari ja Wereczke kitsastee juures. Wenelased palusid ungarlastelt üksikasjalikku informatsiooni piiri kohta selleks, et wältida arusaamatusi, mis wõiwad kergesti tekkida siis, kui üksikasjad ei ole teada.

Saksa lennuk tulistas Hollandi reisilennukit

Tulistamine oli tingitud ebaõnnelikkude asjaolude kuhjumisest

Berliinist, 28. septembril. (DNB) Teisipäewal, 26. septembril kella 14.30 paiku tulistati üht Hollandi reisilennukit Helgolandi saare lähedal ühe Saksa merelennuki poolt.

See wahejuhtum oli tingitud rea ebaõnnelikkude asjaolude kuhjumisest. Rünnatud lennuk sarnanes ühele waenlase tuntud häwituslennuki-tüübile, ega olnud warustatud kaugelenähtawa tunnusmärgiga kui erapooletu reisilennuk. Halwa ilmastikuolu tagajärjel oli wõimalik alles suurimas läheduses kindlaks teha tema rahwust tähtedest lennukikerel ja tiibadel.

Peale selle tugewdas muljet, et siin on tegemist ühe waenlase lennukiga, asjaolu, et reisilennuk ilmselt püüdis Saksa merelennuki nägemisel wältida jälitamist pilwedesse peitumisega.

Saksa lennuki meeskond katkestas tulistamise filmapilgul, kui selgus, et on tegemist Hollandi lennukiga.

Hollandi reisilennuk wõis oma lendu jätkata. Saksa lennuki meeskonnale ei wõi halbade ilmastikuolude ja Hollandi lennuki ebaotstarbeka wälimuse ja käitumise pärast teha etteheiteid, kuigi wahejuhtumit kui niisugust tuleb wäga kahetseda.

Saksa walitsuse kahetsusawaldus

Stokholmist, 28. sept. (DNB) Saatkonnanõunik von Bülow awaldas kolmapäewal Rootsi walitsusele Saksa walitsuse nimel kahetsust Rootsi inimelu pärast 1 Hollandi lennuki ekslikul tulistamisel Põhjamerel Saksa sõjalennuki poolt.

Amsterdamist, 28. sept. (DNB) Saksa charge d'affaires on Saksa walitsuse nimel ja Saksa õhuatashee marssal Goeringi kui Saksa õhujõudude ülemjuhataja nimel awaldanud Hollandi wälisministeeriumis kahetsust seeüle, et 1 Saksa merelennuk olewat õnnetul kokkusattumisel tulistanud Helgolandist loode pool Hollandi lennukit „Meesi".

Berliin eitab rünnakuid

Berliinist, 28. septembril. (DNB) Briti informatsiooniministeerium on Havasi kaudu teateid saanud, et Prantsuse lennukid olewat laup. õhtul Friedrichshafeni tsepeliinitehastele kallale tunginud. Seda teadet lewitati Londoni ajakirjanduse poolt ning ministeeriumi korraldusel laiendati teadet nii, et Inglise lendurid olewat ette wõtnud tulemusrikka pealetungi Kieli kanalile.

„Daily Sketch" seletas, et Inglise ja Prantsuse lendurid olewat waenlast löönud Kieli kanalis ja Bodensee ääres. Eesmärk, mida nende lennuretkedega olewat saawutatud, olewat seisnud selles, et lennukitehaste häwitamise kaudu takistada Saksamaa õhujõudude kaswamist.

Saksamaa poolt on juba kindlaks tehtud, et Friedrichshafenile kui ka Kieli kanalil pole waenlikkude lennukite poolt kallale tungitud.

Nõukogude lenduri pikk polaarlend

Moskwast, 28. septembril. (TASS) N. Wene kangelane lendur Aleksejew jõudis tagasi Moskwa pikalt polaarlennult, mille ta tegi lennukawa kohaselt Moskwa—Arhangelsk—Dixoni saar—Bely Buloni saar, kokku 25.000 kilomeetrit. Lennuki meeskond tegi uurimisi seoses Arktise õhubaasi loomisega.

Üliõpilaste söögisaal

Toidukaart 28. sept. 1939. a.

Mannasupp piimaga	10, 7
Neerusupp	10, 7
Rammuleem piruka või munaga	12
Heeringas koore ja tomatiga	20
Rosolje	20
Praetud kala koorekastmega	35, 25
Värskekapsapuding pohlasalatiga	35, 25
Valejänes hapukurgiga	28, 18
Pekitud pajapraad kartulipudruga	30, 20
Lambaliha guljash porganditega	35, 25
Searibipraad õuntega	40, 30
Seafilee praet. muna ja pohlasalatiga	50
Seapraad hapukapsaga	35, 25
Riisipuder marjakastmega	15
Riisipuder või ja piimaga	25, 20
Saia- ja õunapuding	15
Rabarbrikiisel piimaga	12
Vahukoor õunakeedisega	20
Hapukurgisalat	5
Pohlasalat	8
Tomatisalat	6
Piim	4

TELLIMISE PEALE:

Viinilõik, seakarbonaad, sibulaklops	50

SOODUSTATUD LÕUNAD:

à 40 senti: kolm toitu
à 35 senti: kolm toitu
à 30 senti: kaks toitu

RIIDEHOID TASUTA.

Kulda, hõbedat,
pandipileteid kõrge hinnaga ostab
F-a H. SELMANOVITŠ,
Aleksandri tän. 4.

Nõukogude Wene lennukid rikkusid Eesti neutraliteeti

Eesti walitsus on awaldanud selle wastu protesti

26. ja 27. skp. on Nõukogude Wene sõjalennukid korduwalt rikkunud Eesti Wabariigi neutraliteeti. Eesti walitsus on awaldanud selle wastu protesti.

Wälisminister K. Selter Moskwas

Moskwast, 28. sept. (DNB) Eesti wälisminister Selter saabus kolmapäewa pealelõunat lennukil Moskwasse. Koos temaga saabusid Moskwasse professor Uluots, professor Piip ja saadik Rei.

Riiast, 28. sept. Eesti wälisminister Selter saabus koos Eesti Moskwa saadiku Reiga kolmapäewa hommikul kell 10.30 Riia lennuwäljale. Siin ühinesid nendega professor Piip ja professor Uluots, kes saabusid Tallinnast autol Riiga.

Kell 11.45 startisid kõik neli Eesti esindajat Stokholm-Moskwa liinilennukil, et jätkata lendu Moskwa.

Saksa wälisminister Ribbentrop saabus Moskwasse

Wastuwõtt rikkalikult dekoreeritud lennuwäljal

Berliinist, 28. septembril. (DNB) Saksa wälisminister von Ribbentrop asus kolmapäewa hommikul kell 9 lennukil „Grenzmark" Tempelhofi lennuwäljalt teele Moskwa. Koos temaga sõidawad N. Wene saadik Berliinis Shkwartsew ja saatkonnanõunik Parolaw, Saksa alamriigisekretär Gauss, saatkonnanõunikud Schnurre, Henke ja Kordt, protokolliülema asetäitja von Halem ja Ribbentropi isikliku staabi liikmed. Külaskäik toimub N. Wene walitsuse kutsel.

Tempelhofi lennuwäljale olid saatma ilmunud N. Wene õhuatashee brigaadikindral Beljakow ühes N. Wene saatkonna liikmetega.

Königsbergist, 28. sept. (DNB) Wälisminister von Ribbentrop saabus kolmapäewal enne lõunat kl. 11.15 Königsbergi lennusadamasse, kust ta pärast lühikest peatust jätkas edasilendu Moskwasse.

Moskwast, 28. sept. (DNB) Teade, et Saksa wälisminister von Ribbentrop saabub kolmapäewal Moskwasse, on siinsetes diplomaatilistes ja wälismaa ringkondades tekitanud sügawaimat muljet. Wälisminister von Ribbentropi teist külaskäiku Moskwa peetakse uueks tõendusecks, et Saksa-N. Wene koostöö moodustab wapustamata põhialuse Ida-Euroopa tulewasele uuele korraldusele.

Wastuwõtt Moskwas

Berliinist teatab Reuter: Ribbentropi külaskäigu auks oli Moskwa lennuwäli rikkalikult dekoreeritud.

Saksa külalisi ja von Ribbentroppi olid ilmunud terwitama paljud Nõukogude ja Saksa ametnikud eesotsas wälisasjade komissari abi Potjemkiniga. Terwitajate seas oli ka Itaalia saadik Moskwas.

Enne Saksa saatkonda sõitmist sammus Ribbentrop mööda aukompaniist.

Eine Saksa saatkonnas

Moskwast, 28. sept. (DNB) Saksa saatkonna auks korraldati kolmapäewa õhtul Saksa wälisministri von Ribbentropi külaskäigu puhul eine kitsamale ringile.

Ribbentrop Kremlis

Moskwast teatab DNB: Saksa saadiku krahw von der Schulenburgi saatel läks wälisminister v. Ribbentrop kolmapäewa õhtul kell 10 (kohaliku aja järgi) Kremli, et kohata wälisasjade rahwakomissar Molotowi ja wälisasjade rahwakomissari abi Potemkinit.

Ei olnud weel kindel, kas sellest esimesest konwerentsist wõtab osa ka Stalin.

Rooma arwamine

Roomast, 28. sept. (DNB) Saksa wälisministri v. Ribbentropi Moskwa-sõit leiab siinsetes poliitilistes ringkondades erilist tähelepanu, kusjuures rõhutatakse asjaolu, et samal ajal wiibiwad seal külaskäigul ka Türgi wälisminister ja Eesti wälisminister.

Edasi öeldakse, et Saksa wälisministri teist Moskwa-sõitu tuleb pidada Saksa-Nõukogude Liidu koostöö uueks tõenduseks. See koostöö on aluseks ettenähtud ümberkorraldusele Ida-Euroopas.

„Hamburger Fremdenblatti" kirjutis

Berliinist, 28. sept. (DNB) „Hamburger Fremdenblatt'i" Berliini kirjasaatja toonitab, et kaheks tähtsaks sündmuseks on Mussolini kõne ja Saksa wälisministri von Ribbentropi sõit Moskwasse.

Silmapilgul, mil Euroopas oleks häbasti waja otsida alternatiiwi konflikti relwastatud lahenduse wõi rahulise lahenduse wahel kaheteistkümnendal tunnil, on Saksa rahwale suureks rahuldusecks teadmine, et idas on näha lõplikku suhete korraldamist.

Warssawi kapituleerumisega, mis on wäga lähedal, tuleb Poola sõjakäiku pidada lõpetatuks ka selle wiimases faasis. Mis nüüd poliitiliselt sündima peab, et seda üksikasjaliselt kindlaks määrata, on teise Moskwa kohtumise eesmärgiks mõlema idariigi wahel.

Samal ajal wiibib Moskwas ka Türgi wälisminister. Ühenduses sellega toonitatakse, et Türgi wälisminister asus juba algusest peale seisukohal, et Saksa-Wene lähenemine ei jää ilma mõju awaldamata Ankarale.

Wene-Türgi läbiräätimised Moskwas

toimuwad sõbralikus õhkkonnas

Moskwast, 28. sept. (Havas) Wäliskomissar Molotow einestas kolmapäewal Türgi saatkonnas Türgi wälisministri Saradjogluga. Einele oli kutsutud ka 3 wäliskomissari abi, samuti Woroshilow ja selle adjudant.

Kinnitatakse, et poliitilised läbiräätimised toimusid kõige sõbralikumas õhkkonnas. Teisipäewal oli mõlemal wälisministril 2 läbiräätimist, 1 pärastlõunal ja teine õhtul, mis kestis kella 22 kuni kella 1 hommikul. Läbiräätimised jätkusid kolmapäewal.

Saradjoglu külaskäik pidi kestma 3 päewa ja lõppema järelikult neljapäewal. Aga Ribbentropi saabumine Moskwasse, et korraldada tungiwaid küsimusi, mis puutuwad Poola seisukorda, ja Eesti wälisministri Selteri wisiit wõiwad wiiwitada Türgi-Nõukogude Liidu läbiräätimiste lõppu.

Lukseemburgi 2 protesti

Brüsselist, 29. sept. (DNB) Hästi informeeritud poolt kuuldub, et Lukseemburgi walitsusel olewat tulnud juba 2 korda esineda Prantsuse walitsuse juures protestiga lennukite ülelendamise wastu Lukseemburgi terri-

Molotow wõttis wastu Türgi saadiku

Moskwast, 28. septembril. (TASS) Teisipäewal, 26. septembril N. Wene rahwakomissaride nõukogu esimees ja wäliskomissar Molotow wõttis Kremlis wastu Türgi wälisministri Sukru Saradjoglu, keda saatis Türgi saadik Moskwas Ali Haidar Aktai.

Wastuwõtul wiibisid ka wäliskomissari abi Potjemkin ja N. Wene saadik Türgis Terentjew. Saradjoglu ja Ali Haidar Aktai wõeti wastu weel N. Wene ülemnõukogu juhatuse esimehe Kalinini poolt. Sellel wastuwõtul wiibisid ülemnõukogu juhatuse sekretär Gorkin ja saadik Terentjew. Samal päewal Molotow andis Saradjoglu auks eine. Einest wõtsid osa Türgi wälisministeeriumi kõrgemad ametnikud, kes saadawad Saradjoglut, Türgi saatkonna liikmed Moskwas, samuti Woroshilow, Mikojan, Potjemkin, Dekanozow, Lozowski, Gorkin, Terentjew ja teised. Eine jooksul Molotow ja Saradjoglu wahetasid terwituskõnesid.

Kitsendused riikide väliskauban-duses Maailmasõja ajal

Wäljawedu piirati enesewarustamise huwides. Loobuti luksuskaupade sissewoost

Kui palju wõib praegune sõda majandust mõjutada, kui kaugele ulatub ta mõju rahwuswahelise kaubandusse, selle kohta on praegu weel liiga wara ennustusi teha, sest praegu on weel alles sõja esimene kuu. On selge, et sõja mõju on seda suurem, mida rohkem rahwaid sõjast osa wõtab, mida suurema pingega sõditakse, mida kauemat aega kestab sõda jne. Kõik need tegurid kokku määrawadki sõja kähtluse niihästi sõdijate riikide kui ka rahwuswahelise majanduselu kujunemises.

Praeguse sõja testuse kohta on juba mõningaid ennustusi tehtud. Kõneldakse, et ta kestab kolm aastat. Mõned arwawad, et isegi rohkem. Kui see tõesti nõnda on, siis tähendab see ka seda, et praeguse sõja mõjust majanduselule wõime alles kolme aasta pärast kõnelda. Kuid inimene tahab siiski tulewikku waadata, ja kui see ei osutu temal teisiti wõimalikuks, siis püüab ta mõõdunud aegade sündmusi waadeldes saada ettekujutust wõimalikust tulewikust. Mõnda wõime ka meie praeguse sõja edaspidisest mõjust majandusele kõneldes waadata tagasi minewikku, et siis selle abil mõista ja hinnata tulewikku. Selles suhtes wõib meile anda palju näpunäitcid mõõdunud Maailmasõda.

Maailmasõda paiskas riikide aastakümneid püsinud wäliskaubanduse-poliitika täiesti segi. Kuni sõjani püüdsid riigid wõimalikult rohkem oma saadusi wälisturgudele jaata ja sealt wõimalikult wähem kaupu osta. Sõja lahtipuhkemisel tuli aga mitte ainult sõdijatel riikidel, waid ka teistel wäljawedu piirata. Seda tehti selleks, et enestel ei tuleks wäljaweetawatest kaupadest puudus. Wäljaweo wähendamisega sai aga ka sisseweo wähendamine juba puhtwäliskauband. tasakaalustamise pärast wajaliseks. Nõnda algas siis Maailmasõjaga rahwuswahelises kaubanduses kokkutõmbamine.

Wenemaal pandi paljude kaupade wäljaweo keeld juba sõja esimestel päewadel kehtima. Seda tegi ka Saksamaa, kes olude sunnil pidi wäljawedu pidewalt piirama. Wäliskaubanduse korraldamiseks loodi Saksamaal erilised walitsusasutised, kelle kätte oli pea kogu wäliskaubandus usaldatud. See wäliskaubanduslik olukord saigi wiimaks Saksamaale saatuslikuks.

Ka Prantsusmaal pandi 1914. a. sügisel kehtima [illegible] keeld. Näiteks keelati ära wäljawedamisele lennukeid, mitmesuguseid metalle, toidu[illegible]neid jne. Nii pea aga, kui selgus, et mingisit kaubast wõib puudus tulla, laiendati kohe keeldu ka selle kauba suhtes. Samal ajal tuli Prantsusmaal ka loobuda sissewootollidest, kuigi need tollid olid saanud Prantsusmaale majanduse ülesehitamise nurgakiwiks. Juba 1914. a. kaotati Prantsusmaal pea kõikide toiduainete sissewootollid. Mõni aeg pärast seda kaotati ka arstirohtude tollid ja weel paljudelt teistelt kaupadelt.

Põllumajandussaaduste sissewootoll kaotati pea kõikides riikides juba sõja esimestel päewadel. Nõnda oli kadunud põllumajanduse protektsionism, see, mille pärast oli paljudes riikides aastakümneid wäga wisalt wõitlust peetud. Palju kannatas ka töötuse tollimaks. Häda sundis sellele teele ajuma.

Kuid mitte kõik ei saanud sissewootollide kaotamise wajadusest aru wõi wähemalt ei tahetud aru saada, sest see ei olnud kooskõlas nende huwidega. Nõnda näiteks 1914. a. now. awaldasid Prantsuse metallitöösturid arwamist, et sissewootollide ärakaotamine wõi nende wähendamine ei ole Prantsusmaa huwides, waid sellest saawat kasu ainult osawad ärimehed, kes on walmis kasutama iga juhust, et aga teenida, kuna riigi huwisid nad üldse ei arwesta. Ka põhimõttelised protektsionistid ei nõustunud walitsuse sammuga, sest nende arwates on kaupade sissewoo kitsendus rohkem Prantsusmaa huwides, kui nende kaupade mujalt odawamalt ostmine, kui neid kaupasid saaks kodumaalt. Protektsionistid ei arwestanud seda, et kaupade sissewoo wabaduse andmisega taheti ainult riiki wajaliste kaupadega warustada, sest oma maa toodang ei suutnud seda sõjaolukorras täiel määral teha.

Kuid peagi muutus Prantsusmaal olukord protektsionistide kasuks, sest warsti järgnes paljude kaupade sissewookeeld. Seda oli sunnitud walitsus hädaga tegema, sest rea kaupade wäljaweokeeluga muutus wäliskaubandus sissewoowabadusega weel passiiwsemaks, kui ta oli enne sõda. Peale selle oli suur puudus kaubalaewadest ja ka raudteed ei suutnud kõiki wälismailt tulnud kaupasid wastu wõtta. Seepärast tuli wäljast sissweetawaid kaupu liigitada nende tähtsuse järgi nõnda, et wähemtähtsate kaupade sissewedu tuli ära keelata, kuna teiste kaupade sissewoo alal tuli panna kehtima rida kitsendusi.

1916. a. pandi Wenemaal keeld maksma, millega oli erakaupade sissewedu Arhangelski ja Wladiwostoki kaudu keelatud. Kuid need olid ka ainukesed sadamad, mille kaudu saadi Wenemaale kaupu saata. Samal ajal loodi walitsuse juurde erilised organid, kes pidid wäliskaubanduse kujunemist jälgima ja igal üksikul korral otsustama, kas nende kaupade sissewedu on üldsuse huwides wajalik wõi mitte.

Ligikaudu samasugune süsteem wäliskaubanduses haakas kehtima Maailmasõja teisel aastal ka paljudes teistes riikides. Nõnda anti Prantsusmaal 6. mai 1916. a. seadusega walitsusele õigus kaupade sissewedu tarwilisel korral keelata. Sõjaministrile oli antud õigus tarwilisel korral metallide sissewoo keelu asjus teha erandeid ja seda ainult wastawa komisjoni ettepaneku. 1917. a. seadus läks selles suhtes weel kaugemale ja keelas ära igasuguste wäliskaupade sissewoo. Kuid erandiks olid siin toiduained ja relwastis. Teiste kaupade suhtes oli määratud kontingent, kaupade iseloomu ja maa järgi, kust need kaubad tulid.

Isegi Inglismaal, kus sisse- ja wäljaweokeeld oli palju wähemal määral kehtimas kui teistes sõdiwates riikides, keelati ära 1917. a. luksusasjade, alkoholjookide jne. sissewedu. Kuid selle keelu pehmendamiseks anti nende kaupade sissewooks erilisi lubasid. Paljude teiste kaupade sissewoo kohta määrati kontingent. Nõnda näiteks konserweeritud kalu lubati sisse wedada ainult pool eelmiste aastate sissewoo koguusest, kuna tomati ja wiinamarja sissewedu ainult 25 protsendi ja paberi sissewedu 35 protsendiste aastate sissewoost. Ka raamatute ja ajakirjade sissewoos pandi kehtima rida kitsendusi. Osa nendest sissewoo kitsendustest seletati sellega, et nõnda taheti hoida waba laewaruumi wajaliste toiduainete sissewooks Ameerikast ja metsasaaduste sissewooks Skandinaawiast ning Prantsusmaalt.

Nõnda oli Maailmasõjas paari aastaga warisenud täiesti kokku palju aastakümneid püsinud protektsionismi süsteem ja tema asemele oli astunud keelusüsteem. Endine, wäga mitmes olukorras äraproowitud tollisüsteem osutus sõjaolukorras kõlbmatuks ja tuli asendada uuega, milline wõimaldas paremaid tulemusi. Eesmärgiks ei olnud mitte rahwusliku toodangu hoidmine tollikaitsega wõi wäljaweo soodustamisega toodangu suurendamine, waid küsimus oli koguni teine — mitte lubada seda wälja wedada, mida on waja sõjawäele ja rahwale, ning keelata seda sisse wedada, ilma milleta saadakse läbi, et sellega transporditõõimalusi parandada ja ühtlasi hoida kokku wälisraha.

Teatawasti seisab tollimaks selles, et tema mõjul kallineb kaup, millelt wõetakse tollimaksu. Sellega piirab tollimaks importi wõi eksporti, kuid ei suuda teda siiski lõpetada. Sõdiwates riikides ja ka reas erapooletutes riikides tuli juba Maailmasõja teisel aastal teraw toiduainete ja ka toorainete puudus ilmsiks. Nende hinnad tõusid nõnda kõrgele, et nende wäljawedu oleks ka kõrgele tollimaksule waatamata tasuw olnud. Seega olekski need kaubad wõinud sattuda waenlase maale. Ka kõrged sissewootollid poleks suutnud ära hoida luksuskaupade sissewedu, sest teatawasti on alati sõdade ajal kiht kodanikke, kellele sõda olnud majanduslikult rikastumiseks, ja nendele ei ole ka kõige kallimate luksuskaupade tarwitamine kunagi kalliks osutunud. Luksuse tagaajamisele tuli aga riigi ja rahwa üldhuwides piir panna.

Järgnine kord waatame, milliseid uuendusi tõi sõda kaupade wäljaweo poolel.

M.

Rootsi erapooletus Maailmasõjas

6

Erapooletute kaubandus Maailmasõjas

Wabameelne kaupade liigitus sõjategewuse algul. Ameerika wedas puuwilla otse Saksa sadamaisse. Inglismaa seda algul ei keelanud. Göteborg kujunes tähtsaks ümberlaadimise kohaks

Enne sõda rahwuswaheline õigus mitte ainult ei liigitanud kaupu, waid määras ka kindlaks, et kauba sihtkoht on põhilise tähtsusega. Tingimatuks konterbandiks peeti ja kuulusid wõõrandamisele ainult need kaubad, mis olid määratud waenlase relwastatud jõududele, tema maale wõi tema poolt wallutatud alale. Tingitud kaupadena wõidi konfiskeerida kaubad, mis on määratud waenlase relwastatud jõududele wõi wõimudele.

Eeldus oletamiseks, et see on nii, määrab teatud arwu juhtumeid, mil kaup on ette nähtud waenlase maale. Kaupu, mis wõiksid olla tingitud konterbant,

ei tohi wõõrandada laewalt,

mis on määratud waenlasele mitte-konterbantkaupadega, kui kaup on määratud erapooletusse sadamasse, kus laew kõigepealt randub. Laewa, mis weab konterbanti, wõib kinni pidada kogu tema konterbandireisi ajal, mitte aga hiljem, pärast reisi. Laew konterbandiga eksib seaduse wastu, kui pool tema lastist koosneb konterbantkaupadest. Kõik kaupade wõi sõidukite wõõrandamised tulewad otsustada selle maa priisikohtus, kelle laewad wõõranduse teostawad. Sellest järgneb ka, et kinnipidaja kinnipeetud erapooletu riigi laewa ei tohi enne kohut häwitada.

Hädawajaline on seepärast sõdiwate riikide õigus läbi otsida isegi erapooletuid laewu. Läbiotsimine on põhimõtteliselt keelatud laewade suhtes, mida konwoeeriwad oma maa sõjalaewad. Teistel juhtumitel wõib wisiteerimist toimetada ainult laewapaberite läbiwaatamise eesmärgiga. Ainult kui need annawad kahtlemiseks põhjust, wõidakse ka laew kauba suhtes läbi otsida ja nimelt koha peal. Laewa läbiotsimiseks sadamasse wiia wõib ainult, kui kahtlemiseks on tõsiseid põhjusi ja

laewakoormat ei saa läbi otsida teisiti kui sadamas.

Leidub loendamatuid näiteid, et enne Maailmasõda ülemisest reeglist karmilt kinni peeti. Lõuna-Aafrika sõja aegu küsis lord Salisbury Inglise walitsuse seisukohta toiduainete juurdewedamise suhtes elanikkudele. Wastus oli, et waenlasele määratud toiduaineid ainult sel juhtumil wõib pidada konterbandiks, kui nad on ette nähtud waenlase sõjajõududele ja kui seda saadakse tõestada.

Kui Wenemaa 1904. a. sõjas Jaapaniga konfiskeeris jahu ja raudteematerjali, mis parajasti oli teel Jaapani erafirmadele,

protestis niihästi Suur-Britannia kui Ühendriigid.

Lord Landsdowne kinnitas kategoorilisselt, küsimus seiswat selles, kas laewakoorem on ette nähtud sõjawäele ja laewastikule wõi ei.

Londoni deklaratsioon oli Inglise üritus, siiski ei ratifitseeritud seda enne Maailmasõda ja nimelt ülemkoja wastuseismise tõttu.

Augustis 1914. a. teatasid sõdiwad riigid, isegi Inglismaa, et nad kawatsewad järgida neid määrusi, kusjuures Inglismaa, Prantsusmaa ja Wenemaa siiski tegid wäikesi ümbermuutusi kaupade suhtes ja Inglismaa Order in Council'iga 20. augustil teostas mõningad muudatused, näiteks, et erapooletu sõiduk, mis reisib täiskoormatusega ja mille last koosneb täielikult konterbantkaupadest, wõidakse tema koduteel kinni pidada, kui on õigustatud põhjust oletada, et laewa poolt weetud kaup on määratud waenlikule riigile wõi isikule, seda waenlik riik kontrollib — lähtekoht hilisemaks mustaks nimestikuks.

Silmas pidades kõike ülemaltoodut näeme, et

Maailmasõja algul maailmakaubanduse põhimõtted wõimaldasid erapooletuile maile täielikku importdiwabaduse

ja isegi wabaduse warustada sõdiwate riikide eraelanike hädatarwetega wäljastpoolt. Sõja wägiwald ja sellega keasnewad ohud aga sundisid sõdiwaid riike hiljem suure waewaga ülesehitatud rahwuswahelise õiguse hoonet tükk-tükilt maha kiskuma.

Muudatused siiski ei wiidud läbi korraga, waid järgnesid üksteisele teatud ajawahemikude järel. Erapooletu kaubanduse seisukohalt wõib sõja aja jagada perioodideks pidewalt kaswawate raskustega. Iga niisuguse ajajärgu jooksul kaubandus peab katsuma — kõigile takistustele waatamata — wahendada kaupu maailmaosade ja riikide wahel, kuigi mitte nii suures ulatuses nagu warem, siiski püüdes wõimaluse piirides katta rahwaste elulisemaid wajadusi.

Järjest terawamaks muutunud meresõda on toonud kaasa nähte, et niisugunegi kauplemine, mida kord peeti täiesti lojaalseks ja mida lubati sõdiwate riikide poolt, wiimasel ajal tunnustatakse lubamatuks ja selle wastu koguni terawalt wõideldakse. Kuriooseeks näiteks olgu siinkohal kauplemine puuwillaga, mis Londoni deklaratsioonis seisis wabanimestikus.

Sõja algul oli puuwillaga kauplemine waba, ja ameeriklased wedasid seda piiramatul määral otse Saksa sadamaisse.

Järjest suurenewate meresõiduohtude tõttu saadeti puuwill hiljem Saksamaale üle Itaalia, Hollandi ja Skandinaawia. 1915. a. algul oli Göteborgi sadam puuwillaga lihtsalt üle uputatud. Palle ei suudetud enam mahutada ladudesse, waid wedelesid kaidel, oodates edasitoimetamise wõimalust Saksa- ja Wenemaale. Seda puuwillagakauplemist pandi siiski Rootsile liitriikide poolt wäga pahaks, kuigi puuwillaga kauplemine Ühendriige ja Saksamaa wahel oli seeford täiesti lubatud. 1915. a. märtsis lõppes otsene kauplemine inglise Order in Council'i põhjal, mis nägi ette kõikide wahetult wõi taudselt waenlasele määratud kaupade konfiskeerimise.

Juba sõja ajal püüdsid sõdiwad riigid wastastikku kaubanduse mereliiklust mineerimisega takistada — risti wastu rahwuswahelise õiguse määrustele. Juba warem mainisime Rootsi auriku hukkumist Soome sadama ees. 1914. a. nowembris oli Rootsi puukaubawäljaweole suureks hoobiks Saksamaa poolt kõigi puukaupade konterbandi nimestikku wõtmine. (Järgneb.)

Muendage aegsasti „Postimehe“ tellimine 1. oktoobrist

Euroopa hukkumine

R. C. Sherriff 13

„Mida te mõtlete sellega — parem?“ küsis ta järsult, silmad täis suurenevat kahtlust ja umbusku.

„Mõtlen, et kogu see asi polegi nii hull“, wastasin. „Kas te pole näinud tänahommikusi ajalehti? Nende jutu järgi jääme kõik ellu.“

Mehe kerge naeratus oli kadunud. Ta sissevajunud, särata silmis oli kohutav tühjus ja ta vastas mulle järsku ja ebameeldiva naeruga...

„Teil ei tarvitse mind kohelda nagu last,“ urises ta. „Te ometi pole nii loll, et te ei teaks, et meid ootab verine lõpp.“ Ta tõmbas oma taskust kokkukortsutatud ajalehe ja lehvitas seda minu näo ees. „Kas arvate, et inimene, kel on wähegi mõistust, usub seda ajalehtede loba?“ Nad kõnelevad „riivamisest“! Ta hääl muutus valjemaks, peagu kriiskamiseks ja mulle kisendades mütsutas ta ajalehe keraks ja viskas siis selle üle põõsasaia. Kas olete kuulnud kunagi niisugust rumalat loba? Kas arvate, et niisugune suur mürakas nagu kuu annab meile ainult „tõuke“, lõmastamata miljoneid meie hulgast veristeks tompudeks ja saatmata teisi, ülejäänuid tulevasse riiki. Neil on julgust meile kõnelda, et kuu on kirsimarja-suurune!“

„Seda nad ei ütlegi,“ algasin, „nad...“

„Nad ütlevad seda,“ mõirgas ta.

„Jah, aga ainult võrdluseks,“ jätkasin.

„Võrdluseks,“ haukus tema. „Kuu on Euroopa suurune!“ Ta vaatas mulle otsa pilguga, millist ma polnud näinud veel ühelgi inimesel. „Muidugi, neil rumalatel ajalehtedel on ju alati midagi öelda. Iga hull teab seda!“

Suure pingutusega surusin maha vihase vastuse, mis kippus mu huultele.

„Igatahes,“ ütlesin siis sunnitud naeratusega, „meie kõik oleme teiega enam-vähem ühisel arvamusel. Kuidas oleks nüüd väikese napsuga, et saada kuud „ära pesta“?“

Ta raputas pead.

„Mitte mina. Mina ei suuda enam juua. Nüüd, kus meil on elada ainult veel kolm kuud, arvan, et inimene peab olema hull, kui ta selle aja ära viidab viinapudeli juures. Lähen parajasti Lullingtoni, et külastada oma vana ema. Ta on praegu üheksakümne-aastane ega saa millestki aru. Olen meelsamini nendega, kes ei suuda midagi mõista kui nendega, kes seda ei katsugi. Teie minge sisse. Öelge Mabelile, et ta annaks teile klaasikese juua. Viin on hea neile, kes usuvad ajalehti nagu teie.“

Nende sõnadega pöördus ta minema ja sammus teed mööda alla.

Olin teinud kõik, mis võimalik, et jääda tema ees rahulikuks, ent nähes seda paterdavat kuju kaduvat nurga taha, oleksin võinud talle järele joosta ja oma viha talle kaela valada.

Ei olnud need tema toored sõnad, mis mind vihastasid, ka mitte tema alandav hirm, vaid kohutav veendumus, et sel mehel on õigus, et iga sõna, mis ta ütles, on halastamatult tõsi, hoolimata oma jämedast vormist. Olin vihane seepärast, et ta oli mulle näidanud, milline juhkam ma olin. Olin peitnud enda väikese viletsa enesepette varju taha, mille see vilets joomar purustas oma toore keelega mõne ainsa hetke jooksul.

Mis aga veelgi pahem — see häbematu kõrtsmik oli oma hullu keelega hävitanud iga kübemekese sangarlikkust, mis oleks võinud olla mulle suureks lohutuseks eelseisvate hirmutundide puhul. Professor Hartleyga olin seisnud surmaga silm silma vastu ega kartnud — sest surm peene mehe seltsis võib kujuneda mõnusaks seigaks. Olin vaadanud surmale silma õpet. Edwarsi juures, sest ükski ei või tunda mingit põlastamisväärset hirmu tõelise julguse ja vankumatu usu ees. Ent surm selle argpüksiga seltsis, kes lõhnas viskist ja higist, oli midagi erutavat ja hirmutavat — midagi nii õudset, et see ajas mu peagu enesetapmisele... ükskõik, millele, mis mind ainult oleks võinud päästa koos suremisest selle vastiku mehega.

Esmakordselt oma elus tundsin vajadust viina järele — kibe saatuse pilge sundis mind otsima unustust selles, mis teeb „Kuld Rebase“ peremehe nii vastikuks olendiks, et ma isegi ei taha temaga koos surra.

Pidin tingimata midagi jooma. Kui ma poleks seda saanud, siis usun, siiralt öeldud, et oleksin muutunud nõdrameelseks. Vaarusin kõrtsi, tegin endale küünarnukkidega teed läbi lobisevate inimsalkade ja tellisin suure konjakipunshi.

Jälestan konjakit ja joon seda harva, ja võibolla nimelt sellepärast oli tal sel silmapilgul minule nii meeltülendav mõju. Paari minuti pärast võisin tunda jällegi huvi kõige selle vastu, mis ma nägin enda ümber, ja ma nautisin nii suurt rahu, et ma poleks uskunudki, et ma sellist üldse veel tunnen.

Kõrts oli täis taluperemehi, kes olid tulnud külla, et kõnelda kõigest, mis on vaheajal juhtunud, nii nagu nende esiisadki olid tulnud siia kõnelema kuninganna Anna surmast ja võitudest Trafalgeri juures. Keegi ei joonud üleliia, ja kuigi vahest mõni mees tundis end rahutuna, siis ta küllap varjas seda.

Istusin vähe aega ja mõtisklesin, kus olin näinud varem niisugust pilti. See innukas, valjuhäälne sumin oli mulle hästi tuttav, ja korraga mulle meenus. Elasin veel kord läbi — ja see tundus mulle väga jubedana — äreva, ülespiitsutatud meeleolu Briti Kuu-uurijate Seltsi klubiruumes, mil me pärast uimastavat šokki (mille olid põhjustanud meie juhataja sõnad) istusime kohvi ja võileibade juures ja läbielatule reageerisime haruldaselt lõbusa meeleoluga.

Taas nägin enda ees neidsamu silmi, mis särasid pinevusest ähvardava ohu ees, kuigi see oht tookord oli veel kaugel tulevikus, kuulsin neidsamu innukaid hääli kajastavat uhkusetunnet seeüle, et korraga aju täitub millegi palju tähtsamaga kui ta sellisega on olnud täidetud seni.

Nägin kohe, et enamik mehi kõrtsis arutas ajalehtede rahulikke asjaseletusi. Uudis kuust oli erutanud tulipäid. „Riivamiseteooria“ oli sütitanud nende fantaasiat, ja keegi vanamees kutsus esile südamliku naeru, öeldes, ta lootvat, et kuu kukkudes kraabib tema kõrrevälju ja säästab ta nii nädalasest künnist. Keegi teine tekitas veelgi lõbusamat meeleolu sellega, et ütles, et siis ei jää küll enam midagi järele tema lammaste pügamiseks.

Hakkasin end tundma nüüd palju paremini, et mul peagu tuli tahtmine jutlemisest osa võtta ja juhtida kõneaine minu armusele saladusele ja pinevatele koosviibimistele Briti Kuu-uurijate Seltsis. Kuid lähemalt järele mõeldes sain aru, et teaduslikud tõed oleksid mahavisanud pärlid neile lihtsaile, laiamõttelistele inimestele ega sobinud põrmugi nende ülemeeliku muretu meeleoluga.

Pidin laskma end liiga kergesti mõjutada oma kaasinimeste tundeist, sest kui ma lahkusin „Kuld Rebase“ kõrtsist, olin nii täiesti vanas vormis, et läksin viibimata koju ja telefoneerisin Pomfred Wilkinsile, Widgeley sulgloomade näituse juhatuse sekretärile, ja pärisin järele, kas ikka neljapäeval korraldatakse näitus. Tema kindel põrisev hääl rahustas mind kohe selles suhtes. Näitus leidvat aset kindlaksmääratud kava järgi — kuule ta heitis lihtsalt käega...

Üks väike lõbus vahejuhtum leidis aset sellesama päeva pärastlõunal. Tundsin end nii palju leebemas meeleolus võrreldes kõigi teistega pärast oma külaskäiku „Kuld Rebasesse“, et otsustasin unustada, mis oli juhtunud ja pakkuda oma teeneid varjendite ehitamisel. Asusin järelikult teele dr. Haxi juurde, et olla abiks seal, kus see iganes võimalik. Tema värava ees kohtasin Pawsoni, pensionil olevat ülemkonstaablit, kes muuseas oli varjendikomitee liige.

Teretasin teda üsna heatujuliselt, oma üllatuseks aga leidsin ta olevat pahura ja tusase.

„Lihtsalt mahavisatud aeg!“ urises ta. — „Aga mulle oli ju kohe selge, et see läheb nii.“

„Mida te mõtlete?“ küsisin —

„Need neetud varjendid siin, mõistagi! Nüüd me oleme siis uuristanud ja kaevanud, nii et hing väljas ja siis korraga tuleb see!“

Mitte sõnagi ma ei saanud aru tema jutust ja küsisin veel kord, millele ta vihjavat. Ta muutes peagu ebaviisakaks.

„Kasutage ometi pisut oma aru! Siin me nüüd oleme higistanud mitu nädalat ja ehitanud hiigelsuure varjendi, puhuks, kui peaks tulema sõda. Ja mis te arvate — kes hakkab nüüd veel sõdima — nüüd, kus meil seisab ees jant selle kuuga! Lausa mahavisatud aeg!“

(Järgneb.)

Saksa sõjateade:

Saksa õhujõudude rünnak Briti merejõududele Põhjamerel

Üks lennukite emalaew olewat purustatud, 1 lahingulaew saanud raskeid tabamisi

Churchill eitab tabamisi ja inimohwreid

Berliinist, 28. sept. (DNB) Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idas lähenewad Saksa wäed Nõukogude Wene walitsusega kokkulepitud demarkatsiooni-joonele.

Laialipillutud Poola sõjawäeosadest, mis asuwad weel Saksa ja edasimarsiwate Nõukogude Wene sõjajõudude wahel, wangistati Bilgorajst ida pool 41. Poola diwiis ja üks ratsabrigaad.

Wõitluste algul lahtiseks linnaks peetud ja sellele wastawalt respekteeritud Poola pealinn on komandandi poolt tarwitusele wõetud abinõudega, wanade fortide kindlustamisega ja tsiwiilelanikkude relwastamisega muudetud kindluseks. Rünnak sellele lõppes teisipäewal esimese fordilinna wallutamisega põhjaosas ja teise fordilinna wallutamisega lõunaosas.

Nende rünnakute mõjul nõustus Poola komandant kolmapäewal enne lõunat linna ja garnisoni üleandmisega.

Maawägede ülemjuhataja on teinud kindral Blaskowitzile ülesandeks pidada üleandmiseks läbirääkimisi.

Õhujõud ründasid sõjaliselt tähtsaid eesmärke Modlinis.

Läänest on teatada ainult wähesest sõjategewusest. Waenlane kindlustab end kogu rindel. 2 Prantsuse lennukit on õhuwõitluses Freiburgi ja Sigmaringeni kohal alla tulistatud.

Saksa õhujõud ründasid teisipäewal edukalt Põhjamere keskosas Inglise merejõude, lahinglaewu, lennukite emalaewu, ristlejaid ja miiniristlejaid.

Peale lennukite emalaewa, mis purustati, saawutati hulk raskeid tabamisi ühele lahinglaewale.

Meie lennukid ei saanud kaotusi.

2 Saksa lennukit alla tulistatud

Londonist, 28. sept. (Reuter) Churchill teatas kolmapäewal alamkojas, et Briti merejõude on teisipäewal rünnatud 20 Saksa lennuki poolt Põhjamere keskosas.

Briti merejõud koosnesid lahingulaewade eskaadrist, 1 lennukite emalaewast, ristlejatest ja miiniristlejatest.

Ühtki Briti laewa ei tabatud. Ka inimohwreid ei nõudnud Saksa rünnak.

Kodulaewastiku ülemjuhataja raadioteate järgi on alla tulistatud 1 Saksa lennuk, kuna teine on saanud raskesti kannatada.

Churchill lisas juurde, et üks teine Saksa lennuk on samuti merel alla tulistatud ja meeskond wangistatud.

Laewatehased töötawad kiiresti

Londonist teatab DNB: Nagu siit kuuldub, töötawad laewatehased nüüd eriti kiiresti, et nii ruttu kui wõimalik asendada kaotusi, mida on tekitanud allweelaewade rünnakud.

Neljapäewal toimub Carlisle'i laewatehaste omanikkude ja ametiühingute esindajate ühine koosolek, et muuta intensiiwsemaks tööd laewatehastes.

Ajakirjanduse esindajad Kielis

Berliinist teatab DNB: Wälismaa ajakirjanduse esindajad külastasid kolmapäewal Kieli sõjasadamat, millele olewat teostunud õhurünnak.

Wälismaa ajakirjanikud wõisid weenduda, et see ei wasta tõele ja et Kieli kohale ei ole ilmunud ühtki waenulikku lennukit.

Saksa õhujõudude ülemjuhatus eitab Churchilli õiendust

Berliinist teatab DNB: Saksa poolt toonitatakse, et pärast waleteadete awaldamist teisipäewal arwatawast õhurünnakust Kielile ja Friedrichshafeni tsepeliinitehastele on kolmapäewal uuesti lewitatud waleteateid inglaste poolt.

Nii ütleb Inglise teade, et Saksa lennukite õhurünnakul ühele Inglise lahingulaewastikule ei ole üksi pomm tabanud. Alla olewat tulistatud 3 Saksa lennukit.

Saksa õhujõudude ülemjuhataja konstateerib, et üks 500 kg raske pomm on muu seas tabanud otseselt Inglise lennukite emalaewa. 2 pommi, mis kaalusid 250 kg, on tabanud üht lahingulaewa. Millist mõju saawutatakse nende raskete pommidega, selle kohta ei ole waja anda seletust.

Saksa andmetel ei ole inglased tabanud ühtki ründawat Saksa lennukit. Kõik Saksa lennukid on saabunud tagasi oma baasidesse.

Ameerika kaubakredilite relwade wäljaweoks?

Roosevelt soowitab mitte müüa teatawaid materjale

New Yorgist, 27. septembr. (DNB) „New York Sun“ kirjutab, et Pittmani poolt wäljatöötatud uus USA erapooletuse seaduseelnõu täpselt wõetuna ei näe ette „cash and carry“ süsteemi relwade wäljaweole, sest president wõib lubada kuni 90-päewaseid kaubakrediite, kui ta arwab, et see oleks kasuks Ühendriikide wõi tema kodanike majanduslikele wõi muile huwidele.

Teadlikkudes ringkondades peetakse tõenäoliseks, et nimetatud klausli wastu wõetakse järgnewatel kongressi waidlustel kõige rohkem sõna.

Clarki parandusettepanekud

Washingtonist teatab DNB: Demokraatlik senaator Clark, kes wõitleb relwade wäljaweokeelu kaotamise wastu, teatas muudatusettepanekust kawatsetawale uuele erapooletuse seadusele. Sedamööda keelatakse Ühendriikide sadamate kasutamine sõdapidawate riikide allweelaewadele ja relwastatud kaubalaewadele.

Clark lisas juurde, see olla ainult üks terwest reast muudatusettepanekutest, mis aitaksid piirata president Roosevelti wolituji uues erapooletuse seaduses. Wastawalt uuele kawale jäeti nimelt Ühendriikide sadamate kasutamine allweelaewade ja relwastatud kaubalaewade poolt Roosevelti äranägemisele.

Edasi kawatseb Clark esineda ettepanekuga, et Ühendriikide wäljawedu Kanadasse maad mööda wõi siseweete kaudu peaks alluma samuti „cash and carry“ süsteemi kitsendustele.

Washingtonist teatab Reuter: President Roosevelt soowitas pressikonwerentsil, et ameeriklased ei müüks wälismaa ostjatele materjale, mida USA wajab enda riigikaitseks. Materjalide hulgas, mida president märkis, on toorkummi, mangaan, ferromangaan, pigtin ja metallurgiline kroom.

Jaapanlaste pealetung jätkub

Jõuti strateegiliselt tähtsa positsiooni juurde

Tokiost, 28. sept. (Havas) Jaapanlaste edasitung lõuna poole Põhja Hunanis Kesk-Hiinas jätkub.

Jaapani wäed jõudsid kolmapäewal strateegiliselt tähtsale positsioonile Kanton-Hankou raudteel, 40 km Tshanghaist põhja pool.

Tokiost teatab Havas: Kuninga dekreedi põhjal peawad peale ministrite küsima peaministrilt nõu määruste andmisel, mis puudutawad mobiliseerimisseadust, ka Waikse ookeani lõunaosa Jaapani mandaadi all seiswa saarestiku kuberner, Korea, Formoosa, Karashuto peakubernerid ja Jaapani saadik Mandzhukuos.

Ühendriikides ärewus

New Yorgist, 28. sept. (Tass) Associated Pressi teatel tekitab Ühendriikides ärewust Jaapani nõue Prantsuse ja Inglise wägede tagasitõmbumiseks Hiinast. Siin arwatakse, et juhul, kui Inglismaa ja Prantsusmaa tõmbawad oma wäed Hiinast tagasi, peawad Ühendriigid samuti toimima.

Saarbrücken ewakueeriti

Linn osaliselt ümber piiratud

Pariisist, 28. septembril. (Havas) Teadaanne 27. septembri hommikul: Öö oli rahulik. Waenlase suurtükiwäe tuli meie liinide tagalale Bissembourgi piirkonnas.

Londonist teatab Reuter: Saarbrücken ewakueeriti sellepärast, et prantslaste suurtüki- ja kuulipildujate tuli muutus niiwõrd ägedaks, et sakslased ei suutnud linna hoida. Sakslased püüawad nõrgendada haarangut, millisega prantslased on linna osaliselt piiramas.

Zweibrückeni ja Hornbachi wahel osutasid sakslased ärewust sellepärast, et prantslased hoiawad oma käes Orenthali ettenulatawa koha, mis küünib Saksa territooriumisse, ja Orenthali mäeaheliku, mis walitseb Hornbachi oja üle.

Saksa suurtükid pommitasid kogu päewa ettenulatawat kohta.

Meeskond ei ole uppunud

Londonist teatab DNB: Londoni raadiofoon peab kolmapäewal ise kinnitama, et 6. sept. uputatud auriku „Royal Scepteri“ 32-liikmeline meeskond ei ole hukkunud, waid on Madeira lähedal wõetud ühe Briti auriku pardale. Päästetud olewat praegu San Salwadoris Brasiilias.

Austraalia ei saada wäeosi üle mere

Melbourne'ist teatab Reuter: Austraalia peaminister Menzies, köneldes raadios, tähendas, et oleks ebatark praegu saata suurewaid wäeosi üle mere. Abistamine õhus oleks arwatawasti rohkem kasulik. Austraalia seisukord on teistsugune kui 1914. a. ja mingit hädaohtu waenlase sissetungi näol ei ole olemas.

Politsei kommunistliku erakonna keskustes

Pariisist, 28. septembril. (Havas) Walitsuse otsuse puhul laiali saata kommunistlik erakond ja kõik selle organid, läks hulk politseikomissare kolmapäewa hommikul kommunistlikkude organisatsioonide keskustesse, et wõtta tarwitusele wajalikke abinõusid.

Pariisist, 28. sept. (DNB) Kommunistliku erakonna lagunemisele Prantsusmaal ei järgne kommunistlikkude saadikute ja senaatorite wolituste mahapanemine, kui need hoiduwad propagandat tegemast.

Üldiselt seletatakse siinsetes poliitilistes ringides, et parlament wõiwat igal ajal salajaseks wõi piiratud istungiks kokku astuda, wälja lülitades kommuniste, kui waidluse all seiswad küsimused seda nõuawad.

Kas Saksa-Prantsuse lepitus on wõimalik?

„Berliner Börsen-Zeitung“ mõlema suurriigi suhetest

Berliinist, 28. sept. (DNB) „Berliner Börsen-Zeitungi“ diplomaatiline kaastööline Karl Megerle kommenteerib oma juhtkirjas Prantsuse peaministri Daladier' könet, milles wiimane seletas, et Prantsusmaal olewat ainult üks eesmärk: Täielik wõit, mis garanteeriks Prantsusmaale kindlal alusel rajanewa rahu ja julgeoleku. Prantslased teadwat, et nad wõitlewat Hitleri maailmawalitsemise plaanide wastu ja pidewa ähwardause wastu, mille all elawat Prantsusmaa ja Euroopa. See olukord pidawat lõpetatama.

Nimetatud „lõpetada tahtmine“ — kirjutab „Börsen-Zeitung“ — ei moodusta sõjaeesmärki, mille eest maksaks wõidelda. Ei wõida kutsuda relwade alla rahwast mingisuguse zhestiga, mis on ainult negatiiwse iseloomuga, ega wõi aidata ei Prantsusmaad, ega lahendada Saksa-Prantsuse probleemi. Seletus, mille pärast Prantsuse sõdurid peawad teostama agressioonisõda Saksamaa wastu, on liiga komplitseeritud, ega wõi süüdata südameid ja kirgi. Prantsuse sõdur täidab oma ülesannet. Ta ei reeda isamaad ja walitsust ohutunnil, isegi kui see oht on kergemeelselt esile kutsutud. Daladier wõib olla rahulik: Saksa propaganda ei kutsu Prantsuse rahwast isamaa reetmisele. Saksa propaganda ei ole ka nii naiiwne, et ta usuks, nagu wõiks ta Prantsusmaad ja Inglismaad teineteisest lahutada. Ta püüb terwe inimmõistuse pühholoogiliste wõimaluste piirides, mida omistatakse prantslastele. See terwe inimmõistus on aga taibanud, et käesolewa sõja juures ei ole midagi korras, et siin ei ole tegemist Prantsusmaa sõjaga ja et see ei ole ka õige tee Prantsusmaale selle rahu ja selle julgeoleku muretsemiseks, mille järele ta igatseb. Daladier ütles: See olewat Hitleri sõda. Daladier on prantslane, s. t. mees ajaloolise mõtlemiswiisiga. Daladier peab ka Saksamaa saamisloos tunnustama ajaloolist protsessi, mida keegi ei wõi tõlgendada, kuna see on kooskõlas kõigi loodusega, geograafia ja ajaloo seadustega ja on seega saawutanud oma sisemise õigustuse. Prantsusmaal räägitakse palju wasallitediohust, sõltuwusest, mis ähwardawat Saksamaa poolt. Selles peitub teataw pühholoogiline reaalsus, wähemalt, mis puutub haritud Prantsusmaad, kes on kaswatatud usus Prantsuse hegemooniasse kontinendil. Sellele pühholoogilisele realiteedile on Saksamaal wastu seada samasugune, mitte ainult pühholoogiline, waid kuni Poola häwitamiseni ka wõimupoliitiline ohurealiteet: Ümberpiiramisehädaoht, inne, et tuleb alati wõidelda üliwõimsa koalitsiooni wastu enda olemasolu säilitamiseks suurriigina. Prantsuse ja Saksa hädaohukompleks on tingitud teineteisest. Mis on aga tingitud, seda wõidakse ka kõrwaldada, neutraliseerida ja lahendada. Münchenis olid mõlemad rahwad niikangel, et teineteist lõplik. wabastada sellest instink. tiiwsest hädaohutundest. Prantsusmaa julgeolek wasalliteedi suhtes oleks olnud ühtlasi Saksamaa julgeolekuks ümberpiiramise ja kahe-rinde-olukorra suhtes. Prantsusmaa oli Münchenis sisemiselt loobunud oma senisest nõudmisest hegemooniale kontinendil ja püüdis oma raskuspunkti nihutamisega Wahemere läänenõssa ja oma koloniaalriiki leida uue loomulikuma aluse enda suurriigi seisundile. Saksamaa sai sellest protsessist aru, ega tahtnud seda takistada. Tema eesmärgiks oli ja on mitte luuletatud maailmawalitsemine, waid uus loomulikkudel eeldustel rajanew Euroopa suurriikide tasakaal. Seda igatahes koos ühewäärsuse ja üheõigusluse põhimõttega. Sel silmapilgul haaras sekka Inglismaa. Ta nägi Saksa-Prantsuse arusaamises enda wahekohtuniku-seisundi lõppu kontinendil. Pärastsõjaaja 20 aasta jooksul absurdumini wiidud ümberpiiramis- ja koalitsioonipoliitika Saksamaa wastu kiskus Prantsusmaa tagasi wanale loowutatud seisukohale. Seega juhatati sisse restauratsiooni ja reaktsiooni katse, mille wäljawaatetust wõib tõendada riikide rida, kes on ära ölnud Inglise poliitikast wõi on saanud selle ohwriks. Kõik Inglismaa sisepiiramisnimekirjas mainitud riigid on nõudnud enda mahatõmbamist wõi on juba maha tõmmatud, wälja arwatud Prantsusmaa. Kuidas wõis Prantsusmaa, nii küsib Megerle, usaldada diletantismi ja hoolimatust, millega Inglismaa ilma seljatagust kindlustamata ehitas üles liitude ja garantiide kaardimaja, kutsudes seega wälja Saksa wasturünnaku? Kuidas wõis Prantsusmaa alistuda juhtimisele, mis on wastolus igasuguse wälispoliitika põhimõttega jätta ühe eesmärgi saawutamiseks lahti wähemalt kaks teed? Selle asemel põletas Inglismaa peatult enda taga sillad, sidus endal ja oma sõpradel käed ja wiis Lääne-Euroopa ühe riigi rumaluste, wõimetuste ja suurusehullustuse meelewalda, kes ei ole weel tõendanud oma olemasolu õigustust ja, nagu tema allakäik näitab, seda ka tõendada ei wõinud. Põhjendamatu kartuse pärast sattuda sõltuwusse Saksamaast, on Prantsusmaa pidanud end heitma elukardetawasse sõltuw. Inglismaast. Illusioonidest loobumine ei ole wäejooksikluseks liitlase suhtes, waid terwe ja mõistliku olukorra uuesti jalulseadmiseks enda ja liitlase maal, kirjutab Megerle.

Woldemaras Kaunases

Kaunasest, 28. sept. (DNB) Endine Leedu peaminister Woldemaras, kes augusti lõpul saabus Prantsusmaalt tagasi Leetu ja kes pidi peatuma oma sunniasukohas Zarasais, saabus kolmapäewal Kaunasesse, kus asus elama hotell „Metropoli“.

Leedu awalikkuses see asjaolu on äratanud suurt tähelepanu.

Enam kui 100.000 tonni konterbanti

Pariisist, 28. sept. (Havas) Prantsuse admiraliteet teatab, et waenuliku tegewuse puhkemisest saadik kuni 25. sept. on Prantsuse sõjalaewastik kinni pidanud sõjakonterbanti enam kui 100.000 tonni, mille hulgas on 24.000 tonni põletisaineid.

Wallaswara tagawaraks soetamist wõib teha sunduslikuks

Uus seadus riigikaitseliste sundkoormatuste kohta

Laewade ettewalmistamine sõjalisteks ülesanneteks

Wabariigi Walitsuse ettepanekul Wabariigi President K. Päts kirjutas alla Riigikaitseliste sundkoormatuste seadusele, mis antakse dekreedina.

Tähendatud seadus, nagu juba näitab selle nimetus, käsitleb riigikaitseliisi sundkoormatisi, nimelt warade rekwisitsiooni, sundkorras kasutamist, riigikaitsealast küüdikohustust, töökohustust, ewakuatsiooni, wallaswara tagawaraks soetamist ja tagawaras hoidmist ning laewade ja muude ujuwabinõude sõjalisteks ülesanneteks ettewalmistamist.

Kuna põhiseadus nõuab, et riigikaitseks tulewad rakendada kõik riigi ja rahwa jõuallikad, siis Riigikaitseliste sundkoormatiste seadusele langeb ülesandeks korraldada sel alal rahwa jõuallikate riigikaitseks rakendamise korraldamist.

Kuigi nimetatud seadus oma ulatuselt haarab kõiki wabariigi kodanikke ning nende warasid, siis seejuures wõrreldes seni kehtiwa korraga pole kodanike riigikaitsealased kohustused uue seadusega kuigi palju suurenenud, kuna enamik neist kohustustest, mida seadus käsitleb, nimelt warade rekwisitsioon, sundkorras kasutamine, küüt ja töökohustus on juba warem kehtiwusel. Uue seadusega ainult koondatakse need kohustused nende hõlpsamaks käsitlemiseks ühte seadusse ning neid kohustusi on nende teostamise alal mõnel määral muudetud ja täiendatud, wastawalt riigikaitse wajadustele.

Uuendusena esineb tähendatud seaduses

wallaswara tagawaraks soetamise ja tagawaras hoidmise kohustus.

Selle järgi wõib füüsilisi ja juriidilisi isikuid kohustada tagawaraks soetama ja tagawaras hoidma wallaswara, wälja arwatud tööstus- ja kaubandusettewõtted, sest nende kohta on sel alal juba warem kehtima pandud Tarbeainete tagawarade soetamise seadus.

Päris uue kohustusena aga esineb laewade ja muude ujuwabinõude sõjalisteks ülesanneteks ettewalmistamise kohustus. Selle kohaselt wõib omanikke kohustada tegema oma laewadel wõi muudel ujuwabinõudel ettewalmistustöid nende kohaldamiseks sõjaliste ülesannete täitmiseks. Kuid waatamata sellele, et siin on tegemist uue kohustusega, ei tule sel alal kohustuste kandjail selle tagajärjel kanda waralisi kulusid ja kahjusid, sest kahjud ja kulud, mis tekiwad laewa wõi muu ujuwabinõu sõjalisteks ülesanneteks ettewalmistamisega selle omanikule, tasutakse wiimasele riigi poolt.

Üldiselt Riigikaitseliste sundkoormatiste seadus seab rahwa jõuallikate riigikaitseks rakendamise kindlale alusele ning seega aitab kaasa meie riigikaitse korralduse kõrgemale tasemele tõstmiseks.

Algas klassiloterii loosimine

Peawõit läks pooleks Tallinna, üks pool Siseministeeriumi ametnikele, teine pool wanahärrale, kes wõidupiletit nägi unes

Kr. 7000.— kõrgemale riigiametnikule Tallinnas

Eile algas Tallinnas 9. klassiloterii 1. klassi loosimine Kaubandus-tööstuskoja ruumes. Seekordne loosimine kestab kaks päewa. Esimene loosimispäew ojutus õige wõituderikkaks. Nii tuli loosirattast wälja juba hommikul seekordne peawõit kr. 15.500.—, üks 7000-kroonine, üks 5000-kroonine ja terwe rida 1000-kroonisid wõite.

Peawõit kr. 15.000.—

langes piletile nr. 12.451 roheline. Wõidupilet oli müüdud Tallinnas klassiloterii keskmüügikohas pooleks. Warsti peale wõidu wäljatulekut selgus, et ühe piletiraamatu poole omanikuks on neljaliikmeline kollektiiw Siseministeeriumis. Kollektiiwi kuuluwad Siseministeeriumi naisametnikud pr. Wilma Made, prl. Meeta Liiser, prl. Pauline Randes ja prl. Eneła Reigi.

Meie toimetuse liikmel oli wõimalus westelda kollektiiwi organiseerija — pr. Madega. Nagu selgus, on wõitjad kõik wäikesepalgalised ametnikud Siseministeeriumis, seega, wõib öelda, et wõit on läinud õigesse kohta. Küsimusele, mida wõitjad wõidurahaga kawatsewad ette wõtta, wastas pr. Made:

„Wõidusumma on ju wõrdlemisi wäike, umbes 1500 krooni igaühele, ega sellega midagi suurt ette pole wõtta. Raha kulub wanade aukude täitegs!“

Peawõidu teine pool läks samuti Tallinna, ühele 74-aastasele wanahärrale, kes omal ajal on olnud sepp, nüüd aga elab Tallinnas oma laste juures. Wõitja perekond pole jõukas. Pileti on wanahärra ostnud seepeale, kui temale unes on end ilmutanud keegi furnud naissugulane ja soowitanud pileti osta. Wõitja ei wiibinud eile Tallinnas.

Järgmine suurem wõit — kr. 7000.—

langes piletile nr. 30006 — kollane. Piletiraamat oli müüdud Tallinna Ühispangast ja wõitjaks on üks kõrgem riigiametnik, kes eelistab jääda tundmatuks.

Kr. 5000 wõitis pilet nr. 18.326 — sinine. Piletiraamat on keskmüügikohast posti teel saadetud Kuremaale ja selle omanikuks on sealse kontrollassistentide kooli juhataja Wask'i abikaasa. Huwitaw on märkida, et wõidupiletiga on pikemat aega mänginud keegi härra, kes aga enne praegust loosimist on ostnud endale pileteid juurde, kuid loobunud numbrist, mis nüüd wõitis.

Kr. 3000 langes piletile nr. 5979 — punane, mis on müüdud Tallinnas ajakirjanduse kontor „Pressast“.

1000-kroonisid wõite

tuli loosirattast wälja arwult wiis. 1000 kr. wõitsid piletid: 3227 — roheline, müüdud „Rõiwase“ kauplusest Tallinnas; 5115 — punane, keskmüügikohast; 15.585 — kollane, müünud Karl Omler Antslas; 28.088 — punane — pool piletist on keskmüügikohast saadet. Laiksaare, pool Mõnistesse; 48.697 — kollane müüdud Narwa postkontorist.

Kr. 500 wõitsid piletid:

11.312 — roheline, müüdud 2. Tallinna Ühispangast, 20.698 — punane — Türi Tarwitajateühisus; 46.909 — punane — Tallinna peapostkontor; 50.465 — sinine — Tallinna peapostkontor.

Kr. 200 wõitsid piletid: 8628 — sinine ja 17.592 — punane.

Kr. 100 wõidud langesid piletitele: 10.499 — punane, 12.945 — sinine, 13.133 — kollane, 13.778 — sinine, 26.050 — sinine, 33.519 — punane, 37.836 — kollane, 39.818 — sinine, 45.963 — roheline, 47.359 — roheline, 50.488 — sinine, 54.852 — punane.

Loosimine jätkub täna.

Eesti maletajate üksiktulemusi Buenos Airese maleturniirilt

Keres kaotas Eliskasesele — Friedemann wõitis prof. Beckeri

(Meie malekirjasaatjalt Joh. Türnilt)

Sõja eelpäewil Lõuna-Ameerika—Saksa wahelise lennuliini seismajäämise tõttu polnud midagi imestada selle üle, et Eesti maletajad ei andnud endast elumärki, sest post pidi kasutama aegawiitwat mereteed. Seepärast jõudis meie kirjasaatja Joh. Türni kiri alles eile meile kätte, kuigi kiri oli postitatud Buenos Aireses juba 2. septembril. Kõnesolew kiri sisaldas maleturniiri käsitlewaid wäljaläikeid Buenos Airese suuremaist ajalehtedest, nagu „La Prensa“, „El Mundo“, „La Razon“. Toome neist wäljaläikeist meid huwitawaid wäljawõtteid:

Enne finaali peetud gruppide turniiris oli märkimiswäärset:

Guatemala 0 — Eesti 4
Wasjaux (walged) — Keres 1
Asturias (mustad) — Raud 1
Cruz (w.) — Friedemann 1
Salazar (m.) — Türn 1.

Eesti 2 — Norra 2
Keres (w.) 1 — Rojaan 0
Schmidt (m.) 0 — Larsen 1
Friedemann (w.) 1 — Rebnord 0
Türn (m.) 0 — Austboe 1.

Capablanca (w., Kuuba) ½ — Stahlberg (m., Rootsi) ½, Rojaan (w., Norra) ½ — Capablanca (m., Kuuba) ½.

Läti 1½ — Saksa 2½
Petrow ½ — Eliskases ½
Apshenieks 0 — Michel 1
Feigin 0 — Engels 1
Endzelinsh 1 — Reinhardt 0.

Finaalturniiri esimeses woorus oli märkimiswäärset:

Saksa 2½ — Eesti 1½
Eliskases 1 — Keres 0
Michel ½ — Raud ½
Engels 1 — Schmidt 0
prof. Becker 0 — Friedemann 1

Läti 2 — Holland 2
Petrow ½ — van Scheltinga ½
Apshenieks ½ — Cortlever ½
Feigin 1 — de Groot 0
Endzelinsh 0 — de Ronde 1.

Sensatsiooni walmistas finaali pääsenud

Suur-Britannia malemeeskonna loobumine turniirist.

Inglased seletasid selle kohta järgmist: „Raske olukord, milles wilbib meie isamaa, ei wõimalda meile ka minutitki kauem. jääda Buenos Airesesse. Kuigi meil on kohustusi turniiri wastu, on meile poliitilise olukorra poolt peale pandud kohustused wõrratult suuremad ja igaüks meist peab ruttama koju, et ajuda meile ettenähtud postile.“ Argentiina maleliit ei teinud takistusi ja nii ajusid inglased sir. G. Thomas, P. S. Milner-Barry, C. H. O. D'Alexander ja B. H. Wood wiiwitamatult teele. Meeskonna liige H. Golombek (erurohwitser) jääb siiski Buenos Airesesse kuni turniiri lõpuni.

Märkimiswäärse eduga on seni wõistelnud Leedu esimaletaja Wladas Mikenas,

kes gruppide turniiris sai 100 protf. ja ainsa maletajana ei kaotanud ega wiigistanud ühtki partiid.

Rahwaste turniir selle ärewa õhkkonna tõttu, milles teda mängitakse, äratab wähe huwi. Suured rahwahulgad käiwad jälgimas Politeama ruumes seda mõnedele arusaamatut mängu, kus sadakond inimest tõstawad wahetewahel mõnda pisikest nuppu ja on niiwõrd süwenenud endisse, nagu seisaksid nad wäljaspool meie maailma.

Suure huwiga oodatakse seda, kuidas saksalased mängiwad poolakate ja prantslastega.

Buenos Airese lehed pühendawad wäga palju ruumi maleturniirile. Nii oli „La Prensa“ 1. sept. numbris 2 lehekülge tihedat kirja antud malele.

Haapsalu ehitab uue mudarawila

Hoone läheb maksma 230.000 kr.

Kolmpäewa õhtul peeti Haapsalu linnawolikogu koosolek, kus tähtsamaks päewakorrapunktiks oli Haapsalu linnale uue mudarawila ehitamise küsimus. Linnawolikogu leidis üksmeelselt, et Haapsalu kui supelsinn peab ajaga kaasa käima ja omama moodsat ning ajanõuetele wastawat mudarawilat. Seetõttu otsustati praeguse supelasutise asemel samasse parki ehitada arh. A. Esopi plaanide kohaselt uus mudarawila, mille kubatuur oleks 8000 m³. Hoone oleks kiwist ehitus, osalt kahe- ja osalt kolmekordne. Eelarwelisselt läheb uus hoone ühes täieliku sisustusega maksma 230.000 krooni. Hoone sisaldaks 40 wannituba, 20 elutuba rawil wiibijaile ning mitmesuguseid õrwalruume. Mudaga warustamine uues rawilas toimuks uuelaadselt. Nimelt tõstetakse muda liftide abil hoone wiimasele korrale, kust ta rennide kaudu jookseb torudesse, mis suunduwad üksikwannidesse. Seni kantii muda wannidesse.

Uue hoone sissaad on määratud tänawa poole, kuna merepoolne osa ulatub mõnekümne meetri pikkuseit merre.

Edasi wõeti wastu linna tegewuse aruanne, mille järgi linnal on olnud tulusid 218.835 krooni ja wäljaminekuid 218.784 krooni, seega ülejääk 51.83 krooni. Linna waranduse seis antud sõlmapilgul on 939.411 krooni.

Wiimaseid uudiseid

Wälisminister K. Selter saabus Moskwasse kell 18.10

Moskwast, 28. sept. (Havas) Eesti wälisminister Selter saabus Moskwa lennuwäljale kolmapäewal kell 18.10. Teda saadawad Eesti saadik Moskwas Rei, professor Piip, professor Uluots ja Nõukogude saadik Tallinnas Nikitin.

70.000 tonni kaupu kinni peetud

Londonist, 28. sept. (Reuter) Sõjaministeeriumist teatatakse, et nädalal, mis lõppes 26. sept., on Briti konterbandi kontrolli poolt kinni peetud üle 70.000 tonni kaupu. See arw sisaldab 23.150 tonni rauakaupa, 14.200 t. petrooleumisaadusi, 7.200 t. mangaaniõli, 7.600 t. õliseemneid, 60.000 t. paukside, 2.600 t. loomajõõta, 2.100 t. mitmesuguseid toiduaineid, 1.300 t. kinde, 1300 tonni õli ja raswa, 1.000 t. terawilja, 5.900 tonni kummirehwe. Ka on peetud kinni hulk puuwilja ja mund kaupa.

Küsimuse all olewad kaubad olewat peetud kinni seepärast, et need olid määratud Saksamaale.

4 miljardi naela suurune sõjaeelarwe

Londonist, 28. sept. (Reuter) Alamkojale esitati kolmapäewal uus sõjaeelarwe 4 miljardi naela suuruses. Uute maksudega kawatsetakse käesolewa aasta lõpuks sissetulekuid suurendada 107 miljoni naela wõrra. Tulumaksu kawatsetakse kõrgendada wähemapalgalistel 40 protf. wõrra, kuna kõrgemapalgalistel suurendatakse tulumaksu wastawalt tasule. Uued määrad astuwad jõusse 1. jaan. Juba tänasest, neljapäewast, peale suurendatakse makse alkoholistelt jookidelt, lisamaks määratakse õllele, wiskile, tubakale, suhkrule ja importweinidele.

Saksa lennukeid Rumeeniale

Berliinist, 28. sept. (DNB) Kolmapäewal lahkusid Heinkeli tehaste lennuwäljalt 11 üheistmelist Heinkel-wõitluslennukit, et lennata Rumeeniasse. Seega on Rumeenia õhujõududel nüüd üle 30 Heinkel-wõitluslennuki.

Lennukite wastuwõtmiseks Rumeenia õhujõudude poolt saadeti Saksamaale lenduri.

2 lennukit konfiskeeritud

Meeskonnad interneeriti

Kopenhaagenist, 28. sept. (DNB) Reykjawikist teatatakse, et Rausarhöns turuplatsile, saare kirdeosas, on teisipäewal pärast lõunat üks Inglise sõjalennuk tiheda udu pärast wõtnud ette hädamaandumise. Lennuk konfiskeeriti ja meeskonna liikmed interneeriti.

Roomast, 28. sept. (DNB) Prantsuse pommilennuk Potez B-50, mis oli teel Tuniisist Sardiinia kirderannikul mootoririkke tagajärjel. Raskesti wigastatud lennuk konfiskeeriti Itaalia wõimude poolt, kuna 6-st meheist koosnew meeskond interneeriti.

101 laewa salajastele manöövritele

San Pedrost (Kalifornias), 28. septembril. (Havas) USA 101 laewastikuüksust lahkus San Pedro merebaasist salajastele manöövritele, mis kestawad 4 päewa. Nende hulgas on 10 lahingulaewa, 3 lennukitsemalaewa, 10 raskeristlejat, 11 kergeristlejat, 43 miinriistlejat, 11 allweelaewa, 3 abilaewa ja hulk miinitraalereid.

Taani kaubandusdelegatsioon Inglismaale

Londonist, 28. sept. (Reuter) Taani kaubandusdelegatsioon sõitis kolmapäewal Inglismaale, et arutada küsimusi, mis puudutawad sisse- ja wäljawedu.

Ujuwaid miine Hollandi rannikul

Amsterdamist, 28. sept. (DNB) Hollandi kalurite seas on walitsemas rahutus selle üle, et paljud miinid merel on end lahti rebinud ja tuuled ajawad neid Hollandi ranniku poole. Seni on saabunud teated 14 lahti olewast miinist.

Kas Euroopa Ühendriigid?

Londonist, 28. sept. (Reuter) Küsimusele alamkojas, kas Inglismaa teatab oma walmisolekust pidada läbirääkimisi Euroopa ühendriikide loomiseks, ütles alamriigisekretär Butler, et Briti walitsus soowib kindla rahwuswaheliste süsteemi loomist, mille eesmärgiks oleks sõja wältimine ja rahwuswaheliste tüliküsimuste lahendamine rahulikul teel. Aga Briti walitsus ei pea soowitawaks asjade praeguse seisukorra juures wõtta endale mingit eriliist algatust.

Butler tähendas weel, et Briti walitsus tunneb suurt poolehoidu Ameerika endise presidendi Hooveri ettepanekule luua erapooletu komisjon, et uurida õhurünnakuid tsiwiilelanikele, ent raskused selle skeemi rakendamiseks olewat peagu wõitmatud.

Suurem Inglise riigikaitselaen

Londonist, 28. sept. (Reuter) Warakantsler sir John Simon wihjas kolmapäewal alamkojas sõjaeelarwe esitamisel laiaulatusliku riigikaitselaenu wõimalusele. On ilmselt wõimatu, et kogu meie sõjakulud laekuksid maksudest. Aga weel ei ole aeg riigikaitse laenu wäljakuulutamiseks.

Edasi tähendas sir John Simon, et ta ei wõi tagada, et 500 milj. naelsterlingi suurusest krediidist oleks küllalt katta kõiki kulusid kuni 31. märtsini.

4 eelnõu

Panamast, 28. septembril. (Havas) Ühendriikide esindaja Panama kongressil on esitanud 4 eelnõu:

1) Ameerika erapooletuse kohta,

2) abinõude kohta selle erapooletuse austama panemiseks, s. t. ameeriklaste huwide kaitsmiseks,

3) majanduslik ja rahanduslik koostöö kohta Ameerika wabariikide wahel ja

4) sõja humaniseerimise kohta.

Chamberlain lahkub?

Roomast, 28. sept. (DNB) „Giornale d'Italia“ Londoni esindaja rõhutab Inglise awaliikuse rahulolematust sõjapidamise wiisi üle ja toob alamkoja kuluaarides liikuwa kuulduse, mille järgi Chamberlain olewat terwislikkudel põhjustel kawatsenud tagasi astuda ja loobuda ühtlasi ka wanameelsete erakonna juhtimisest.

Põhjariikide delegaadid kokku

Kopenhaagenist, 28. sept. (DNB) Wastawalt Kopenhaageni konwerentsil Põhjariikide pea- ja wälisministrite poolt möödunud nädalal tehtud otsusele tulewad Põhjariikide delegaadid neljapäewal Stokholmis kokku, nagu informeeritud poolt teatatakse, et pidada läbirääkimisi kaubawahetuse üle sõja aial.

Linn kuunab maa intelligentsist kõredamaks

Linna asumisel on olnud peamiseks mõjustajaks isa intelligentsus ja ettewõtlikkus. Lääne-Eesti lapsed intelligentsusega esikohal

Wäljawõtteid dr. J. Torgi wäitekirjast

Nii mõnigi kord on puudutatud küsimust, millisel määral üksti maakond on andnud riigile ja rahwale juhtiwaid jõude ja kultuurtegelasi. Meil seda küsimust nüüd teatawal määral on puudutanud ka dr. J. Tork oma wäitekirjas „Eesti laste intelligents“. Seal peatükis „Laste intelligents ja laste ning wanemate sünnikoht“ ta esitab andmeid, milliste Eesti maakondade lapsed on näidanud intelligentsi-testi andmeil kõige paremaid teadmisi ja taipu. Toome järgnewas sellest peatükist mõned wäljawõtted. Toimetus.

Küllalt on uuritud intelligentsi olenewust rassist. Wõrdlemisi piiratud on aga uurimiste arw, mille ülesandeks on selgitada intelligentsi erinewusi wastawalt geograafilistele rühmitustele. 1922. a. tegi A. B. Aleksander kokkuwõtte Ühendriikides Maailmasõja ajal korraldatud testide aruandest (Army Report), mis sisaldas andmeid 40.530 walge kohta nende päritolu järgi üheist wõi teisest riigist: mediaanid kõiguwad wäga palju, nimelt 41,2 ja 79,9 wahel, kusjuures põhjapoolsetest riikidest päritolewad isikud osutusid lõunapoolsetest märgatawalt paremateks oma intelligentsilt. F. Book jõuab oma uurimuses umbes 2400 gümnaasiumi lõpetaja kohta Indiaana osariigis järgmistele tulemustele: 1) linnas asuwate koolide õpilaste intelligentsi mediaanid on kõrgemad maakoolide õpilaste mediaanidest; 2) lõpetajate intelligents riigi põhjapoolses osas on kõrgem kui keskosas ja keskosas omakorda kõrgem kui lõunaosas.

Jäägu refereerimata mõningate teiste wastawate uurimuste (W. W. Coxe, G. A. Kempf and S. P. Collins, T. K. Pressy and J. B. Thomas jt. omad) tulemused, kuna need konstateeriwad üldiselt samu tõsiasju.

Käesolewas töös on juba selgitatud maa- ja linnakoolide õpilaste intelligentsi taseme suurt erinewust. Nägime, et andmed kõnelewad linnakoolide õpilaste kasuks. Eesti riigi piiratud pindala (17549 km²) ei põhjusta selliste probleemide asetust, nagu põhi—lõuna, lääs—ida. Käesolewa töö andmed, eriti need, mis puutuwad wanemate sünnikoha ja laste intelligentsi suhtesse, wõimaldawad aga esitada küsimuse:

Millest oleneb maa ja linna õpilaste intelligentsi erinewus?

Need andmed lubawad ühtlasi püstitada hüpotecetilise wäite ja mõnel määral tõestada seda wäidet, nimelt: linn selekteerib enesesse järjekindlalt intelligentsema osa rassist, linn kurnab maalt intelligentsema osa wälja.

Linn kaswab maa arwel

Tabelite andmete interpreteerimisel meenutagem, et Tartu on kaswanud just wiimase 75 aasta jooksul peamiselt maalt immigratsiooni teel. Tartu elanikkude arw oli 1862. a. — 13.893, 1867. a. — 21.014, 1897. a. — 40.664 ja 1934. a. — 59.000. Tartu linna koguduste aruanneie järgi oli neis 1860. a. — 1881. a. loomulik juurdekasw 485 hinge, 1897. a. rahwalugemise andmeil oli Tartus kohalike elanikke 12.666 (31,5 protf.) ja sisserännanud elanikke 27.480 (68,5 protf.).

Maa- ja linnaõpilase intelligentsi suhteist

Uurimuse tabeleis on esitatud õpilaste intelligentskwotsientide jaotus wastawalt isa sünnikohale, ema sünnikohale ja õpilase enese sünnikohale. Mida need tabeli andmed näitawad?

1. Tartus sündinud õpilane on keskmiselt intelligentsem kui Tartumaal sündinud õpilane (96,71 ja 95,49). Wastawalt lahtrite intelligentskwotsientide sagedusjaotus ütleb samuti, et Tartu linn on juba Tartumaa kõrgema intelligentsiga isikutest suutnud küllaldaselt wälja kurnata.

2. On oluline, et tabelid ei sisalda maakoolide õpilasi. Tartumaal sündinud õpilased on waldawas enamikus kaswanud linnas. Seega nõrgenewad tublisti maalaste intelligentsi madaluse tõlgitsemisel sellised wõimalikud wastuwäited, nagu oleksid testid koostatud linnalaste jaoks, nagu kardaksid maalapsed jne.

3. Teistes maakondades sündinud lapsed on Tartus sündinutega peaaegu samal tasemel. See tähendab: ka maal sündinud lapsed wõiwad samade testide põhjal anda kõrgemaid tulemusi, kui nad aga on intelligentsemad.

4. Teistes maakondades sündinud isade ja emade lapsed on kõrgemal intelligentsitasemel kui Tartumaal sündinud wanemate lapsed. Samuti on teistes maakondades sündinud lapsed intelligentsemad kui Tartumaal sündinud. Tõenäoliselt on Tartumaa oma elanikkude intelligentsi suhtes põhjalikumalt wälja kurnatud kui teised maakonnad.

5. Teistes linnades sündinud wanemate lapsed on kõrgemal intelligentsitasemel kui Tartus sündinud wanemate lapsed. Samuti asuwad teistes linnades sündinud õpilased Tartus sündinutest kõrgemal tasemel. Olemasolewate piiratud andmete waral näib olewat wähem põhjust oletada, et teiste linnade laste intelligentsitase üldiselt Tartu laste omast on kõrgemal: tõenäolisem on tõlgitsus, et Tartusse kui koolilinna ja hariduskeskusse on teistest linnadest sisse rännanud intelligentsem osa elanikest. Tähtsat osa etendawad siin muuseas ülikooli õppejõud.

6. Tähelepanu wäärib nähtus, et intelligentskwotsientside wariabiilsus õpilaste sünnikohtade alusel on üldiselt suurem kui nende wanemate sünnikoha alusel. Tõenäoliselt on wanemate Tartusse siirdumise puhul teostunud nende suhtes selekteeriw printsiip, milles intelligentsil oli oma ütlemisjõu.

7. Neljandas ja wiiendas punktis rõhutatud diferentsiid laste intelligentsi keskmistes ilmnewad üldiselt isa sünnikoha järgi selgemini kui ema sünnikoha järgi. Samuti on kõikuwused isa sünnikoha järgi üldiselt wähemad kui ema sünnikoha järgi. Nähtawasti oli Tartu ajumisel isa intelligentsil otsustawam osa kui ema omal.

Laste intelligentsus maakondade järgi

Laste intelligentsuse arwestamisel wanemate sünnikoha järgi on jaotatud Eesti 4 rühma wastawate punktide põhjal. Esimesse liiki on arwatud maakonnad üle 110, 2. — 105—110, 3. — 100—105 ja 4. — alla 100 punktiga. Esimesse liiki kuuluwad Läänemaa, Pärnumaa ja Saaremaa; 2-se — Wiljandimaa, Järwamaa ja Wirumaa; 3-ndasse — Wõrumaa, Harjumaa, Walgamaa; 4-ndasse — Tartumaa ja Petserimaa.

Läänemaa ja Saaremaa 1-messe liiki kuulumist wõiks seletada nende maakondade nõrga linnastumisega. Kui Wirumaa kuulub 2-se liiki, Harjumaa aga 3-ndasse, siis oleks siin samuti mõeldaw seletus, et Tallinn on maakonnast intelligentsi palju põhjalikumalt wälja kurnanud kui Narwa ja Rakwere.

Kolmanda selgitawa hüpotecesina wõib kõne alla tulla rahwatõuline kuuluwus. Intelligentsi wastawus eestlaste antropoloogilistele tunnustusele wääriks eri uurimist, mis oleks teostataw tänu J. Anti teed rajawale antropoloogilisele uurimusele. Et siin on wõimalik jõuda teatawaile positiiwseile tulemusile, nimelt põhjarõu ülekaku mõttes idabalti tüüst intelligentsi alal, selliseks oletuseks julgustawad käesolewa töö katsedlikud andmed.

Tartumaa kohta eraldi näitawad testide andmed, et mida lähemal on kihelkond Tartule, seda madalam üldiselt on tema intelligents, seda warem ja põhjalikumalt on linn teda intelligentsi suhtes wälja kurnanud.

Ka mida enam inimesi on kuskilt kihelkonnast linna sisse rännanud, seda enam on see kihelkond intelligentsi poolest wälja kurnatud, seda haruldasemaks on üldiselt jäänud meile kihelkonna „intelligents“.

Lõpuks ei saa käsiteldawa küsimuse puhul jätta märkimata, et nii selle kui ka mõnegi probleemi lahend. puhul on wäikerahwastel üldse ja Eestil eraldi teatawad eelised wõrreldes suurte rahwastega: mikrokosmoses tungiwad mõnedki nähtused, mis peituwad ka makrokosmoses, reljeefsemalt esile, neid wõimaldab uurida täies ulatuses (absoluutse meetodiga). Linnastumisprotsessi arengu jälgimist Eestis soodustab ka asjaolu, et see protsess on olles wärske: Eesti rahwa linnastumine on teostunud waid wiimase 75 aasta jooksul.

Kohtu võre taagant

Petserimaa noormees tegi Tartus „proowisõitu“

Alma Kalda kaupleb Tartus Fortuna tän. nr. 1 prunginõud askjadega. Ühel septembrikuu päewal tulnud õrri kergi noormees, kes soowinud osta jalgratast. Enne raha maksmist noormees soowinud jalgrattal teha proowisõitu. A. Kalda oli annud noormehele jalgratta proowisõiduks. Noormees istunudki kaupluse ukse ees jalgrattale, sõitnud wähe edasi-tagasi ja lõpuks sõitnud Pärnuwabriku juunas. A. Kalda joosnud noormehele järele Pita ja Pärna tänawa nurgani, kus noormees koos jalgrattaga silmist kadunud. A. Kalda abikaas wõtnud taksiauto ja hakanud ajama taga jalgratta wäljapetjat. Temal õnnestunudki tabada meest Tartu — Räpina 1. kl. maanteel — 5,5 km Tartust. Kui tagaajaja käskinud noormeest seisma jääda, hüpanud ta jalgrattalt maha ja joosnud lähedal olewa talu õue, kus tahtnud end peita hoonete taha, kus ta aga tabati. Noormees toimetati kriminaalpolitseisse, kus selgus, et „proowisõitjaks“ osutus Wladimir Balabin, kelle elukoht Petserimaal Wilowallas. Elukutselt on ta põllutööline.

Kohtus kaebeaine tunnistas end puhtüüdamlikult süüdi. Üles end olewat 17 a. wana ja warem karistamata. Petmise jaatnud ta korda rumaluse pärast.

Tartu 3. jaoskonnakohtunik mõistis mehe 2 kuuks wangi tõinimiii.

Isehakanud „sõber“ warastas üliõpilasel käekella

W. M. on üliõpilane. Ühel juunikuu hommikul isannud ta oma kaaswõitlejatega Luhja tänawa ja ujuma tee mööda juures. Seal tulnud üliõpilaste juurde innimata mees, kes seltsinud nendega. Üliõpilastel olnud kaasas napsi, mida joodud ja hakatud üüs edasi liikuma Wabadussilla poole. Tundmata mees wõtnud aga nagu „sõber“ kunagi üliõpilasel W. M.-el käe alt kinni ja surunud teda kõwasti wastu ennast. Üliõpilasel olnud aga käel rihmaga käekell. Sama tänawa lohal lahkunud wõõras tuttawast. Pärast seda olnud üliõpilasel W. M.-el weel kell alles. Kuid enne Wabadussilda jõõtsinud wõõras mees uuesti tuttawatega ja wõtnud jälle üliõpilasel W. M.-l wasaku käe ei kinni ja surunud kõrwasti wastu ennast, tuid warsti laskund lahti ja läinud ära. Pärast seda W. M. leidnud, et kella enam temal käel ei ole. Waadatud teel ringi, kuid kella kuskil leida ei olnud. Tundmatu mees aga oli läinud Wene tänawale ja istunud seal wõõrastemaja „Arkadia“ uksele, kus rääkinud teise mehega. Tuttawad kitlesid oma endisele „sõbrale“, et kahtlustawad teda kella warguses. Mees otsiti läbi, kuid kella temal juures ei leitud. Mees toimetati kriminaalpolitseisse, kus selgus, et läbiotsimise osutus Herbert Laas, elukoht Tartus, Riia tn. 119—4, kes lõpetanud gümnaasiumi Tallinnas ja waremalt karistatud kaks korda warguse eest. Jaoskonnakohtunik mõistis temale üüd 3 kuuks wangimajja.

Õnnetusi ja kuritöid

Kalur uppus kalapüügil

Esmaspäewal sõitis Wilsandi saare elanik Al Teeäär, 32 a. wana, Küipsaare tuletorni juunas merele, kus tal olid wälja pandud kalapüünised. Sellest peale jäi mees kadunuks. Kolmapäewal sõitis Wilsandi postiwedaja K. Kruuk Saaremaalt Wilsandi saarele ja leidis merel ümberläinud purjeka, mis oli ankrus. Ta tundis selles ära Teeäärc paadi. Arwatawasti oli purjet tugewa tuule tõttu ümber läinud. Laipa seni leitud ei ole. Teeäärel oli Wilsandil wäike talukoht, kuna tema peategewuseks oli kalastamine.

1120 puuda heinu tules

Reiknädala hommikul süttis Suislepa wallas Juhan Raja Latiku tl. heinamaal heinakuhn, mis põles maani maha ühes seesolewa 370 puuda maaheinaga ja 750 puuda ristikheinaga. Omanik hindab heinte wäärtust 1307 kr. ja mahapõlenud küüni wäärtust 300 kr. Tule kustutas kohalik tuletõrje. J. Raja süütamises kedagi süüdistada ei ten.

Aakres warastati koplist hobune

Paar päewa tagasi teatasime warguseest Aakres Murumetsa talus, kus rennik Joh. Laewal warastati lukustamata laudast ära siga ja lammas. Nüüd teatas J. Laew kohalikule konstaablile, et temal on ära warastatud ka hobune. See läinud tal laduma koplist, kuhu loom oli jätetud lahtiselt ööseks. Warastatud hobune oli 26-aastane ruun. Omanik Laew hindab hobuse wäärtust 50 krooniks.

Hollandi erapooletuse omapära

See erineb Helweetsia ja Belgia seisundist. Esimesel on suurriikide tagatis erapooletuseks, teisel Briti-Prantsuse puutumatuse seletus. Hollandi tarkuseks on täieline sõltumatus. Ka liit Belgiaga pole mõeldaw

Juba enne käesolewat sõjaohtu pöördus Holland tagasi oma wana erapooletusepoliitika juurde, kirjutab Londoni „Timesi“ kaastööline. Ühinedes omal ajal Rahwasteliiduga, loobus ta nimetatud poliitikast, olles täiesti teadlik oma ohwrist. Mandzhuuria wõitluse puhul oli ta põhjalikult ette walmistunud täitma neid kohustusi, millised talle Rahwasteliit peale pani, kuigi teda ta idas olewate asumaade geograafilise asendi tõttu ähwardas suurem oht kui teisi Liidu wäikeriikidest liikmeid. Pärast Abessiinia konflikti sai ta siiski aru, et Liidu lepingus wastuwõetud punktide täitmine nõuab wäikeriigilt küllalt suurt riski ega paku neile usaldatawat julgeoleku tagatist. Sellega seoses pöördus ta tagasi oma endise poliitika juurde.

Hollandi erapooletus erineb Helweetsia omast. Helweetsia erapooletus on rahwuswaheliselt tagatud. Holland on alati niisuguse tagatise lükanud tagasi. Helweetsia erapooletuse mõiste näeb ette, et kui Helweetsiale üldise sõja ajal peaks sisse tungitama, peab ta wiibimata ühinema oma erapooletuse riikujate waenlastega. Holland joowib wabaks jääda isegi siis, kui tema territooriumi peaks wägistatama, et teguteda oma enda äranägemise ja arusaamise järgi. Aga nad mõlemad wõiwad kinnitada, et nad kaitsewad end wiimase wõimaluseni katse wastu kasutada nende territooriume sõjaliie tegewuse baasina.

Pärast taasrelwastumist wiimaseil aastail Holland wõib õigustatult loota, et ta on suuteline niisugusecks wastupanuks, — selleks on ta praegu eesrujulikult relwastatud. Enda aitamise wastu ei ole tal loomulikult midagi: rünnaku puhul tema erapooletuse riikuja poolt oleks ta kindlasti kohustatud niisugust abi aktsepteerima. Aga ta keeldub mõnele riigile enda automaatseks abistamiseks õigust andmast.

Hollandi erapooletus erineb ka Belgia omast. Wiimasel on wälisfekeldusi, mis pärast 1936. a. muutusid liigagi ohtlikeks. Tal oli tehniline sõjawäeline lepe Prantsusmaaga, mis ebaametlikult kannab liidu iseloomu, kuigi Saksamaal on tekkinud kahtlus, et ta seda ongi. Belgia oli Locarno lepingu allakirjutajaid, milline leping, kui Saksamaa sellest taganes, on kõrwalise tähtsusega. Suur Britannia ja Prantsusmaa wabastasid Belgia tema kohustustest, tagades siiski weel tema puutumatust. Siis wajas Belgia Saksamaa poolt oma erapooletuse tunnustust, et wiimane ei saaks teha seda, mida ta tegi 1914. aastal — nimelt kasutades kõhklemist Belgia erapooletuses enda sissetungimise wabandamiseks. Saksamaa tunnustas Belgia erapooletust ja lubas, et ta teda ei ründa, wälja arwatud juhtumil, kui teised kaitutawad Belgia territooriumi baasina, kus nad ette walmistawad rünnakut Saksamaale. On selge, et niisugust erandit wõib kasutada sissetungi ettekäändeks. Belgia aga aktsepteeris seda wajadusest, et Saksamaa tunnustab teda kui maad, kel pole Saksa-wastaseid kohustusi.

Holland Saksamaalt niisugust tunnustust ei wajanud, sest ta ei ole Saksamaale kunagi juhust andnud tema erapooletuses kahtlemiseks. Kui Hitler pakkus kord ühes oma riigipäewa kõnes Hollandile lepingut, mis pidi tagama tema puutumatuse, tegi Holland selgeks, et ta ei taha seda aktsepteerida. Ta ei wõinud lubada, et tema puutumatus tehakse läbirääkimiste aineks, sest see puutumatus pidi jääma wäljapoole igasugu waidlusi ja kahtlust. Siin andis Holland eeskuju Rootsile, Norrale ja Soomele.

Suur-Britannia on näidanud alati täielist arusaamist iseseiswusepoliitikast, millisega Holland keeldus igasugu läbirääkimistest teiste riikidega. Kunagi ei ole Briti walitsus katsunud Hollandit ahwatleda koostöötama kolmanda riigi wastu, ka ei ole ta püüdnud Hollandit mõjutada aktsepteerima abipakkumist edaspidiseks, ja ette aimates wõimalikke rünnakuid. See kehtib niihästi Kang-Ida kui Euroopa suhtes.

Ka Hollandi ja Belgia wahel ei ole mingit sõjalist kokkulepet. Teatud Belgia ringid on küll omal ajal niisugust lepet korduwalt taotlenud, kuid sestsaadik, kui Belgia on hakanud aru saama, et wäikeriikide iseseiswus tugineb suurel määral nende erapooletuse poliitika tarkusel, on ta hakanud Hollandi seisukohta hindama. Belgia hästiinformeeritud ringid on arwamisel, et mõlemale riigile on parem säilitada oma sõjawäeline iseseiswus. See arwamus põhineb niihästi poliitilisel kui sõjawäelisel kaalutlusel.

Poliitiline kaalutlus on, et kui Belgia peaks taas langema sisetungi ohwriks, siis Holland peaks olema wõimeline puutumatuks jääda. Ei ole ju kellegi huwides, — kõige wähem aga Belgia omades —, et Holland asetab end samasuguse saatuse ohtu, ilma et ta katsuks seda wältida. Ei ole ka wõimatu, et mõni Briti waenlane wõiks Hollandit rünnata ja püüda seejuures temast Belgiat eraldada, luues Briti liitlase Prantsusmaa ja kallaletungitawa Hollandi wahele puhwerriigi. See on wõimalus, millist Belgia walitsus ei tohi jätta kahe silma wahele.

Sõjawäeline kaalutlus on, et Hollandil ja Belgial on täiesti erinew riigikaitse süsteem, mis teeb nende ühendamise äärmiselt raskeks. Belgial on lühike, kindlustustega kaitstud idapiir. Tema suudab end oma wälispiiril kaitsta. Hollandil on wäga pikk idapiir, ilma igasugu kindlustusteta. Tema tõeline kaitse wõib seepärast langeda tagasi suurtele jõgedele wõi üleujutusjoonele kaunis sügawal sisemaal. („Times“)

Läti ülikool 20-aastane

Edukas töö oma rahwa teenistuses

(„Postimehe“ kaastööliselt Riias)

Neil päewil Läti Ülikool waatab tagasi 20-le saawutusrikkale tegewusaastale. Pidustustel, mis kestawad kaks päewa (27. ja 28. sept.), on kawas peale pidulikku aktuse ja jumalateenistuste kõikide konfessioonide kirikuis ka mitu referaati ülikooli teadusliku tegewuse käigust ja arengust. Seoses 20. aastapäewaga awatakse juubelinäitus, kus näidatakse ülikooli saawutusi teadusliku alal. Pidustustest on palutud osa wõtma ka Eesti ja Leedu kõrgemate õppeasutuste esindajaid.

Heites pilku Läti Ülikooli 20-aastasele tegewusele peab tunnistama, et saawutatud on palju. Läti Ülikool rajati omariikluse jünniaastail. Juba esimesel pärastõjaaastal (1919/20) lõpetas ülikooli 19 sõja tõttu õpinguid katkestanud üliõpilast, 1920./21. õppeaastal oli lõpetajate arw — 39 ja 1921/22 juba 130. Alates 1926. aastaga kujuneb lõpetajate arw 400—500 aastas. 1939. aasta juulini on Läti ülikooli lõpetanud 118 arhitekti, 468 keeleteadlast, 345 inseneri, 585 keemikut, 907 agronoomi, 416 matemaatikut ja loodusteadlast, 430 inf.-mehaanikut, 1562 arsteteadlast, 168 weterinaararsti, 1670 juristi ja majandusteadlast, 201 usuteadlast — koguarwult 6841 ak. haridusega isikut.

Õppejõudude suhtes on Läti ülikool wõrsunud õige joodsais tingimusis. Tehnilisteks teaduskondades jätkus töö Riia polütehnikumi traditsioones. Osaliselt jäi sinna ka endisi polütehnikumi õppejõude, osalt muidugi tuli juurde uusi. Omariikluse algul siirdusid läti teadlased igast ilmakaarest kodumaale, et asuda tööle Läti ülikoolis. Ülikooli algaastal oli ülikoolil 40 professorit, 80 dotsenti, 20 eradotsenti ja lektorit. 20 aasta jooksul on doktori wäitekirja kaitsnud 128 noort teadlast, kuna teenete eest on doktori kraad antud 45-le. Pühendumiseks teaduslikule tööle on ülikooli juurde jäetud 177 andekat noori, kelledest paljud juba on saawutanud professuuri.

Läti teadusmeeste huwi on paelunud eriti Läti maa ja rahwa uurimine. Seda on soodustanud ka Teadusliku uurimise kapitali loomine ja Ülikooli õpperaamatute kirjastus. Ka wäljaspool Ülikooli on loodud teadusliikke ja uurimisinstituute (näit. Läti ajaloo instituut j. t.).

20 aasta jooksul Läti Ülikool on awardunud ja kaswanud, olles teadlik oma kindlas tahtmises täita Ülikooli aula kiwitahwlisse raintud töotust: „Teadusele ja isamaale“.

Riia 20 a. juubeli pidustused

Riiast, 28. septembril. Kolmapäewal algawad Riia ülikooli 20 a. juubelipidustused. Pärastlõunal toimuwad kõigis kirikutes pidulikud jumalateenistused, millele järgneb kontsert ülikooli aulas. Neljapäewal enne lõunat siirduwad rektoraadi liikmed, kõigi teaduskondade dekaanid ja üliõpilasnõukogu juhatuse liikmed Wennaskalmistule, kus toimub pidulik pärjaasetamine. Kell 11 on suur piduaktus ülikooli aulas.

Külalised Tartust

Riiast, 28. sept. Läti ülikooli 20. aastapäewa pidustusteks saabusid kolmapäewa hommikul Riiga Tartu ülikooli prorektor professor Roots ja Tallinna ülikooli rektor professor Kogermann.

Oodatakse Riiga ka Witautas Suure ülikooli esindajaid Kaunasest.

Ohukaitse, esmasabi ja maanoored

Käesolew nädal on meil kuulutatud ohukaitsenädalaks. Mitmesuguste uudsete mõtete rahwa hulka wiimiseks ja üldtarwilike ürituste selgitamiseks on aja jooksul korraldatud sellesarnaseid nädalaid. Tundub aga, et käesolew oma kokkusattuwuselt erakordsete aegadega ja üldise akuutsusega peaks küll haarama suuremaid ja laiemaid masse kui warempeetud.

Ohu- ja gaasikaitse nädala korraldamisel on tõiksal tõmmatud kaasa tegutsemisamaid ja niisuguseid organisatsioone, kelle põhikirjad ja tegewuslaad kuidagi lubawad sel alal midagi kasulikku ära teha.

On loomulik, et otsene ohuoht wõimaliku sõja korral tabab ikkagi linnasid ja teisi suuremaid asulaid, kuid see ei tähendada kaugeltki mitte seda, et maa sellest tööst peaks wälja lülituma. Ohu- ja gaasikaitset ei tule meil wõtta nii kitsapiirilisel, kui seda ütlewad need kaks sõna, waid see on ala, mille haarawus on palju suurem ja laiem.

Ajalehe piiratud ruum ei luba siin hakata selgitama selle töö üksikasju ja wiise, kuidas iga üksik organisatsioon wõi rühmitus peaks kaasa lööma ohu- ja gaasikaitsetööle. Tuleb piirduda waid üldiste mõtete esiletoomisega ja seda just selles osas, mis puudutab organiseeritud maanoori. Wiimase paari aasta jooksul on meil koolitatud wälja kaunis laialdane kaader kodanliku ohukaitse juhte. Praamiselt on üleriigiliste kursuste kaudu õpetust antud politseiametnikele, kaitseliidu- ja tuletõrjetegelasile. Olen kindel, et igas wallas leidub wähemalt üks niisugune isik, kes wõiks õpetust anda ja koengut pidada ohukaitse teemal. Nendega tulebki maanoortel kontakti luua ja pühendada üks ettekandeksoolek nimetatud küsimuste igakülgsele sõelumisele. Muidugi, kus pole warem tehtud ettewalmistusi, seal ei tulda sellega toime käesolewa nädala jooksul. See pole aga ka oluline. Aine püsib akuutsena alati.

On wana tõde, et kui rahwal jätkub kaine kaalumise oskust ja oskust ka orienteerumiseks mitmesuguseis küsimusis, siis ei saa tekkida mingeid alusetuid kuulujutte ega kõmuteateid. Siin seisab maanoortel suur töö ees. Olles rohkem lugenud, saadakse siin mõndagi selgitada.

Ühteks ohu- ja gaasikaitse lahutamatuks osaks on esmasabi — samariitlus. Samariitlastegi organisatsioon on aasta-aastalt suurenenud ja õppetegewus sisuliselt täienenud. Korraldatakse kursusi, kus pannakse otsest rõhku ka ohukaitsele. Ei maksa arwata, et selliste kursuste korraldamine on ainult tuletõrje ja kaitseliidu ülesanne. Senini on neid korraldanud kõige mitmekesisemad seltsid. Kus ei leidu teisi seltse, seal wõib algatuse kursuste korraldamiseks oma peale wõtta ka wäga hästi maanoortering. Senini on maanoorteringid küll niisugseid kursusi korraldanud ainult mõne üksiku. Päewakohasena ja üldtarwilikuna on niisugune kursus aga wäga kohane tegewuskawwa wõtmiseks.

Siis weel — kui on juttu juba samariitlusest, peatugem weidi esmasabi korraldamise juures kodus. Wähe on neid, kes ei ole läbi elanud seda, et mõne wigastuse puhul ka kõige põhjalikuma otsimise järele pole leiud ühtki arstimit. Linnas on ju rohusaamine lihtne, kuna apteegid on käejala juures. Maal ajuwad nad aga kümnekonna kilomeetri kaugusel. Naabritalulegi ei saa loota, kuna seal pole lugu kindlasti mitte parem.

Niisugusest hädast päästab alati esmasabikapp, mis sisaldab igapäewases elus kõige enam tarwisminewaid arstimeid. See ei pruugi olla mingi luksuskapp, mis maksab ei tea kui palju. Peaasi on, et ta täidaks oma otstarbe. Wäikesi pudeleid leidub kodus ka kindlasti, nii et jääb üle teha waid paarikroonine kulutus, mis läheb pudelite täitmiseks rohtudega. Kasu on sellest aga rohkem kui wõib-olla osatakse arwata.

Kratagu käesolew ohukaitsenädal maanoorigi kaasa elama ja mõtlema kodukaitsetööle ja wastu astuma igasugusele ärewusetekitajaile, siis täidab ta oma otstarbe.

Lumelõrtsi

Neljapäewaks ennustab metsbs: kõwenewaid läänekaarte tuuli. Pilwine, ajutisie selginemistega. Kohati wihma ja lumelõrtsi. Temperatuur suurema muutuseta.

Eestis oli eile keskpäewal 1—7 kraadi sooja ja sadas lumelõrtsi.

Teadaanne meremeestele

Rootsi ja Inglise wetes liikumise kohta

Rootsi teadaandes meremeestele, 21. sept. 1939, nr. 39 on awaldatud järgmist:

Sissesõit Pillausse (laius 54° 43' N ja pikkus 19° 51' Ost) on takistatud. Laewajuhte hoiatatakse sõitmast ilma lootsita weealal raadiusega 5,5 meremiili Pillau tuletornist. Pillausse sõitwad laewad peawad Westi ja Nordi waheliies sektoris tiirima walgeks wärwitud tule- ja wilepoi juurde (laius 54° 45' N ja pikkus 15° 51' 21" O), mille tipus Andrease rist ja seal lootsi ootama.

Allweetõkked pannakse wälja Bass Bock'i juures: laius 56° 05' N ja pikkus 2° 38' W. Laewadele on keelatud sõita wõi ankrusse jääda weealal, mida piirab joon, mis Bass Bockist suunas 255° 3,6 meremeeli kaugusel alates läheb suunas 0° — 0,6 meremiili ja siis suunas 60° — 3 meremiili ja sealt suunas 118° — 2 meremiili ja lõpuks suunas 170° kuni kaldani.

Inglismaa Westi rand. Liverpooli piirkond. Formby ja Rock laewateed on laewasõidule suletud. Tähised on wälja wõetud wõi wõetakse wälja lähemal ajal.

Hilbre Swaschi laewateel wõetakse tähised wälja. See laewatee suletakse allweetõkketega.

Liverpooli lahe ja Mersey jõe sadamate sissesõiduteedel on suur hulk tähiseid wälja wõetud wõi wõetakse wälja.

Pealaewatee tulesid, kaasa arwatud tulelaewade Bar, Formby ja Crosby tulesid ja kõiki tulesid Mersey jõel hakatakse nõrgalt walgustama.

Bari tulelaew lõpetas raadio- ja allweesignaalide andmise.

Great Ormes Head'i ja Rock'i juures on tuled ära wõetud wõi wõetakse ära.

Point Lynas'e tuletorni walgustatakse selge ilmaga nõrga tulega ja hõguse ilmaga tugewa tulega.

Riigilipu kandmise kohustus Rootsi wetes. Kuningliku teadaande kohaselt peab kaubalaewadel Rootsi territoriaalwetes päikese tõusust kuni päikese loojamineku riigilipp ülewal olema, kui Rootsi sõjalaew näha on.

Laewasõidu eeskirjad Norra territoriaalwetes. Tekiga laewadel peab sõidus olles riigilipp ülewal olema. Laewa ankrus wõi silla ääres olemal peab riigilipp ülewal olema, kui Norra sõjalaewa näha on. On leelatud kanda wale lipu ja wälismaa laewadel tarwitada Norra laewade kompaniimärke.

Briti sadamad. Minitraaliminne. Briti sõjalaewadel on miinide traalimisel wõimelle harjutusel manöwreerimise wõimalused tunduwalt piiratud ja selleärast peawad kõik aurु- ja purjelaewad üldise julgeoleku kindlustamiseks teed andma traalimatele laewadele.

Hollandi delegatsioon Londoni

Amsterdamist, 28. sept. (DNB) Nagu „Telegraf“ teatab, sõidab selle nädala lõpul delegatsioon Hollandist Londoni, et seal Briti wõimudega saawutada kokkulepet konterbandi kontrolli kindlaksmääramise kergendamiseks. Läbirääkimisi juhib kaubanduslikkude kokkulepete büroo direktor Lamping.

Hunt wigastas 35 inimest

Bagdadist, 28. sept. (Reuter) Basrast lõuna pool asuwas ringkonnas tungis 1 hull hunt kallale ja wigastas 35 isikut, kellest 5 on juba surnud. Pärast 2 päewa kestnud tagaajamist tapeti hunt.

„Viirastused“ üllatawad

„Ei maksa ülearuselt kiirustada,“ manitseb Jakobsoni „Viirastustes“ dr. Hans Lepik oma äia, kes Lepiku perekonnas toimuvat kurja märgates on meeleheiteni viidud ja tahab selle kurja juurt, kolonel-leitnanti, oma käega nagu koera maha lasta.

„Viirastuste“ avaetendust jälgides ja pärast selle kohta sõna võttes mõtlesime peamiselt näidendi kandvamate osaliste lavalise töö suhtes umbes nii, nagu Hans Lepik (mis me salgame, mõnel puhul koguni nagu tema äi), mõtlesime, jah, — veel oodata, et anda näitlejaile aega raskesse ülesandesse süvenemiseks, mida neilt vastuvaidlematult nõuab „Viirastuste“ mängimine, enne kui asuda nende töö hinnangulisele vaatlusele.

Ja tegime ka targasti, et vähemalt sel puhul maldasime kiirustamast.

„Viirastuste“ psühholoogiliselt tihe kude ja tema probleemi haarav suurus esitavad selle näidendi osalistele, eriti aga kandvamatele osalistele vägagi nõudlikud ülesanded, millega, nagu nüüd selgub, kõnealuseks avaetenduseks varutud kasinavõitu ettevalmistuseaja tõttu lihtsalt ei tuldud toime. Kuigi olid paljud algmed juba siis olemas, et peaaegu suudetakse midagi, kuigi juba mitmed kõrvalosalised näitasid ka siis tõesti head mängu.

„Viirastuste“ kordusetendusi jälgides, eriti aga viiendat ja viimast, üllatati meid „Viirastustega“ „Vanemuise“ lavalt.

Ei mäleta, millal see teater oleks varemini andnud sellist kõrgetasemelist mängu ja pealegi veel kõigi üksikosaliste poolt. Ikka on olnud nõnda, et üks või kaks osalist on teistest üle ja need teised tiirlevad siis nende ümber, oma osi kuidagi täites. See ei ole öeldud halvustavas mõttes, vaid see on, nagu paratamatult, olnud nõnda siin ja nõnda teistegi teatrite juures.

„Viirastuste“ viiendal kordusetendusel olid aga kõik lavakujud üldiselt head. Igaüks neist näis teadvat, püüdis teada ja olla seda, mis ta tõeliselt pidi selles tükis olema. Seega oldi ka suutelised pakkuma meile tõelist teatrikunstilist elamust. Kuid pidagem meeles, et sellise elamuse andmiseks ja saamiseks peab olema ka midagi lavalt pakkuda. Tühjad tunded ja pelgad mõtted ei üllata ega raba meid ka kõige parema mängu juures.

Ja kui „Viirastustestki“ võime „hoolsal“ sõelumisel otsida ja leida vigu, võime kahelda, kas see või teine kuju on üsna puhtalt joonistatud, siis on see kõik ebaoluline. Sest missuguse, maailmakirjanduseski paremaks peetud lavateose puhul me ei või sedasama teha, sedasama sealt leida!? Selline pisinurisemine jääks ikkagi pisinurisemiseks; oleks härja kirjeldamisel sääse esiletõstmine tema sarvel. Oluline on kõige selle juures ikkagi see, kas autoril on olnud midagi öelda, kas seda on jõutud kirjanduslikult ausalt öelda ja missuguse usutavusega seda on tehtud.

„Viirastuste“ autoril on, kinnitagem, olnud „Viirastustes“ tõesti midagi öelda. Ta on seda teinud suure tõsidusega, probleemi tühjaks ammutavamalt, kujukamalt ja paremini, kui nii mõnegi muu küsimuse puhul oma seniseis kirjanduslikes teoseis. Kaldume uskuma, et „Viirastused“ on oma tugeva lavalise külje juures ühtlasi ka Jakobsoni paremaid kirjanduslikke saavutusi.

See on teos, mis koputab kõigi meeste ja naiste südameile. Mitte sellega, et siin oleks taotletud uudseid ja eriskummalisi probleeme, vaid siin on iga päev meie ümber ja meie keskel toimuv elu, väärabielu esitatud meile usutavalt mõistmiseks ja mõistvalt kaasaotsustamiseks.

Abielu-kolmnurgast, mis perekondlikule õnnele ja seesugusest perekonnast võrsuvaile lastele on ikka osutunud lammutavaks, saab selles näidendis tabatud psühhiaatri, dr. Lepiku perekond. Nimelt kannatavaks ja petetud pooleks on dr. Lepik ise; mees, kes samades küsimustes peab arstina oma kaaskodanikke avitama ja ravima.

Igatahes raske, kahekordselt raske ülesanne näitlejale seesugust dr. Lepikut kujundada.

Avaetendusel tuli A. Randviir, kelle kätes dr. Lepiku osa, kõigiti toime selle osa ühe poolega, nimelt petetud abielumehega. Ta oli kiivas, naist ja majasõpra silmaspidav. Temas ähvardasid viha ja kättemaks välja purskuda, aga tal tuli autori poolt antud osa raamides ennast ometi tagasi hoida.

Randviir tegigi seda, kuid ei jõudnud meid uskuma sundida, et ta samades küsimustes, seda küsimust isiklikus elus ise nõnda võttes, suudaks teisi aidata, pealegi veel nende hingeliselt haiglast hoiakut terveks ravida.

Nüüd aga oli Randviir oma osa mõlemad pooled enesele jõudnud lahti mõtestada. Ta jäi petetud abielumeheks, kuid ühtlasi seesuguseks, kes kiiva isasena ei puserdu ega torma oma saatuse kallale, vaid kes tõesti mõtlikult enese ja oma saatusekaaslaste (naise ja majasõbra) juures seda juhtumit jälgib, järele katsub ja muidugi ka ise seejuures kannatab. Nüüd said meile usutavaiks tema nõuanded patsientidele. Sööbisid meisse erilise teravusega tema kõnelused viimasest pildist. Meil oli erutav ja põnev jälgida tema tähenduslikke jutuajamisi kol.-leitnant Vaino korteris sellele kol.-leitnandile ja tema avaldusi sellelesamale mehele omas kodus näidendi lõpule arenedes, kord hoitumaid, kord plahvatavamaid. Ja kuivõrd hoolitsevalt ta suhtus oma väikese tütre hingerahusse, kellest ta taipas, et juba aimab ema juures toimuvat „suurt kurja“. Ta hajutas tütre kahtlustusi hoolitseva arstina ja armastava isana.

Randviiru osa (peale esimese pildi, mis läks kuidagi tuimemalt) oli nüansseeritud, oma kujusse sisse mõeldud, hästi läbi mõeldud, mängu poolest terviklik ja tõesti kujundusrikas. Ta elas näoga, häälega, kogu keha hoiakuga, kõnelemata südamest.

Tahame uskuda, et L. Tubin Edith Lepikuna oli püüdnud ka kõik teha, et seda esimese armastuse kompleksist vaevatud naist ilmekalt kujutada. Ja sellisena ta suutis ka pikas mängukäigus üpris veenvalt sukelduda oma ossa. Parima, sisemisest põlemisest ergutatud stseeni andis ta kol.-leitnant Vaino korteris, viimasega, enne dr. Lepiku ilmumist, olukordi seletades.

Selle kujundusliku sügavuseni, mis me temalt nägime „Niskamäe leivas“, ta siin aga veel ei olnud jõudnud.

Hans Lepiku sõjasõpra, praegust kol.-leitnanti, Vainot, üdi ja vereni kutselist sõjaväelast, meest isase tungidega, ent ometi mõnel määral aumeest, kujutas J. Jürgo.

See psühholoogiliselt mitmes mõttes umbne kuju ja laval viibimisel ka sageli teisi kuulav, pealtvaatav ja ootav kuju ei tahtnud J. Jürgol esietendusel kuidagi õnnestuda. Kõnealusel etendusel aga Jürgo üllatas meid oma mänguga. Ta andis, nagu tal tuligi anda, distsiplineeritud sõjaväelase, kuid sellise sõjaväelase, kes saatuse ja sellest kerkivate seikade sunnil peab ühelt poolt heitlema vana sõpruse ja aumehelikkuse rindel nende mõistete eest, kuid teiselt poolt on jällegi tõugatud seda rinnet lammutava kire püünisesse, mida nüüd uuesti üles seab ja mille vastu ta ei ole ka ise suuteline seisma, tema poolt kunagi vallutatud poolvaba naine, nüüd aga juba sõbra abikaasa. Jürgo projekteeris nende asjaolude alusel oma kuju. Ja ei tohi salata, et selles ei olnud paratamatut tagasihoidlikkust, laetud sisemise pingega, mis kohtades, kus seda isegi tõsisõjamehelik distsipliin ei suutnud ohjes hoida, plahvatas välja näo kramplikkudes võpatustes, sõrmede pingutatud naksatustes või hääle ärritatud tõusus, mis siiski oli alla surutud. Jürgo oli selles osas toime tulnud tunnustatava tööga.

Ja neljas selle näidendi suurosa, kuigi tekstiliselt väheldane, seda enam aga üldist näidendi vaimu ja mängu taset suuresti määrav, oli Lepikute umbes 10—13-a. tütre Maia — I. Suvero õlgadel.

„Viirastusi“ lugedes kerkis põhjendatud kartus: kas ja kuidas sellega toime tullakse. Kuid juba avaetendusel, seda enam aga kõnealusel etendusel, olime enam kui üllatatud.

Nõnda hästi ja seesuguse ehtsa lapselikkusega täitis Suvero oma raske ülesande, et tõesti ei tea öelda, kes meie näitlejaist oleks suuteline kujutama seda osa veel paremini.

Lühidalt öeldes, Suvero otse hiilgas oma kujundusoskusega.

Tema tulekut aeda (I pildis), kus ta kavatseb emale sünnipäevaks lilli anda ja märkab viimast Vainoga puude all; kuuleb tema ülemeelikult võõrast naeru ja seejuures seda midagi kurja tajudes, langevad temal, Maial, lilled käest ja ta pöördub haavunult nuuksatades ning karjatades tagasi tuppa. Seda elamuse sügavust ja suurust võiksime korduvalt näha. Või jällegi, kui ta läheneb helisevale telefonile, arglikult (nüüd ta teab juba emast midagi) kleiti sõrmedega näppides, ja kuuldetoru võttes kuuleb, et ema järele pärib vihatud kol.-leitnant. „Ärge valetage!“ karjatab Maia nähtavasti enese isikut salgavale sõjaväelasele. „Ma tunnen, tean, kes te olete!“ Ahastuseni viidud lapse meelekibedus kaikub neist sõnadest meil veelgi kõrvus.

Palju selliseid väikesi, aga teravalt ja eluehtsalt joonistatud kohti tuli Suverol täita. Aga ta ainult ei täitnud neid hästi — ta elas neid.

Lavale tuli üks dr. Lepiku patsiente, adv. Kaarna, närvlik ja nagu tagaaetud, arg ja hingelt haige mees. Läks kaua vaadata ja paljud veel ei taibanud siiski, et see oli R. Ratassepp, keda me, muide, oleme laval harjunud viimasel ajal ikka nägema Ratassepana, mistahes osa tal siis ka on olnud. Väga suur samm Ratassepast ja ühtlasi ka hea kuju temalt. Kui ta käitumine ja hoiak esietendusel ei andnud veel välja hingehaige advokaadi hoiakut, siis viiendal etendusel (muide, kolmandal etendusel toimus tema mängus väike minnalaskmine) oli juba Ratassepp adv. Kaarna. Seesugune, nagu me võiksime selliseid hingehaigeid selle ala arstide kabinettides kohata.

J. Põder kujutas, pigemini elas vana meest dr. Villakut. Siin ei jäetud midagi laokile. Põder oli dr. Villak. Tundis, nagu autor on lasknud sellel tunda. Napsitas surnud sõpru ja suremisel olevat sõpra mälestades lavaviinaga, s. o. veega, enese ehtsamalt tuuri, kui vähesed seda tegelikkuses suudavad. Ja kui ta väimehele tuli viimaks teatama, et kas see ka teab, mis tema majas toimub, siis olid Põdra vanamehelikud ja siirad tundepursked nagu tõelisest elust lõigatud ja lavale toodud. Meie elasime neile peenusteni kaasa.

Dr. Lepik on perekonda laostavaist sündmusist rõhutud. Aga arstina tuleb tal abitarvitajaid vastu võtta. Ta on hajameelne ja tal tuleb seejuures ennast pingutusega koguda. Sellisel vastuvõtutunnil ilmub dr. Lepiku juurde noor naine — L. Laoniidu, kes esmakordselt seesugust, tavalise mõiste järgi piinlikku eneseavaldust peab sooritama, et oma väikest närvirikete all vaevlevat tütart avitada. Lepik pärib tema perekonnaelu varjatud külgi — mehe oletatavat halba käitumist, hädavalesid ja neist tuletuvaid abielulisi tülistseene, mis noore naise tütre närvikava võisid häirida. L. Laoniidu andis sellisest naisest seesuguses olukorras usutava ja hea kuju.

Lepikute teenijal — K. Tanilool — ja Vaino perenaisel — A. Tammemetsal — olid täita ainult lavaleilmumise osad.

Lavapiltidest oli esimeses vaatuses asetleidev rõdustseen leidnud selles mõttes parema rakenduse, et esietendusel keset seda pilti seisev ja osalisi varjav kõrge abažuurlamp oli asetatud rõdu seina veerde. Liikumiseks oli nüüd enam ruumi ja kellegi nägu see lamp enam ei saanud ka varjata, nagu see juhtus esietendusel.

Kuid seegikordsed „Viirastused“ ei läinud kummitusteta. Ikka pidi midagi juhtuma. Ja juba esimeses pildis kõige kurjemalt. Ukse kohalt, mille kaudu toimus elav liiklemine, langes juba etenduse algul ukseesriideid hoidev puu ripakile ja see kummitas kogu selle pildi kestusel kellelegi kaelalangemisega. Lisaks suvatses aga keegi lavatagustest veel ukerdada selle ukse taga; ta tagakeha oli ukse kõrvalt aknast tükk aega nähtav.

Selle pildi ärapöördumisel jätkusid aga sellelaadilised „kummitused“ kõrval, lava sfäärides, toolide või laudade lükkamiste ja tõukamiste näol.

Seesugused „kummitused“ peaksid olema absoluutselt lubamatud.

Kui „Viirastuste“ esietendusel oli teatrisaal pooltühi ja seda muidugi tänu „Vanemuise“ juhtide teatud kaalutlustele, et nad piletite hinna määrasid esietenduste jaoks 10—3 kroonini, siis on järgnevad normaalhindadega „Viirastuste“ etendused, nagu kõnealune viieski, toimunud väljamüüdud saalide juures.

Teatrisaalis on aga kuulda ning näha, tugevatest aplausidest piltide lõpul kõnelemata, et „Viirastustele“ elatakse kogu mängu aja andunult kaasa. Tahaksin aga loota, et siit viiakse mõndagi ka koju kaasa. Ja tuleb uskuda, et need, kes „Viirastusi“ näinud, õhutavad uusi saalitäisi neid vaatam..

Kes aga oleks siis selles loos kaotanud, kui see näidend ei oleks pääsenud „Vanemuise“ lavale? Ja kui kergesti see võimalus ei olnud juba tõekssaamise äärel.

M. J.

Ilmus

„Lasteleht“ nr. 17/18

Suure kaksiknumbri hind 35 senti

SISU: Esimesel koolipäeval — *K. Merilaas.* Kadakapõõsa saladus — *V. Uibopuu.* Kas on näkke vees — *Ed. Tasa.* Kuidas korstnapühkijad kallistavad vallatut poissi — *Ed. Kiiv.* Peen põrsas — *L. Tigane.* Kiisu-Liisu — *J. Kõks.* Rumal lugu — *A. Luka.* Väikesed õnnekütid — *J. Kaup.* Poiste rivilaul — *K. Maid.* Onu Peeter kassi uputamas — *E. Laidsaar.* Lembitu poeg — *E. Kippel.* Peitepilt — *E. Kõks.* Huvitavad katsed — *H. Einalo.* Kärbse ratsasõit — *E. Nukk.* Tank — *. Ülesandeid ja mõistatusi — *K. Maid.*

„LASTELEHT“ ilmub 2 korda kuus.

„LASTELEHE“ kaastöölisteks on meie tuntud kirjanikud, kunstnikud ja õpetajad.

„LASTELEHT“ oma väärtusliku sisuga levib kõikidesse koolidesse ja kodudesse.

„LASTELEHT“ on hinnalt kõigile kättesaadav.

„LASTELEHE“ üksiknumber maksab ainult 20 senti.

„LASTELEHE“ aastatellimine maksab 350 senti.

Veel täna tellige „LASTELEHT“!

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Ülikooli 21/23; telefon 40-80.

Sada aastat

maailma suurima naise-sotsiaalreformaatori sünnist

Aktus täna „Wanemuise“ kontsertsaalis

Prof. dr. Fr. Willard

Täna, 28. septembril täitub 100 aastat maailma suurima naise-sotsiaalreformaatori ja võitleja prof. dr. Frances Willardi sünnist. Kogu maailmas pühitsetakse täna tema sünnipäewa. Ameerikas algab tänasest peale Frances Willardi aasta tema asutatud ja seni ühe Ameerika suurima naisorganisatsiooni W. C. T. U. (naiste kristlik karskusliit) algatusel ja töömail. Tema asutatud on ka ülemaailmne liit W. W. C. T. U. (ülemaailmne naiste kristlik karskusliit), milline koondab enda ümber tiheda koostöö alusel üle 10 milj. naise üle kogu maailma. Eesti Naiste Karskusliit on W. W. C. T. U. liikmewahekorras ja tihedas koostöös.

Frances Willard sündis New-Yorgi osariigis. Kuna seal ümbruskonnas ei olnud weel koole, sai ta alghariduse oma wanematelt, kes kuulusid tolle aja haritlaskonda, kuigi isa tegutses äri alal kaunis jõuka mehena. Alles kui wanemad pääsesid Illinoisi osariiki ja asusid praeguse Evanstoni linna maa-alale, aitas Francesi isa sinna esimese kooli, kuhu wõisid ta lapsedki, kaks tütart ja üks poeg, pääseda õppima. Lõpetanud kohapealse kooli, ta täiendas ennast innuga ja lõpetas hiljem Northwesterni ülikooli, mille järele täiendas ennast Euroopas ajaloo ja kunstiajaloo alal. Olles esialgu algkooli õpetajaks ta kutsuti warsti ühe naiskolledzhi juhatajaks, hiljem Northwesterni ülikooli dekaaniks ja esteetika professoriks. Suure ettenägijana taotles Willard juba tol ajal õpilaskonna isetegewuse meetodeid ja poistele ning tütarlastele samasugust kaswatust ja haridust, mistõttu sattus wastuollu ülikooli juhatusega ja lahkus, kuigi teda wäga paluti jääda tagasi 2400-dollarilise aastapalgaga kuni elu lõpuni.

Sama ajajärk sattus ühte naiste kõrtsidewastase ristisõjaga, mis liskus kaasa ka Willardi ja, imelik küll, ta loobus oma heast kohast ning asus juhatama toda liikumist, kannatades wäga tihti nälga ja puudust. Ka sel ajal weel pakuti talle New Yorgi ülikooli juurde professorikohta, kuid ta jäi waese ja waewalise töö juurde. Temast sai ühtlasi ka üks innukamaid naiste häälesõiguse nõudjaid, orjuse wastu wõitlejaid ja üldse inimkonna heaolu reformaatoreid. Temale on Ameerikas püstitatud üle kahekümne ausamba. Illinoisi osariigi poolt on temale ausammas püstitatud Washingtoni parlamendihoone ümmarguse saali, kus ta seisab ainukese naisena paljude meeste hulgas. Teda kutsutakse Ameerika kroonimata kuningannaks.

Tema sünnipäewa puhul korraldatakse Tartus „Wanemuise“ kontsertsaalis kontsertaktus, kus awasõnad ütleb Naiste Karskusliidu juhataja Helmi Põld, H. Kesamaa pühenduse kannab ette cand. theol. Leo Wool, laulab Tartu Naislaulu Seltsi koor Enn Wõrgu juhatusel ja peokõne peab Helmi Mäelo. Kontsertaktusest osawõtt on waba kõikidele.

Waldade rewisjonikomisjoni ülesandeid täidab omawalitsuste rewident

Käesolewal aastal, kus senised wallawolikogud lõpetasid tegewuse, ei tegutse waldades ka rewisjonikomisjonid. Wallaseadus näeb aga ette, et kõik aruanded tulewad rewisjonikomisjoni poolt läbi waadata. Kuna aga praegu rewisjonikomisjonid puuduwad, siis on seadusega need kohustused pandud omawalitsuste rewidendi peale. Praegu ei saa wallad aruandeid kinnitada enne, kui need on waadanud läbi omawalitsuste rewident. Nagu meile Tartumaa omawalitsuste rewident Keerdoja seletab, on olukord waatamata sellele, et ülemineku ajal on tulnud wallaomawalitsustel lahendada rida erakordseid ülesandeid, läinud täiesti normaalselt ja ilma wäärnäheteta, ning tähelepanu wääriwaid puudusi ei ole kuskil esile tulnud.

Torm wigastas Haapsalu kalurite püügiriistu

Nagu nüüd selgunud, on möödunud nädala lõpul merel walitsenud torm tekitanud Haapsalu ümbruskonna kalureile suuremaid kahjusid. Kalureil olid tormi algades Stithami juures bottengarnid meres. Torm, mis tõusis kuni 7 pallini, wigastas kahte bottengarni, kuna kolmas sai suuremaid wigastusi. Kalurid hindawad oma kahju üle 600 krooni.

Maaime ja kodu

Omawalitsuse ülesannetest

laste- ja noortekaitse alal

Laste- ja noortekaitse on alati olnud eriti naiskodanikele südamelähedane ülesanne. Weel enne kui omawalitsused hakkasid hoolitsema laste ja noorte heaolu eest hoolekandeseaduse alusel, töötasid naised mitmesugustes organisatsioonides sama ülesande teostamiseks.

Rida asutusi emade- ja lastekaitse alal, mis on praegu omawalitsuste ja riigi ülespidamisel, kutsuti ellu naiste algatusel. Nii näiteks asutas Tallinna Naisselts 1922. a. esimese emade- ja rinnalaste-kodu, mis asub praegu Nõmmel ja on suuremaid kogu Eestis; esimene eesti lasteaed on Tartus asutatud naiste algatusel juba 1906. a. ning töötab seniajani naiste juhatusel Tartu Lasteaia Seltsi lasteaia nime all.

Iseseiswusajast saadik on omawalitsustel awanenud noorte- ja lastekaitse teostamisel suuremad wõimalused, kui seda kunagi enne eraorganisatsioonidel on olnud, sest neil on eelarwe korras kindlustatud sissetulekud.

Paari aasta eest sisseseatud uus maks, nimelt isikumaks on määratud just eeskätt lastekaitse heaks, nii et omawalitsustel on wõimalik ka uusi üritusi sel alal toetada.

Millised on need uued ülesanded, milledest eeskätt naised on huwitatud?

Omawalitsustel on tähtis sõna ütelda koolinoorte olukorra parandamisel. Muidugi hoolitseb iga kool ise niipalju, kui ta jõuab, oma õpilaste eest, kuid on olukordi, kus on tarwilik ülelinnaline korraldus. Näiteks, kool on wõimetu õpilase korteriolusid parandama, olgugi et on teada, et just kitsas ning terwishoiuwastane korter mõjub halwasti õpilase terwisele ning pidurdab õppimise edukust. On wõimalik igas linnajaos mõnes koolis üks klass õhtuti awada, kus kõik õpilased, kes seda wajawad, wõiksid wiibida ning soojas ja hästi walgustatud toas töötada või lugeda. Meil on küllalt pensioneeritud õpetajaid, noori õpetajakandidaate, keda oleks wõimalik sellele tööle rakendada.

Möödunud aastal on omawalitsus püüdnud rakendada tööoskuse omandamise erikursustele algkooli lõpetanud noori, kes olid tööta. See algatus wäärib weel laiemat korraldust ka waba aja kasutamise organiseerimisel, ja nimelt: noortele on tarwis wõimaldada ruumi, kus neil oleksid oma raamatukogu ja lugemislaud. Meie linna awalikus lugemislauas on noortel wiibimine keelatud. Ometi püsib algkooli lõpetanud noorel weel pikemat aega harjumus lugemiseks ja distsiplineeritud tööks, kuid tööta olek ning waba aja mõistlikult tarwitamise wõimaluste puudumine demoraliseeriwad teda üsna ruttu.

Omawalitsustel on tähtis sõna öelda ka terwishoiu-korralduse suhtes, mis on kaudses ühenduses ka laste- ja noortekaitse küsimusega.

On ju rida sotsiaalhaigusi, nagu tuberkuloos, mis nõuab eriti palju ohwreid noorte seas, sest meil pole seni eraldusmaja, kuhu wõiks paigutada nakkusstaadiumis tuberkuloosihaigeid, kes pole siiski nii haiged, et neid sanatooriumi või haigemajja paigutada.

Tartu linn on, wõrreldes teiste linnadega, haigemajade poolest eelistatud seisukorras, sest siin töötawad ülikooli kliinikud. Siiski puudub meil nakkushaiguste haigla laste jaoks, mis oleks hädatarwilik. Muidugi nõuab iga uus asutis kulusid, kuid nad tasuwad tulewikus terwete ja rõõmsate noorte näol, kelledele on loodud korralikud tingimused füüsilise ja waimse terwise arendamiseks.

Nüüd, kus on omawalitsuste ülesandeks teostada laste- ja noortekaitset, ei tohi see siiski naiskodanikkude huwipiirkonnast kaugemale nihkuda, sest sotsiaalala jääb ikkagi naistele kõige lähedamaks tegewusalaks.

W. Poska-Grüntal

Varrastel kootud angoora pluus tütarlapsele, huvitava paelkaunistusega pluusi ülaosas

Kalad õlis

Sprottide walmistamiseks wõetakse suitsukilu wõi suitsuräimi. Sügisene püük on kõige parem. Suitsukaladel lõigatakse pead ja sabad kääridega ära. Siis laotakse kalad tihedalt õhukindla kaanega ämbrisse, nii et kõhud ülespoole tulewad. Wäga sündsad sprottide walmistamiseks on 2½- wõi 6½-naelased tiluämbrid. Kui ämber on suitsukilusid wõi räimi täis laotud, siis walatakse neile õlisegu peale. Et suitsukalad kaunis kuiwad on, siis imbuwad nad warsti õli täis, nii et mõne aja pärast tuleb neile weel juurde walada niipalju õli, et ämbris olewad kalad täiesti kaetud oleksid. Peale seda pannakse ämbrile peale kaas, mis õhukindlalt peab ämbrile peale käima. Üle ämbrikaane pannakse külgedel asuwatest sangaõrwadest läbi tõmmates jämedam nöör, mis tuleb kõwasti pingule tõmmata, et hiljem ämbri keetmise juures tekkiw aur ei tõukaks kaant pealt ära. Sellepeale asetatakse ämbrid patta, milles peab nii palju wett olema, et kataks nad kolmweerand kõrguseni. Pajale pannakse peale kaas ja hakatakse siis ämbreid keetma. Keedetakse 1½—3 tundi, keetmise aega loetakse alles sellest momendist, mil wesi pajas keema hakkab. Kui kaua just keeta, oleneb keedetawa ämbri suurusest ja kas meie keedame kilu wõi räimi. Kilu on õrnemalihaline kala, teda tuleb ka wähem keeta, kui räimi. Keetmise juures peab walwama, et wesi katlas liiga ei keeks. Wastasel korral wõib juhtuda, et wesi weidi ülesterkinud ämbrikaane wahelt ämbrisse satub, mis sprotid ära rikkuda wõib. Keetmise ajal tuleb äraauranud wee asemele järjest uut wett juurde walada, et ämbrid alati oleksid ¾ kõrguses kaetud.

Läbikeenud sprotiämbrid pannakse külma wette ja lastakse neid seal jahtuda. Siis wõetakse wrest wälja ja kuiwatatakse rätikuga kuiwaks. Asetatakse kuiwad, läbikeedetud sprotiämbrid jahedasse kohta, lastakse neid enne tarwitamisele wõtmist wähe aega seista. Külma eest tuleb hoida sprotte, sest et see neid pudruks mundab.

Seesuguseid omawalmistatud sprotte wõib kuude wiisi alal hoida.

Sprotid on küllalt keenud, kui selgroog on täitsa pehmeks läinud, selle juures peab aga nahk terweks jääma.

Sprottidele wõib pealewalamiseks tarwitada järgmiisi õlisegusid: 1) terwe osa oliiw- wõi prowanksõli, milles sprotid kõige maitswamad saawad, kuid oliiwõli on kaunis kallis ja seepärast mitte kõigile kättesaadaw; 2) ½ osa oliiwõli ja ½ osa sooja õli — see segu tuleb juba odawam. ja on ka päris hea; 3) ½ osa sooja õli ja ½ osa seesamõli.

Mõnda õunast

Tepitud kaunistusega kannusoojendaja.

Hautatud liha õuntega.

Sealiha lõigatakse lõikudeks ja praetakse tulises raswas mõlemalt poolt pruuniks. Lisatakse siis puhastatud ning tükeldatud õunu ja hautatakse wähe wett ning soola lisades liha pehmeks.

Hautatud kartulid õuntega

300—400 g õunu, 400—500 g kartuleid, ½ sibulat, raswa wõi wõid.

Wõis wõi raswas praetakse peeneks lõigatud sibul, lisatakse tükeldatud kartulid ja wähe wett ning soola. Siis lisatakse tükeldatud õunad ja hautatakse edasi, kuni kõik pehme.

Kohane toit liha juurde.

Peedisupp õuntega

1 spl. wõid, 2—3 peeti, ½ keskmist kapsapead, 1—2 liitrit lihaleent wõi wett, 200 g õunu, hapukoort.

Sulatatud wõis hautatakse ribadeks lõigatud wõi riiwitud peet koos peeneks lõigatud kapsaga, lisatakse wett wõi lihaleent ja soola ning keedetakse, kuni peedid ja kapsas on pehme. Lisatakse siis puhastatud ning tükeldatud õunad ja keedetakse weel, kuni need on pehmed. Koor lisatakse enne lauale andmist.

Toores õunatoit

Supilusikatäis kaerahelbeid leotada 12 tundi 3 spl. piimas. Lisatakse siis 1 spl. rõõska koort, suur riiwitud õun ja poole sidruni mahl. Peenestatud pähkleid raputatakse peale. Soowi korral lisatakse suhkrut wõi mett.

Õunaworm herkuloga

6—8 õuna, 2 spl. suhkrut, 150 g herkulot.

Õunad puhastatakse ja tükeldatakse ja lisatakse suhkur. Õunad pannakse wõiga määritud wormi kihtide wiisi herkuloga, kusjuures alumine ja pealmine kord olgu herkulo. Üle wormiroa walatakse munaga klopitud piima, suhkruwett wõi mahla.

Õunasarw:

Taigna jaoks: 400 g jahu, 200 g wõid, sama palju suhkrut, ½ teel. soola, 1—2 muna ½ kl. piima, 1 küpsetuspulber. Täidis: ½ kg õunu, 100 g suhkrut, kaneeli.

Wõi wahustatakse, lisatakse suhkur, munad, jahu, maitseks waniljet wõi sidruni riiwitud koort ja piimas sulatatud küpsetuspulber.

Kastetakse saialaual taigen, lõigatakse wälja kolmnurkseks. Sinna peale pannakse kaneeli ja suhkruga segatud õunalibled, taigen rullitakse laiemast poolest alates kokku, kumerdatakse weidi, andes talle sarwe kuju, määritakse munaga ja küpsetatakse ahjus.

Täidetud õunad:

Wõetakse ilusad suured õunad (kooritult wõi koorimata), lõigatakse wäike kaane osa pealt ära, nii et hästi südame saab wälja wõtta, ühtlasi ka õuna wähe õõnestades. Selle õuna õõnsuse täidame mitmesuguste marjade wõi puuwiljaga, suhkrut wahele ja peale raputades. Eriti on sobiw tarwitada täitmiseks kiwidest puhastatud kirsse ja ploome, wõib aga ka paksu keedist kasutada selleks, wõi mõnd kreemi — magustoitu. Hea maitsiwa sisu annab ka riiwitud jäme leib suhkru ja wõiga segatult.

Õunad asetatakse määritud pannile ja küpsetatakse pehmeks. Igale õunale wõib ka wähe magedat wõid peale panna. Antakse jahtunult lauale, igale õunale wahukoorest mütsi peale pannes.

Tervis on kalleim vara,

seepärast tellige otsekohe

Sport ja mäng

See on tarvilik raamat igas kodus. Jälgige reklaami ja nõudke tasuta tutvustamislehti.

«Postimehe» raamatukaupl.

Tartus, Suurturg nr. 16.

Kodanlik õhukaitse pole ainult gaasikaitse

Sisemin. gaasikaitse inspektor mag. H. Arro

Meil püüib paljude kodanikkude juures weel arwamine, nagu oleks kodanlik õhukaitse (a. l. passiiwne õhukaitse) ainult gaasikaitse. See mõiste on sageli niiwõrd juurdunud ja näiliselt iseenesest arusaadaw ning teisiti nagu ei wõikski see olla. Millest see on tingitud ja kas on nende mõistete selgitamine üldse tarwilik? Kas ei ole üksköik, kas meie Juhanit kutsume Juhaniks wõi Jukuks — inimene jääb ikka samaks. Wahe seisab waid selles, et Juhan on täismehe nimi ja Jukuks kutsume sama Juhanit poisikesepõlwes. Ka kodanliku õhukaitse ja gaasikaitse wahel on näiliselt samasugune side olemas, kui heita pilku wiimase arenemisloosse meil.

Ajal, kui pärast Maailmasõda riigid hakkasid jälle unte sõjaliste ettewalmistuste pinewuses korraldama ka tagala julgeoleku küsimust õhukaudu ähwardawa waenulase wastu, tõusis ka meil see küsimus päewakorrale. Selle korraldamiseks asutati 1932. a. wabatahtlik organisatsioon „Õhu- ja Gaasikaitse Liit“ — ühes ühingutega tähtsamates keskustes. Tegewus selles organisatsioonis jagunes juba algusest kahte eraldi harusse: gaasikaitse korraldamine ja õhusõidu arendamine. Terwikuline õhukaitse kui niisugune jäi selle organisatsiooni tegewusest hoopis wälja. Hiljem (1936), kui see organisatsioon likwideeris ja õhukaitse eraldi arendamiseks kutsuti ellu [illegible] sõjagaaside

Teede- ja Siseministeeriumi juures sellekohased ametid, tuli kodanlikule õhukaitsele pärandusena üle ka gaasikaitse mõiste terwikuna, kuigi see mõiste, nagu allpool näeme, hõlmab waid üht osa kodanliku õhukaitse terwikust.

Mis on siis kodanlik õhukaitse? See on oma ülesannetelt rahwa relwadeta omakaitse, organisatsioon ja koosneb kolmest peaalast: kaitse lõhke- ja süütepommide wastu ja kaitse sõjagaasidewastu. Wõrreldes neid üksikalasid ohtlikkuse järgi, siis waewalt gaasiohtu saab pidada kõige rängemaks. Saksa sõjagaaside eriteadlane prof. Flurx peab gaasiohtu isegi kõige wähemaks ohuks, muidugi sel juhtumil, kui ollakse ette walmistatud sõjagaasidewastu.

Kui waadelda wiimase aja sõjasündmusi, siis näeme rõõmustawal wiisil, et seal gaasidega pole üldse rünnatud. Küll on aga tagala kannatanud lõhke- ja süütepommidest ning need on esimesed ründewahendid, mida tarwitati, sest nende toimet peetakse hurmaansemaks, kuigi nad tapawad ja wigastawad inimesi, lõhuwad ja teewad maatasa kodud ja kolbed, millede soetamiseks inimsugu on kulutanud palju tööd ja waewa.

Sõjagaasi kui Maailmasõja kohutawaima relwa mõju ei ole rahwas weel kuni tänapäewani suutnud unustada, waatamata sellele, et gaasikaitse [illegible] sõjagaasidewastu ostatõtsus nii rinde kui tagala relwana. Rahwa seas püüitakse temast alatasa juttu teha ja ühes sellega mõistetakse kodanliku õhukaitse all ka ainult gaasikaitset. Tegelikult, nagu juba eelpool märgitud, põrkab kodanik tagalas sõja korral kokku kõigepealt just igasuguste teiste ohtudega, nagu pommide läbi tekitatud purustamised ja süütamised, kusjuures sõjagaase pole üldse tarwitatud. Seepärast ei saa kodanliku õhukaitset pidada ainult gaasikaitseks, waid alaks, mis hõlmab kõik tagala rahwa omakaitse korralduse õhurünnakute wastu wõitlemisel, ja gaasikaitse on ainult üks osa sellest kodanliku õhukaitse terwikust.

Ehitustegewus Tudulinna mõlema kiriku juures

Tudulinna ehitataw uus Rahukoguduse kirik walmib juba lähemal ajal. Ka plekkkatuse pealepanekuga jõutakse warsti lõpule.

Teine Tudulinna kirik, mis kuulub Jisaku abikogudusele, on samuti saanud uue wälimuse, sest käesolewa aasta jooksul wiidi kiriku juures läbi põhjalik remont, millega juba on lõpule jõutud. Kiriku wälisseinad krohwiti üle, kogu hoonele tehti uus pilpakatus ja tornile plekkkatus, millega kogu kirik on saanud uue ilme. Lähemal ajal kawatsetakse pärast remonti kiriku't muesti õnnistada.

Tursad lõhuwad kalawõrke

Wilsandi saare ümbrusse on ilmunud suured tursaparwed, mis on nuhtluseks kaluritele, kes püüawad merel räimi. Nimelt rüüstawad tursad nii hulgaliselt kalurite püüniseid, et kalurid kardawad wõrke merre wiia.

Kuigatsi kohanimedest

Kohanimede eestistamise küsimust arutades käesoleval suvel Kuigatsi vallavalitsus otsustas muuta osa kohanimesid eestipäraseks, samuti ära muuta mõned halvakõlalised kohanimed. Nii otsustati *Puka* asundusele anda uueks nimeks *Variku* küla, *Ruunale* — *Rõuna*, *Puka* külale — *Palu* küla. Ka *Puka* aleviku nimetust taheti muuta, kuna paljud põhjendasid selle nime tekkimist sõna Bock'ist (Puka mõisa end. omanik).

Valga Maavalitsus asja kaaludes ühines vallavalitsuse seisukohaga ja esitas küsimuse lõplikuks otsustamiseks Siseministeeriumi Kohanimede Nõukogu Erikomisjonile, kus leiti, et tuleb siiski muuta *Pringi* nimetus ja nüüd vallavalitsus otsustaski nimetada Pringi küla senise nime asemel *Mäeküläks*.

Riigi Keskarhiivi andmetel *Soontaga* nimi esineb esmakordselt ürikuis 1439. a. *Sontacke* kujul. Selle nime hilisemad vormid olid järgmised: (arv nime järel viitab aastale, millal seda mainitakse): Sodatz 1518, Sottak 1588, Sotakulla 1601, Sootagkulla 1628, Sodatz-Sotackküll 1636, Sotack 1684, Sohntak 1722, Sotakka 1732, Soontakk-Soontakko 1766, Sohtaka-Sohtagi 1767, Sontaguss 1773, Sohntack-Sohtakka 1777, Sontako 1796, Sotako-Sotakutse 1798—1800, Sotaka 1802, Soontag(sche) 1803 ja hiljem. Saksakeelne tavaline nimekuju oli 19. sajandil ja kuni viimase ajani Sontack. Hupeli topograafilises teatmetekogus antakse saksakeelse Sontack vastena *Sontago* ja *Sontagusse* paralleelvormid, Klingenbergi aadressraamatus (1871) eestikeelne vaste Sontago ja Richteri aadressraamatus (1909. a.) Soontaguse.

Kuigatsi esineb esmakordselt ürikuis 1466. a. Quuygatz kujul, hiljem Koivkatz (1509), Kyvekazts (1524), Kuyuakatz, Coyvenkatz (1522), Kuyekatze, Koykatz, Koykas, Kuikas, Kuikaste jne.

Rootsi aja algupoolel oli Kuigatsi mõis Dumpiani sugukonna valduses, mille tõttu seda rahvasuus kutsuti Tümbä, Timba ehk Timpa mõisaks — omaniku eestistatud nimekuju järgi.

Vaalu vanemaks nimeks oli Valmesz ehk Valmusz. Sel kujul räägitakse sest kohast ürikuis juba 1366. a. Alles Rootsi ajal see nimi muutub Vahlenhof'iks.

Keeni nimi vanemal kujul on ürikuis Kähn ja Köhn, harva Kiehn kujul. Seegi nimi on ilmsesti tuletunud eestipärasest tüvest. Kui tahetakse muuta Keeni nimetust, siis oleks sobiv seda muuta Kääni'ks või Käänu'ks, mis on kõlaliselt Keenile kõige ligemal, ent pole sugugi paremad kui senine nimi.

Pringi saksakeelne vaste on teatavasti Brinckenhof. Brincki resp. Brincken'ite sugukond oli vanimaid selle mõisa valdajaid, kas aga kohanimi Pringi oli nende nimest tuletatud, on küsitav.

Puka nimi on oletatavasti tuletatud omaaegse mõisaomaniku v. Bock'i nimest, on aga sajaprotsendiliselt eestistunud, pole ka kõlalt ega tähenduselt halb. Puka mõisa vanem nimi oli *Perende*. Kuigi oli ka Perende nimeline mõisniku sugukond, ei saa seda nime siiski pidada saksapäraseks, vaid tuleb oletada, et koht on andnud siin sugukonnale nime (nagu Üxküllidele, Lievenitele, Maidellidele, Paikküllidele resp. Patkullidele jne.). Sellest nähtub, et Puka nimi on täiesti eestipärane. Omal ajal olid siin külad nagu Vennevere, Jella (Ella), Pallo (Palu), Havelette ja Leinette. Neid nimesid võiks muuta praegu: Haualätte'ks, Palu'ks ja Leiniti'ks.

Ädu nimi on kujunenud Hedvigshof'i nimelisest karjamõisast. Hedvigi eestipärased vasted on Viedemanni järgi Eedu, Hedi ja Hädi. Kirikuraamatu andmeil ka Heddo ja Äddo.

Ruuna nimi polevat esteetiliselt sobiv; seda võiks muuta Raunaks või Rõunaks. See nimi on hilist algupära, tekkinud nähtavasti alles 19. sajandil.

Priipalu ja *Põru* on täiesti eestipärased nimed nagu Mägistegi; nende muutmiseks pole mingit tarvet.

Õiget aega näitab

MARVIN

käe- ja taskukell

Tänased lõigad.

Juukse-tööstuses tühjendati kunde koogikorw

Sõdalinnas asuwasse juukse-tööstuse-ärri tuleb keegi kelgeline härra ja palub kiiresti endal juukseid lõigata, kuna ta ruttab laewale, mis kell 15 Tartust wäljub. Äri kunde on toonud endaga kaasa ka suure koogikorwi, mille ta ettewaatlikult toolile asetab.

Äris püütakse kunde juukseid pügada nii kiiresti kui wõimalik ja kümme minutit enne laewa wäljumist on pea paljas. Aja wähesuse tõttu on muidugi kiirus suur ja unustatakse koogikorw ärri.

Juukse-tööstuses ei märgata unustatud koogikorwi enne, kui pool tundi hiljem. Mis nüüd teha? Arwatakse, et kui äri kunde laewast maha jäi, siis ta loomulikult tuleb koogikorwile järele ja asi korras.

Möödus kaks tundi, kuid kookidele ei tulnud keegi järele. Oli ilmselt selge, et laew wiis reisija ja koogikorw ootab uut omanikku.

„Sööme koogid ise ära!“ sõnas üks juukse-näitsik. — Kuidas wõid sa wõõra wara kallale asuda?“ noomis äriomanik üleannetult ettepanekutegijat.

„Aga mis mõtet on lasta kookidel raisku minna? Kunde sõitis laewaga minema, unustas koogid ja keegi peab nad nüüd sööma. Homme ei kõlba nad enam kuhugi.“

Need wäited olid küllalt kaaluwad ja kuna koogid ka omakorda meelitasid, siis otsustati pärast lühikest mõttewahetust kookide kallale asuda. Korwis leidus üldse 24 kooki. Kuna juukse-tööstuses töötab kaheksa töölist, siis sai igaüks kolm kooki. See oli tühine asi alla kugistada.

Parajasti siis, kui wiimase koogi häwitamine aga oli käsil, ilmus korraga ärri härra, kes oli koogikorwi ennist sinna unustanud.

„Wabandage, unustasin wististi siia oma koogikorwi. Jäin ka laewast maha. Kas on mu unustatud korwike siin?“

Ehmatus oli üldine. Wiimasel koogisõõjal jäi kook kurku ja ta hakkas läkastama. Korw oli tõepoolest alles, aga kus koogid? — Ehmatusele järgnes siiski warsti üldine naer ja punastades seletati kundele, misfugust ilmalikku teed on koogid juba käinud. Wabandati ja lubati kohe uued koogid asemele osta.

Sellest ei tulnud midagi wälja, sest härra jättis asja niisama. Aga äpardus oli siiski niiwõrd põhjalik, et mõned asjaosalised-näitsikud olewat töötanud mõneks ajaks koogisõõmise maha panna.

Wilja kokkuost edeneb jõudsasti

Rukist juba enam kokku ostetud kui möödunud aastal

Wilja kwaliteet on hea

Riigi Wiljajalw alustas rukki ja nisu kokkuostuga septembrikuu esimesil päewil. Esialgu osteti ainult suuremates keskustes, kuna järkjärgulisel laiendati ostu teistesse kohtadesse. Praegu töötawad ostutoimkonnad 16 wastuwõtupunktis, milledele lähemal ajal lisandetakse weel 3 toimkonda. Seega ajutakse wilja kokku ostma korraga 19 punktis. Suuremates keskustes, nagu Tallinnas, Tartus, Jõgewal, Rakweres, Wiljandis, Põlwas, Elwas, Abjas, Antslas, Põltsamaal ja Tõrwas teostatakse rukki ja nisu kokkuostu alaliselt pikemat aega, kuni wilja kokku tuleb. Teistes kohtades toimub wiljaost liikuwate toimkondade poolt wäljakuulutatud tähtpäewadel. Wastuwõtutähtpäewad saarte kohta selguwad lähemail päewil.

Mõnedes kohtades, kus wiljaost toimub wahetpidamata pikemat aega, on liikwele lastud kuulduji, nagu lõpetataks wilja wastuwõtmine juba lähemal ajal. Seepärast on neis kohtades talupidajad wilja äraandmisega kiirustanud, tekitades koha peal asjatut tungi ja sabasseismist. Need kartused on asjatud, kuna wiljaost neis kohatdes kestab seni, kuni wilja kokku tuleb. Alles siis, kui wilja kokkuost jääb wäiksemaks, määratakse wilja äraandmise ja ostu lõpetamise tähtpäewad, millised tehakse põllupidajaile teatawaks aegsasti kohalikkude wallawalitsuste kaudu. Seega pole kellelgi karta, et ta ei saa oma wilja ära anda ja pole põhjust liigseks ruttamiseks, mis põhjustab asjatut ajawiitmist põllupidajatele ja raskusi wilja wastuwõtul.

Hulgalise wilja kokkutuleku tõttu ei ole mõnes jaamas suudetud õigeaegselt ette anda tarwilist arwu waguneid, mis wilja wastuwõtmist takistas ja põllupidajate seas põhjendatud nurinat tekitas. Sellele asjaolule on Riigi Wiljajalw juhtinud Raudteede Talituse tähelepanu, ja on loota, et need puudused edaspidi enam ei kordu.

Wastuwõtmisele toodaw wili on wäga kõrge kwaliteediga. Esineb tihti juhtumeid, kus rukki erikaal on 780 g liiter ja põllupidaja saab kilo eest üle 18 sendi. Kõikjal on rukki wäljaand olnud wäga hea, mispärast Riigi Wiljajalwele on tulnud rohkesti lisapakkumisi. Juba lühema ajaga on Riigi Wiljajalw seepärast kokku ostnud enam rukist, kui möödunud aasta jooksul.

Nisu müügiga ollakse tagasihoidlikum, ja wõib arwata, et nisu kokkutulek jääb wäiksemaks kui möödunud aastal.

Kütteainet küllalt tagawaraks

Riigi Metsatööstuse ladudes enam kui 500.000 m³ küttepuid

Küttepuude walmistamine a.-ü. Eesti Metsatööstuse poolt 1938./39. a. ülestöötatud metsadest ulatus 900.000 m³, milline kogus on umbes 10 protsent suurem kui aasta warem. Sellest kogusest on rahuldatud nii kohaliku rahwa kui ka linnade elanikkude ja ajutuste poolt esitatud nõudmised. 1. sept. jäi küttepuid metsa 350.000 m³, laoplatsidele 140.000 m³ ja Riigi Metsatööstuse omadesse ladudesse 30.000 m³, seega kokku 520.000 m³ tagawaraks. Peale selle toimetawad erametsaomanikud linnadesse küttepuid laewadega ja muul teel samal määral kui a.-ü. Eesti Metsatööstus. Kütteturu wajrustajaks linnades on peale Eesti Metsatööstuse puuladude erapuuhoowid, kus olemasolewate andmete järgi on praegu tagawarasid mitte wähem kui möödunud aastal samal ajal. Lisaks puudele tuleb turule tänawu suuremal arwul turwast, kuna seda kuiwa suwe tõttu enam walmistati, siis turbabrikett, mida möödunud aastal ei olnud, ja põlewkiwi. Ei ole põhjust karta, et küttepuude turul küttematerjalist puudus wõiks tulla. Nagu kuuleme, on a.-ü. Eesti Metsatööstus asunud kuiwade küttepuude tagawarade suurendamisele ja wastawad raietööd metsades ja wäljawedu on juba alanud.

«Vanemuise» suhteliselt hea edu

Tulud ei ulatu siiski eelarwes ettenähtud tasemele. Repertuaaris wõeti ette muudatusi

Laupäewal uudisoperetina „Naeratuste maa“

Nagu seletas „Vanemuise“ teatri dir. O. Aloe ajakirjanikele, edeneb teatri töö vaatamata erakorralistele aegadele suhteliselt hästi. Alati ei ole küll saavutatud väljamüüdud majasid, kuid seisukord on siiski kaugelt parem, kui endistes tingimustes.

Kõigele vaatamata on teatril muresid veel palju. Hoone ehitus on suurte pingutustega küll lõpule viidud, kuid üht-teist on ka tegemata, eriti lavatagustes ruumides. On avaldatud arvamisi, et seni lahendamata küsimused sisustuse jne. osas tuleks korraldada teatri oma eelarve kaudu, kuid teatrile muutub see kahtlemata raskeks ja lavastused võiksid niisugusel puhul kannatada. Samuti ei küüni praegustest tuludest möödunud aasta puudujäägi katmiseks, seda enam, et kõlgele menule vaatamata tulud ei ole nii suured, kui eelarves arvestatud. Olgu märgitud, et käesoleval hooajal on teatrit külastanud juba 5000 inimest, andes sissetulekut ümmarguselt 4000 kr. Eelarve kohaselt oleksid aga pidanud laekunud summad näitama juba sama summa ulatuses ülejääki.

Ei ole veel päris selged uue maja ruumide ekspluatatsiooni kulud, seda näiteks kütte osas, kuid oletada võib, et need kaunis suureks kujunevad. Umbkaudselt öeldes maksab ruumide kasutamine teatrile igal õhtul 160—170 kr. Olenevalt sellest tuleks ka kõigil etendustel saavutada täis maja, kuna endistes oludes võis etendusi anda ka 100-krooniste õhtutulude juures.

Seoses erakorraliste aegadega on teater kaalumisele võtnud repertuaari muutmise küsimuse. Kui sügisel koostatud kavas õige tugevasti domineerisid raskemaid probleeme käsitavad teosed, siis nüüd on asutud seisukohale, et tuleks mõningaid asju asendada rahvapärastematega olgugi, et näiteks Jakobsoni „Viirastused“ on leidnud õige rohke külastamise, seda eriti meie haritlaskonna ja noorsoo poolt. Nüüdne aeg aga, kus liikvel on isegi küllalt raskeid probleeme, sunnib teatrit edaspidi andma meelelahutuseks vahest pisut rõõmsamatoonilisi asju. Seda arvestades tuleb peale laupäevast operetietendust 19. okt. esiettekandele H. Raudsepa „Vedelvorst“ Aluoja lavastusel. A. Mältoniga peaosas. Nädal hiljem järgneb Lang ja Farkasi „Õueloož“ — operetlik laulumäng P. Varandi lavastusel, veel nädal hilj. (2. nov.) A. Faragó „Muinasjutt mustast mehest“ — näidend 9 pildis söekaevurite elust Meringu lavastusel (see lavastus on ühtlasi teenelise näitleja J. Põdra juubelitükiks tema 50 a. sünnipäeva ja 30 a. ametijuubeli puhul) ja siis Bizet ooper „Carmen“, mille eeltööd praegu käsil. „Carmen“ lavastatakse Meringu poolt Simmi ja Tubina muusikalisel juhtimisel.

*

Laupäeval avab „Vanemuine“ oma operetihooaja Lehari „Naeratuste maaga“. Lavastus kuulub romantiliste operettide liiki, tegevuskohtadega Viinis ja Pekingis. Lavastusele on kulutatud suhteliselt suuri summasid ning tegelaste arv operetis tõuseb 63-ni. Peaosas — Hiina printsina — esineb R. Alari, tema vastasmängijana Euroopa krahvitari osas H. Aren. Veel tuleks osalistest nimetada Suverot Hiina printsi õena, E. Pärna husarileitnandina, Mältonit ülemcunukina jne.

Operett taotleb pakkuda õige palju nii silmale kui kõrvale. Eriti suurt rõhku on asetatud tantsettekannetele. Üheski varasemas operetis pole „Vanemuise“ laval kasutatud nii palju tantsutrupi abi kui nüüd. Tantsrühma ongi täiendatud. Nii on „Vanemuise“ teenistusse astunud uute balletijõududena pr. Rotberg T. Becki trupist ja pr. Svjetlanova Riia oop. Muu seas võib märkida, et tantsuliste ettekannete hulgas näiteks „kollase kuue tseremoonia“ kestab ümmarguselt 20 minutit.

Oma sisultki tohiks uus operett pakkuda uudseid jooni.

Tartu politseikroonika

Jättis lapse maha

Maimu J. jünnitas 12. sk. ülikooli Naisteklinikus lapse. M. J. lahkus mõni aeg hiljem teadmata kuhu, jättes oma wastsündinud lapse kliinikusse.

Puudusid kaupade hinnaetiketid

Stepan Romanow'i kaupluses, Wäike-Kaar 40, puudusid kaupade juures hinnaetiketid. Süüdimehele koostati protokoll.

Hele tuli pimestas jalgratturi?

Esmaspäewa õhtul põrkasid Jaama tänawal kokku taksiauto B—202 ja jalgrattur Enn Sinijärw. Jalgratturi seletusel põhjustanud kokkupõrke asjaolu, et tema jõudmisel autoit umbes 5—10 m kaugusele, pannud autojuht käistuled põlema, mis pimestanud teda nii, et ta ei saanud enam autot jälgida. Kokkupõrkest muutus jalgratas sõidukõlbmatuks ja omanik hindab kahju 100 krooniks. Autot juhtinud Johannes Urm omas 1-b liigi jutimisloa ning oli täiesti kaine, kuna jalgrattur lõhnas kergelt wiina järele.

Walekriminalist wõttis 25 senti

August Wiira, kelle elukoht Tartus, Paju tän. 23, esines Riia tänawal Ujutsilla otsa kohal kriminaal-politseiametnikuna ja wõttis sellena Mihkel Lenzinselt 25 senti.

Wähe hiljem sama Wiira ja kindla elukohata Oskar Mäesepp riisusid Ujutsilla juures rahu, olles wiinastunud olekus.

Ostja tasus wale wiie-kroonisega.

Artur Reimann, elukoht Kärewres, awaldas, et temale on antud loomalaadal lehma müümisel wale wiiekroonine raha ostja poolt, kes pidi elama Tartus Luha tänawal.

Kas autojuht omastas 10 kg teed?

Aleksander Lukjep teatas politseile, et augustikuus tellinud ta Tallinnast J. Nizhnikowilt 10 kg teed weoauto T-295 juhi läbi. Nizhnikow olewat kauba wälja saatnud autol töötawa A. K. läbi, kuid wiimane olewat kauba omastanud. Omaniku kahju 37.20 kr.

Veel kandidaate Tartumaalt

Omavalitsuste valimised toimuvad 15. ja 16. oktoobril. Mustvee linnas on kaks valimisringkonda. Elva, Jõgeva, Kallaste ja Otepää linnades on ainult üks valimisringkond

Alljärgnevalt toome teise osa Tartumaa valdade ja linnade volikogude kandidaatide nimesid.

Kandidaatide nimed toome valdade ja linnade viisi, vastavalt valimisringkondadele. Iga valimisringkonna juurde on sulgudes märgitud arv, kui palju valla- või linnavolinikke tuleb sellest ringkonnast valida. Kus kandidaatide arv on samasuur kui valimisele tulevate volinikkude arv, seal valimisi ei toimu, ja valituks loetakse need kes seal kandideerivad.

Valimised toimuvad 15. ja 16. oktoobril.

Luunja vald

1. valimisringkond (2): Peiker Johannes, Utter Oskar, Visk Kusta, Vissak Rudolf.
2. valimisringkond (3): Annok Eduard, Konsin Eduard, Martinson Eduard, Saavo Karl, Vohla Peeter.
3. valimisringkond (4): Kass Juhan, Paap Jaan, Põldur Aleksander, Beill Oskar, Rist Voldemar, Vasar Elmari.
4. valimisringkond (4): Hüsse Peeter, Jüriado Johannes, Lomp August, Lüübek Hugo, Ojamaa August, Otas Alfred.

Meeksi vald

1. valimisringkond (3): Haljak Kusta, Grišakov Estifei, Savik Juhan.
2. valimisringkond (4): Adomägi Hendrik, Kasemägi Arvo, Kliimand Viktor, Kliimre Oskar, Laig Osvald, Peedokant Alfred, Täll Oskar.
3. valimisringkond (5): Heinmaa Eduard, Kolbakov Simeon, Narusing Jakob, Ojaveer Eduard, Otsing Daavet.
4. valimisringkond (3): Härsing Eduard, Kahna Peeter, Tensing Kusta.

Mäksa vald

1. valimisringkond (8): Ahman August, Keskpalu Leonhard, Koho Eduard, Koort Peeter, Koort Rudolf, Miina Peeter, Miller Peeter, Rasina Rudolf, Siimo Karl, Voitk Aleksander.
2. valimisringkond (4): Herm Aleksander, Kommusaar Johannes, Mutson Arnold, Nursi August, Põlluste August, Rasin Aksel.

Nõo vald

1. valimisringkond (3): Aidak Karl, Juhkam Joh., Kikerpill Hugo, Toomsoo August.
2. valimisringkond (2): Kurrot August, Laius Aleksander, Nigol Joh.
3. valimisringkond (3): Kisper Karl, Käsi August, Lõhmus Joh.
4. valimisringkond (1): Pehka Karl.
5. valimisringkond (3): Halling Oskar-Voldemar, Juul Eduard, Pügi Oskar, Sooväli Aleksander, Teemant Aleksander.

Otepää vald

1. valimisringkond (4): Andrei Rudolf, Illak Aleksander, Kuusma Peeter, Kõll Ferdinand, Rahi Peeter, Susi Villem.
2. valimisringkond (2): Mägi August, Saar Jüri, Tenno Paul, Treial Juhan.
3. valimisringkond (4): Armulik August, Kukk Elmar, Madissoo August, Meema Aleksander, Siirak Aleksander, Schmidt Peeter.
4. valimisringkond (2): Haldma Endel, Sarv Peeter, Volmer Henn.

Pala vald

1. valimisringkond (5): Priks Elmar, Rajamäe Villem, Raudmäe Aleksander, Soo Aleksander, Välik August.
2. valimisringkond (2): Treial Karl, Priks Paul, Põder Arveld, Reinomägi Heinrich, Tuha August.
3. valimisringkond (2): Martin Aleksander, Reinas Albert.
4. valimisringkond (4): Kalme Rudolf, Lepasepp Paul, Mässo Johannes, Rüütel Joh.
5. valimisringkond (2): Elken Johannes, Ernits Hugo, Jääger Hugo.

Peipsiäärne vald

1. valimisringkond (5): Galaganov Stepan, Kajalin Jevstignei, Poljakov Peeter, Raud Eduard, Rõbakov Dimitri, Sulpov Lisei.
2. valimisringkond (4): Hartassov Avarjan, Kübar Jaan, Lazarev Kallinnik, Lebedev Apotlinari, Orlov Stepan.
3. valimisringkond (3): Kisljakov Feodor, Kisljakov Login, Kutkin Peeter, Rätsepp Heinrich.

Puhja vald

1. valimisringkond (5): Ani Jüri, Kotkas Jaan, Nürska Karl, Puidak Valter, Puskar Aleksander, Tuvike Eduard, Uin Otto.
2. valimisringkond (2): Järve Eduard, Kalv Georg, Lina Juhan, Tihane Elmar.
3. valimisringkond (2): Laar Eduard, Meos Herbert, Roobam Eduard.
4. valimisringkond (3): Antik Leopold, Järve Juhan, Lukk Johannes, Ratnik Juhan, Selleke Hermann, Tuhkur Mihkel.

Pühajärve vald

1. valimisringkond (4): Altosaar Peeter, Kolk Ferdinand, Mardiste Hendrik, Sarv Siegfried.
2. valimisringkond (4): Kasemets Villem, Kiivit August, Laimets Jaan, Peterson Aleksander.
3. valimisringkond (3): Põder Rudolf, Roose Arnold, Tammur August.
4. valimisringkond (1): Kõiv Jüri.

Rannu vald

1. valimisringkond (4): Nõmme Johannes, Ots Edgar, Palu Johannes, Paimre Rudolf, Varik Leo.
2. valimisringkond (4): Lamp Aleksander, Pallon Herbert, Peets Johannes, Timmermann Eduard.
3. valimisringkond (4): Gottlob Hermann, Lõhmus Eduard, Pede August, Põder Ants.

Ropka vald

1. valimisringkond (3): Konsin Voldemar, Lesta Karl, Luiga Paul, Süving Gustav.
2. valimisringkond (5): Häelme Karl, Kõvamaa Jaan, Nikopensius Artur, Pulles Harald, Soome Ottomar, Veske Eduard.
3. valimisringkond (4): Lutsar Julius, Pau August, Põkk August, Raudsepp Aleksander, Raamot Ilmar, Riives Rudolf, Tuul Joh., Veibri Voldemar.

Rõngu vald

1. valimisringkond (5): Hint Oskar, Leesik Jaan, Rosenfeldt Hain, Samkov Mihkel, Sööt Johannes, Toomingas Friedrich, Vabamäe Arvo.
2. valimisringkond (2): Jaama August, Puusep Johannes.
3. valimisringkond (3): Hirsch Elmar, Pedaja Eduard, Timse Paul.
4. valimisringkond (2): Liin Karl, Miks Juhan.

Saadjärve vald

1. valimisringkond (9): Adamka Alfred, Abrol Osvald, Kallas August, Kivistik Karl, Kokk Valter, Kose Eduard, Kroonberg August, Kuusk Jüri, Lepik Oskar, Palu August, Peetsalu Jaan, Puusep August, Suits Elmar, Suits Rudolf, Soonar Aleksander, Toompalu Alfred.
2. valimisringkond (3): Kask Jaan, Meos Mihkel, Reino August.

Saare vald

1. valimisringkond (5): Int August, Kajaste Elmar, Kaur August, Lass Karl, London Arved, Tellisaar Eduard.
2. valimisringkond (4): Ein Karl, Laumets Karl, Laumets Leo, Törva Aleksander,
3. valimisringkond (3): Kriisa Artur, London Edgar, Maiste Johannes.

Sadala vald

1. valimisringkond (8): Ambo Osvald, Kaasla Johannes, Kangur August, Mägi Heinrich, Pihlak Heinrich, Sarapuu Karl, Tamm Karl Jaago pg., Tamm Karl Kaarli pg., Tooming Jaan, Velling Eduard, Viik Rudolf, Viires Karl.
2. valimisringkond (2): Kütt Voldemar, Nõmm Johannes, Räpp Johannes, Minkel Osvald.
3. valimisringkond (2): Luht Richard, Raavel Hans, Sander Kusta.

Tartu vald

1. valimisringkond (6): Kaur Alfred, Kool Mart, Linno Richard, Pall Joh., Samoilov Fr., Tomson Jaan.
2. valimisringkond (5): Hendrikson Davet, Koort Leo, Kuusma Leo, Nõu Jaan, Salumäe Karl.
3. valimisringkond (4): Koskaru Ants, Lomp Artur, Otter Johan, Puusta Eduard, Veerlaan Ado.

Torma vald

1. valimisringkond (4): Kalm Voldemar, Kukke Alfred, Lepik Osvald, Pärn Evald, Piip August, Saluste Henrik, Sarapuu Heinrich, Tomberg August, Vilein Rudolf-Friedrich
2. valimisringkond (5): Kuusik Karl, Lääne Johannes, Lõhmusaar Otto, Mandre Karl, Meti Valter, Ploom Julius-Eduard, Säälik Keerand.
3. valimisringkond (3): Eriksoo Juhan, Möller Elmar, Ploovits Rudolf, Raud Paul, Tamm Karl.
4. valimisringkond (3): Berg Leonhard, Lindeberg Aleksander, Säälik Jaan.

Tähtvere vald

1. valimisringkond (6): Amberg Jaan, Amberg Hendrik, Blum Hendrik, Jürgenson Hugo, Prost August, Tarik August, Täht Voldemar, Vosmi Karl, Värva Joh., Väärsi Maksimilian.
2. valimisringkond (3): Ratt Karl, Ratnik Joh., Soome Voldemar.
3. valimisringkond (3): Leis Gustav, Oja Jaan, Pütsep Eduard, Sukk Peeter.

Vaimastvere vald

1. valimisringkond (9): Ein Johannes, Isotam Johannes, Kirss Eduard, Kriis August, Leisalu Karl, Mangus Aleksander, Matson Johannes, Metsnurm Johannes, Mikk Karl, Olesk Karl, Pirn Juhan, Ploom Aleksei, Poom Juhan, Pärismaa Johannes, Salve Adolf, Sein Georg, Sõster Jaan, Väino Jaan.
2. valimisringkond (3): Kasvandik Alfred, Kurvits Kusta, Küngas Rudolf, Raus Otto, Rosenstrauch Jaan, Tamm Hans.

Vara vald

1. valimisringkond (5): Audova Taavet, Grünbach Johannes, Kivastik Mihkel, Lokkenberg Peeter, Pedak Rudolf, Rohtmets Kaarel, Treial Manivalde.
2. valimisringkond (3): Käärik Otto, Postov Karl, Volli Aleksander.
3. valimisringkond (4): Kruusa Aleksander, Kruusa Eedu, Kivisikk Ernst, Savisaar Theodor, Uus Märt.

Veski vald

1. valimisringkond (12): Illak Juhan, Keedus Feliks, Kulasalu Aleksander, Madise Villem, Ots Jaan, Pala Ernst, Pent Voldemar, Pokk Mihkel, Rehe Aleksander, Tilga Karl, Valdman Karla, Võsu Ludvig.

Voore vald

1. valimisringkond (4): Ernits Karl, Mägi Kaarel, Ostra August, Unt August.
2. valimisringkond (5): Ivask Ruudu, Jansikene Anton, Laurberg Rudolf, Puus Kaarel, Reial Arnold.
3. valimisringkond (3): Haav Andres, Laurberg Otto, Sirel Otto.

Võnnu vald

1. valimisringkond (8): Aarna August, Otsa Gustav, Paabo Gustav, Paabo Gustav, Pehap Alfred, Piirsoo Johannes, Reimets Eduard, Rõõtsmann August, Rässa Hermann, Sandre Eduard, Sugasepp Voldemar.
2. valimisringkond (3): Karjus Eduard, Klaossen Jakob, Möldre Elmar, Saarva Bernhard, Saarva David.
3. valimisringkond (1): Männo Albert.

Aksi vald

1. valimisringkond (2): Paavel Eduard, Proosa Jaan, Saar Juhan.
2. valimisringkond (2): Nõu Oskar, Zirk Karl.
3. valimisringkond (3): Kaasik Johannes, Kuusik Karl, Jantra Juhan.
4. valimisringkond (3): Anton Karl, Lepik Juhan, Ounapuu Jaan.
5. valimisringkond (2): Järviste Elmar, Krabi Aleksander, Pohla Karl, Toots Karl.

Tartumaa linnad

Elva linn

1. valimisringkond (12): Anderson Endel, Austla Arvo, Ereline Prits, Kask August, Kikas Friedrich, Kruuse Karl, Kurson Verner, Lihu Karl, Lukk Mart, Martmaa Paul, Parveots Aldur, Pedaja Nikolai, Raudsepp August, Rooma Jaan, Räppo Johannes, Rätsep August, Soonberg August, Sutt Juhan, Tamm Peeter, Tammesild Mart, Tammin Jaan, Telling Vilhelm, Tombak Karl, Tuul Theodor, Uibo Paul, Ungvere Jaan.

Jõgeva linn

1. valimisringkond (12): Aben Jaak, Aigro Aleksander, Avi Paul, Jauker Harald, Jukk August, Jürmann Paul, Karusoo Alma, Kaselo Karl, Laur Alfred, Lehtmets Ernst, Liigand Jaan, Madisson Juuli, Meos August, Pruuli Voldemar, Sargurski Vladimir, Schmidt Voldemar, Tani Aleksander, Tibar August, Vestmaa Nikolai, Võsu Johannes.

Kallaste linn

1. valimisringkond (12): Anusof Lionti, Feklistov Grigori, Gorjoskin Jakob, Hallik Johannes, Kivila August, Kromonof Peeter, Pavlov Ivan, Piiri Eduard, Podgornoi Ivan, Skorohodov Andrei, Skorohodov Timon, Tsakuhin Afanassi.

Mustvee linn

1. valimisringkond (6): Apolinski Pavel, Gush Artemi, Gvotkov Ivan, Kalinin Peeter, Pekarski Aleksander, Pill Oskar, Stogov Aleksander, Ventsikov Georgi.
2. valimisringkond (6): Alamets Heino, Beresin Hariton, Jaanus Voldemar, Koppel Mihkel, Luming August, Poltov Nikolai, Sorgus Valter, Tooming Gustav.

Otepää linn

1. valimisringkond (12): Jalviste Valter, Kahn Aleksander, Kantsvei Eduard, Kase August, Kivi Jaan, Kruuse Johanna, Kulpson Paul, Luht Karl, Niklus Julius Oru Arvo, Pruuel August, Puusepp Juhan, Selge Gustav, Selge Paul, Tina Ludvig, Uuemaa Eduard, Vaher Joh., Vaher Rudolf, Vares August, Vulf Paul, Väärsi Joh.

Walgamaa waldades 209 kandidaati

Walimisele tuleb 132 wolinikku. Ära jäätwad walimised ainult ühes ringkonnas

Walgamaal on tekkinud wallawolikogude walimiste wastu erakordne huwi, mille tõttu kandidaatide üldarw ületab wolikogude liikmete üldarwu ligi 58 protsent wõrra. Esitatud on Walgamaa 10 walla kohta 209 kandidaati, kuna wolinikke tuleb walida 132. Iseäranis pinew walimiswõitlus töötab tulla Helmes ja Tahewas, kus kandidaate on esitatud rohkem kui kahekordselt walitawate arwust. Neljas wallas on aga „ülearuseid“ kandidaate ainult 2—4.

Walimised tulewad kõigis ringkondades peale Põdrala walla 1. ringkonna, mille moodustab endise Riidaja walla osa. Kandidaatide esitamiskirjad wastawad nõuetele ja tühistamisele tuli ainult üks kandidatuur Põdrala wallas, kuna sellel jäi puudu soowitajatest.

Wõrumaal 504 kandidaati 329 woliniku kohale

Wõrumaa wallawolikogude walimised kujunewad wõrdlemisi elawaks, kuna ainult Lepistu wallas jääwad walimised täiesti ära. Kandidaate on kõikides waldades esitatud kokku 504 walitawa 329 woliniku kohale. Kandidaatide esitamiskirju on tühistatud komitеede poolt ainult mõned üksikud, kuigi käesolewad wallawolikogude walimised on esimesed sellesarnased.

Wõrumaa waldades on esitatud kandidaate järgmiselt (sulgudes on wallawolinikkude arw): Lepistu 12 (12), Laswa 17 (12), Warstu 23 (12), Rõuge 31 (15), Põlwa 31 (18), Kanepi 21 (15), Walgjärwe 17 (12), Mooste 21 (12), Räpina 28 (18), Mõniste 14 (12), Meriora 25 (15), Kasaritsa 19 (15), Wõru 16 (12), Laheda 18 (12), Leewi 15 (12), Misso 19 (12), Orawa 15 (12), Kõlleste 19 (12), Wastseliina 25 (15), Haanja 9 (12), Ruusmäe 16 (12), Kooraste 16 (12), Antsla 19 (12), Linnamäe 16 (12), Sõmerpalu 18 (12), Urwaste 17 (12).

Wiljandis kandideerib 63

Teisipäewa õhtul astus Wiljandis kokku linnawolinikkude walmiste komitee ja waatas läbi linnawolinikkude kandidaatide esitamiskirjad. Kõik leiti wastawat seaduse nõuetele ja tunnistati makswaiks. Nii kandideerib linnawalimistel 63 kandidaati, nende hulgas 3 naist.

Protest Haapsalus

Tallinna ringkonnakohtule esitas kaebuse Haapsalu kodanik Iwan Tarwis Haapsalu linnawolikogu walmiste asjus. Nimelt leidis Tarwis, et Haapsalu linnawalitsus oleks pidanud tegema korralduse, et linnakassa oleks olnud lahti ka möödunud pühapäewal kandidaatide esitamiskantsjonide wastuwõtmiseks. Nimelt tahtnud ta post tundi enne esitamiskirjade esitamise tähtaja lõppu esitada Aleksander Randi esitamiskirja allkirjade wastuwõtmiseks, kuid linnawalitsuse ametnik oli keeldunud seda tegemast, kuna esitamiskirja juures puudus seaduses nõutaw kwiitung kautsjoni sissemaksmise kohta. Tarwise arwates oleks pidanud kassa pühapäewal ka raha wastuwõtmiseks awatud olema ja seepärast ta nõuab Aleksander Randi esitamiskirja hilisema wastuwõtmise wõimaldamist.

Ludmilla Hellat-Lemba professoriks

Tallinna konserwatooriumi õppejõud ja laulja Ludmilla Hellat-Lemba, kes eile tähistas oma 60-aastast jünnipäewa ja 35-aast. muusikalist tegewust piduliku juubelikontserdiga Estonia kontsertsaalis, waliti juubelipäewa puhul Tallinna konserwatooriumi professoriks, missuguse otsuse haridusminister eile kinnitas. Ludmilla Hellat-Lemba sai oma eilsel pidulikul juubelikontserdil sooja wastuwõtu osalisteks.

Ringhäälingu kuuldemängude wõistlus

Möödunud kewadel kuulutas Riigi Ringhääling wälja wõistluse uute algupäraste kuuldemängude saamiseks. Wõistluse tähtpäewaks määrati 15. okt. s. a. ja auhindu on wiis: 1 esimene auhind — 300 krooni, 2 teist auhinda à 200 krooni ja 2 kolmandat auhinda à 150 krooni.

Wõistlus näib olewat leidnud õige elawat wastukaja. Kuigi tööde sisesaatmise wiimane tähtajani on weel üle kahe nädala aega, on juba siiski tulnud ligi paarkümmend käsikirja, millest esimesel silmitsemisel mõnigi paistab kuuldemänguna ettekandmiseks sobiwat. Wõistluse žüriisse koosseisus: Eesti Kirjanikkude Liidu esindaja E. Siir, Eesti Näitekirjanikkude Ühingu esindaja A. Adson ja Riigi Ringhäälingu esindajad H. Kompus, F. Moor ja P. Wilding, peab wõistluse tingimuste kohaselt oma otsuse tegema hiljemalt 15. nowembriks. Nii on loota, et wõistluse õnnestumise korral uusi auhinnatud kuuldemänge saab ringhäälingus kuulda juba enne jõulupühi.

Mootorratta uperpall Kärgulas

Kolmapäewa lõunaajal jõitis Kanepi-Urwaste maanteel Sõmerpalu walla piirides Kärgula asunduse kohal kraawi mootorratas R-77, mida juhtis ta omanik Leonhard Kahlak, kellel puudus üldse sõidukl juhtimisluba. Mootorratas purunes ning muutus sõidukõlbmatuks, kuna mees kukkumisel purustas pea, jäädes rohke werekaotuse tõttu meelemärkusetu lamama, kust ta kohaliku arsti juurde toimetati esmasabi saamiseks.

Ringi ümber kodumaa

Tartumaalt

Witsjärwe malewkonna orkestri juhtkond. Witsjärwe malewkonna orkestri pealikuks on Tartumaa malewa pealiku otsusega kinnitatud Aug. Purga, abideks Juh. Malkus (Puhjast) ja Meind. Pääjuke, kuna orkestri sekretäriks on nimetatud End. Toomingas. Ka on kinnitatud orkestri liikmed, kusjuures need jäävad oma üksuste koosseisu.

Elwa tuletörje diwisjoni piirkond. Tuletörje Elwa diwisjoni piirkond on kindlaks määratud pärast waldade reformi ja tuletörjeühingute ümberkorraldamist nii, et diwisjoni kuulub kaks linna ja 10 walda: Elwa ja Otepää linnad, Aakre, Elwa, Kambja, Konguta, Nõo, Otepää, Pühajärwe, Rannu, Röngu ja Weski wallad.

Walgamaalt

Puka kodutööstuskool saab uue maja. Walga maawalitsus, kes on Puka kodutööstuskooli üläpidajaks, on otsustanud koolile tulewal aastal hakata ehitama uut maja, nii et wabanetakse seniste üürirumide kasutamisest. Kodutööstuskooli hoone asupaigaks waliti krunt wastwalminud Puka algkoolihoone lähedusje ja plaani koostamine on juba käsil. Uus hoone läheks maksma umbes 60 tuhat krooni, millest linnawalitsusel oja summasid koos. Ehitust tahetakse teostada wõimalikult kiiresti, kuna Puka kodutööstuskooli tegewus wõidab järjest suuremat poolehoidu ja praegugi annab tunda ruumide kitsus. Nii on 1. klassi seni soowinud astuda üle 30 õpilase. Kui kooli soowijate arw õppetöö algusels weelgi suureneb, siis tuleb osal ruumipuudusel wälja jääda.

Sangaste wallasekretäri abiks E. Aume. Maawanema otsusega kinnitati Sangaste wallasekretäri abiks Ernst Aume, arwates 1. oktoobrist.

Jõuwankrijuhtide katsed toimuwad Walgas, maawalitsuse juures reedel, 29. septembril. Katsed algawad kell 9.

Wiis walda saawad teehöövli. Teedeministeeriumi poolt on antud Walga maawalitsusele kasutamiseks kolmas kiirtechöövel, mis maksab 26 tuhat krooni. Seetõttu maawalitsus ei waja enam wäiksemaid techöövlseid, mis asuwad laiali teemeistrite juures. Need teehöövlid, arwult 6, lubas teedeministeerium anda waldadele kolmanda klassi teede kordaseadm. soodustamiseks, kuna teedewõrgu laienemisega see hakkab muutuma naturaalkohuslastel ülejõu käiwaks. Wabanenud teehöövlite saamiseks on soowi awaldanud Sangaste, Tahewa, Karula, Kuigatsi ja Waaküla wallad. Neil tuleb omal pidada juht ja kanda kõik muud masinate töölerakendamisega seotud kulud.

Kinnitati Põdrala wallamaja ümberehituse plaan. Walga maawalitsuse esmaspäewasel koosolekul kinnitati Põdrala wallamaja ümberehituse plaan esitatud kujul. Ümberehitatult wallamaja saab teise korra ja awaramad seesmised ruumid.

Pikasillale garaazhi ehitamiseks 12.000 krooni. Teedeministeerium määras Walga maawalitsusele Pikasilla autobussijaama juurde garaazhi ehitamiseks 12.000 kr. krediiti. Autobussijaam, mis tuleb esimene sellesarnane Eestis, walmib juba käesolewa sügise jooksul. Praegu käiwad hoones hoogsad seesmised tööd.

Sangaste wallawolikokku 27 kandidaati. Eelseiswatel wallaomawalitsuste walimistel kandideerib Sangaste wallawolikokku 27 isikut, kuna wolinike arw on 15. Nii siis peab soowijatest 12 „ukse taha“ jääma. Sangastes on kandidaatideks: Jüri Waher, Juhan Waher, J. Sims, E. Rosenberg, K. Kurwits, K. Jõgi, E. Jääger, K. Rohtla, J. Põder, R. Altosaar, J. Karolin, J. Kokk, A. Wassar, A. Truupere, J. Karu, J. Kompus, E. Saal, P. Hauças, H. Saar W. Raudjalg, M. Kiwimaa, M. Sisask, A. Hüdsi, M. Waher, A. Tuisk, K. Saarman ja J. Muldwee.

Tõllistes 2 „ülearust“ kandidaati. Tõllistes kandideerib wolikokku 17 isikut, kuna wolinikke walitakse 15. Nii peab siin walimised ette wõtma kahe iiku wäljajäämisega. Tõlliste wallawoliniks on esitatud: A. Ersto, A. Gross, H. Taim, T. Siimon, A. Must, J. Schultz, K. Gross, J. Einer, P. Ertel, J. Ertel, F. Fuks, J. Bock, A. Päss, J. Unt, A. Aedna, H. Pabstel ja J. Rebane.

Ka Karulas walimised kahe pärast. Karulas esitati wallawolikogusje 14 kandidaati, kuna walitakse 12. Kandidaatideks on: Konstantin Palu, A. Siimsoo, J. Haab, W. Ilsjan, F. Liba, J. Korp, E. Ahman, Peeter Wiilup, H. Klaismann, J. Täht, E. Kurg, H. Jänes, J. Sõna ja A. Pullerits.

Hummuli wolikogu kandidaadid. Hummulis esitati 12 woliniku kohale 16 kandidaati, nimelt: Ado Mumm, A. Uuemaa, E. Tiiwel, H. Ilisson, A. Kõiw, M. Muller, J. Ots, P. Johanson, K. Kulasalu, J. Solom, H. Printsmann, J. Salu, J. Ilwes, K. Tammemaa, A. Karu, J. Kaigas.

Kaagjärwes 18 wolikogukandidaati. Kaagjärwe wallas, mis kuulub ühe walimisringkonna alla, on esitatud 18 wallawoliniku kandidaati, kuna walida tuleb 16. Kandidaatideks on Jaan Palwadre, Willem Truuwäli, Jakob Moorus, Ernst Tuwikene, Peeter Polis, Jaan Warblane, Kaarel Moorus, Jaan Elerand, Karl Pantalon, Juhan Eelsaar, Alfred Willist, Eduard Loos, Ferdinand Lillipuu, Eduard Treumuth, Henn Peterson, Juhan Espert, Hugo Kõomägi ja August-Aleksander Tuwikene.

Kuigatsis esitati 21. Kuigatsi wallas tulewad walimised kahes ringkonnas, kusjuures 15 wolikogusliikme kohale kandideerib 21 isikut. Kandidaatideks on esitatud 1. ringkonnas (Kuigatsi asundus- ja ümbruskond): Jaan Saul, Peeter Ojaweer, Peeter Kapp, Aleks. Pihu, Paul Tera, Julius Ruusma ja Otto Tein. Walida tuleb neist 5 woliniku.

2. ringkonnas (Puka alewik, Nulli ja Soontaga as.) on kandidaatideks: Friedrich Kinger, Karl Kuus, Julius Hallik, Leonid Kõiw, Juhan Mäelo, Karl Tuwi, Augustin Sutt, Juhan Roosimäe, Aleksander Tamm, Aleksander Kroon, Leopold Pabstel, Peeter Hermann, Kusta Kapp ja August Nurme. Esitatud 14 kandidaadi hulgast tuleb wolikokku walida 10.

Tahewas jääb üle poole wälja. Tahewa wald läheb omawalitsuse walimisele ühes ringkonnas. Kandidaate esitati 12 woliniku kohale 26. Kandideeriwad: Albert Arras, August Altin, Julius Pähn, Eduard Ellram, Julius Ilwes, Ernst Laats, Eduard Laasbera, Eduard Neuman, Jaan Pehlak, Sergei Pärtli, Feliks Püwe, August Tattar, Jaan Torm, August Kala, Eduard Kall, Elmar Kalmet, Ferd. Kokk, Erich Käärmaa, Karl Leinus, August Mustkikas, Hugo Nurm, Eduard Roots, Tõnis Sikk, Aksel Swaigsne ja Karl Walner.

Wõrumaalt

Isamaaliidu Kooraste osakonna uus juhatus moodustati järgmiselt: Juhatuse esimees — wallawanem Richard Kolt, kirjatoimetaja: Henn Aawola, laekur Jaan Kõiw. Rewisjonikomisjoni esimeheks Allu Ots, liikmed Aug. Tina ja Richard Leht. Osakonna liikmete arw on suurenenud uute liikmete juurdetoomisega osak. tegewusje.

Raskusi jahwatamisega. Kanepi ümbruskonna põllumeestele tekitab raskusi asjaolu, et weskites ei saa jahwatuskorda, sest weskid saawad ööpäewa kohta waid tundide kaupa töötada, kuna wett on äärmiselt wähe.

Wõrumaa kandidaate: Lepistu wallas pääsesid wallawolikokku ilma walimisteta järgmised kandidaadid: Kaarel Loos, Widrik Kaldmaa, Aug. Puura, Oswald Käärik, Ruudu Koch, Julius Hain, Ed. Weide, Aleks. Markwardt, Jaan Soodla, Aug. Anton, Jaan Wainola, Rud. Kütt.

Waldades on esitatud kandidaate:

Orawa wald: Rich. Järg, Friedr. Kannel, Oswald Mäela, Gustaw Hallapuu, Alfr. Jaagomäe, Karl Wiilo, Aug. Kölli, Rich. Birnbaum, Rudolf Past, Ernst Waaks, Peeter Raudsepp, Paul Waaks, Aug. Moor, Paul Oper, Ewald Hirw.

Kanepi wald: Hugo Leis, Kornelius Elisto, Aug. Müürsepp, Helmut Soome, Paul Arras, Oskar Tarkus, Walter Leis, Gustaw Tatsi, Paul Lõhmus, Paul Leis, Roland Abel, Ants Leib, Elmar Adel, Aksel Tiisler, Arnold Werrew, Ed. Sada, Willi Jõõgre, Aleks. Rõõmus, Ludwig Kõiw, Wold. Jalas, Peeter Konna.

Wiljandimaalt

Lammastelaat Holdres. Eile Holdres peetud laat kujunes peamiselt lammastelaadaks, sest laadale oli toodud wäga palju lambaid, mistõttu ka nende hinnad alla keskmist olid. Rahwalt oli Holdre laat kehw.

Pärnumaalt

13 Pärnumaa talu müügile. 10. nowembril tulewad Pärnus 1. jsk.-kohtuniku juures sundmüügile 13 Pärnumaa talu ühes kinniswaradega Eesti Maapanga laenude, nende wõlgnewate maksude, wiiwitusrahade ja muude kulude jõusundmiseks.

Pärnumaa meierite päew Pärnus. Teisipäewal, 26. skp. peeti Pärnus Kaubandus-Tööstuskoja ruumides Pärnumaa meierite maakondlik koosolek, kuhu oli ilmunud üle 30 meieri. Koosolek algas kell ½12 ning lõppes kella 3 paiku. Koosoleku awas meierite koja esimees J. Kaigas, terwitades kokkutulnuid. Selle järele oli päewakawas Pärnumaa piimanduskonsulendi M. Kaintsi ettekanne teemal „Hallituse tekkimine piimaühisuses ja ümbruse kaunistamine“. Meierite kutsealalisest küsimustest kõneles koja esimees J. Kaigas, kuna mitmesugustest majanduslikkudest küsimustest seoses piimandusega ja meierite eluga kõneles meierite koja sekretär agr. J. Andresson. Koosolekul mingisuguseid otsuseid wastu ei wõetud, kuna see oli nähtud ette peamiselt informatsiooni koosolekuna.

Pärnumaa alewikud asulateks. Pärnu maawalitsus, kuulanud ära kohalike omawalitsuste arwamised ja asja igakülgselt kaaludes, otsustas oma wiimasel koosolekul esineda teedeministeeriumile ettepanekuga, nimetada Pärnumaal asulatels järgmised maakonna alewikud: Abja-Paluoja ja Risti Abja wallas, Jaagupi Halingu wallas, Häädemeeste samanimelises wallas, Kergu Kaisma wallas, Hiiekõnnu Lelle wallas, Tõstamaa samanimelises wallas, Wändra samanimelises wallas ja Suurjõe Wändra wallas.

Läbi kodumaa linnade

Elwast

Ohu- ja gaasikaitse rändnäitus korraldamisel. Elwas peeti kohaliku Kodanliku Ohu- ja Gaasikaitse Ühingu juhatuse koosolek, kus otsustati eelolewal pühapäewal korraldada koha peal ohu- ja gaasikaitse propaganda üritusi. Nii on ette nähtud rändnäitus autol, kusjuures publikule antakse tulusaid näpunäiteid waljuhääldajate kaudu. Ohtupoolikul kantakse raudteejaama platsil üle raadio teel wastaw saade. Publikule tutwumiseks rajatakse kesklinna rajooni, apteegi lähedusse näitlik kaewik.

ÜENü lähemaid üritusi. ÜENü Elwa osakonna juhatust täiendati neil päewil peetud peakoosolekul, sest osakonna tegewus muutub ruumide üürimise järel intensiiwseks, nõudes suuremat aktiiwsust juhatuselt. Teisipäewa hilisõhtul pidas juhatus koosoleku, kus jagati ameteid uutele liikmetele. Seega on praeguse juhatuse koosseis: esimees M. Luik, abi K. Must, laekur W. Suri, abi prl. H. Kiwari, kirjatoimetaja O. Kaaramaa, abi E. Anton, warahoidja W. Walew. Majawanemaks on E. Wana. Tegewusse rakendatakse meeskoor, mida hakkab juhatama A. Kuus, edasi rahwatantsutrupp, mida juhatab Joh. Räppo, malering, keelpillidorkester, naisring jne. Oktoobrikuu töökawwa wõeti: pühap., 1. okt. seltskondlik õhtu, 8. okt. kõnewõistlus auhinnale (žüriisje palutakse õp. prl. Rand, adw. P. Martmaa, õp. A. Kuus, sekretärid J. Tiiwel ja A. Sokk), 14. okt. on kawas Anna Haawa 75 a. sünnipäewa tähistamine wastawa aktusega, kuna 22. okt. peetakse kiirew kooswiibimise õhtu. Sissetulekute hankimiseks otsustati paluda luba loteriid korraldamiseks. Otsustati registreerida osawõtuks ÜENü üleriiklikust kodukaunistamise wõistlusest.

Walgast

Walgelillepäewal laekus 184 kr. Walgelille korjandusel laekus Walgas kokku 184,47 kr. ja mõned latsid Läti raha. Korjanduse edukust takistas ebasoodne ilm, mille tõttu inimesi liikus wäljas tawalisest palju wähem.

Algas käsipallihooaeg. Teisipäewa õhtul algas Walga käsipallihooaeg esimese treeningtunniga seltskondlikule grupile ja Walga Spordiklubi käsipallisportlastele. Mängutunnid on ka edaspidi igal teisipäewal kella 19—21 ja reedel kella 20—22, kusjuures esimene tund on seltskondlikule grupile.

Tõrwast

Järjekorraline pankrott Tõrwas. Tõrwa äriringkondasid on tabanud järjekorraline suurem pankrott. Sedapuhku on pankroteerunud Kaubahoowis asunud Liisa Siegarti saapakauplus. Tõrwa äriringkonnad pankroti tõttu kahju ei kannata, küll saawad aga kaotuste osalisteks Tartus ja Tallinnas asuwad suurmüügikohad, kes esinesid Siegarti kaubaga warustajaina. Wõlgnikkude rahuldamiseks Siegart on pakkunud 25 protsenti.

Rukkimüüjate saba kuni nowembri keskpaigani. Rukki wastuwõtt Riigi Wiljasalwele Tõrwas Helme Majandusühisuse kaudu näib kujunewat üsna kaua aega wõtwaks. Seni on Tõrwas wastu wõetud üle 500.000 kg rukist, mille äraweoks Raudteetalitus rakendab lähemail päewil kõiku weel kolmanda weoauto. Igal päewal wõetakse wastu ainult kindel norm rukist, et mitte ülekoormata wedusid raudteel. Seetõttu saab ka praegu rukist ära anda ainult eelregistreerimisega. Eelregistreeritute saba on praegu juba niiwõrd suur, et kinni on kõik päewad kuni nowembrikuu keskpaigani.

Linna saun walmib nädala alguseks. Tõrwa linnasauna lõplikku walmimist on oodata eelseiswa nädala alguseks. Praegu käiwad sauna juures walgustuse sissejeade tööd.

Rukkipõllud teewad muret. Wihma ootusel jäi Tõrwa ümbruses suuremas osas majapidamistes rukkikülw tänawu hiljemaks kui tawaliselt. Ehkki nüüd wahepeal on tulnud wihma, teewad rukkipõllud siiski weel suurt muret, kuna kõwade öökülmade tõttu, kus maa on hommikuti tugewasti külmunud, rukis ei idane. Nii ei ole rukis tärganud weel isegi kaks nädalat tagasi külwatud põldudel.

Paljudel majaomanikel pole majaraamatud korras. Seoses suhkru warustuskaartide wäljaandmisega linnawalitsusest, kus majaraamatuid wõrreldakse elanike nimekirjadega, ilmneb, et paljudel majaomanikel pole majaraamatud korras. Et aga suhkru warustuskaarte kätte saada, on tulnud aadresi-büroos tagantjärgi sisse kirjutada. Nii on esinenud üksikuid juhte, kus aprillikuus sündinud laps registreeritakse alles nüüd. Selliste juhtudel on majaomanikku karistatud administratiiwkorras rahatrahwiga.

Antslast

5 Antsla linnawolikogu kandidaadi esitamiskirja tühistati. Antsla linna walimiskomitee oma koosolekul tühistas 5 esitamiskirja. Tühistati järgmiste kandidaatide esitamiskirjad: Joh. Pikk, Jaan Poola, Karl Kiwi, Ariel-Nikolai Rägo ja Karl Janno. Üldse oli esitatud walimiskomiteele 21 kandidaati. Nüüd 5 wälja langemisega jäid 16 kandidaati.

Narwast

Leetrid Narwas. Wiimastel päewadel on Narwas ilmsiks tulnud rohkesti haigestumisi leetritesse. Möödunud nädala jooksul registreeriti 10 juhtumit.

Kalur püüdis Narwa supelbasseinist saarma. Narwa kalur Polikarpow püüdis kinni Joaoru supelbasseinist suure saarma, keda weewool oli toonud basseini muuli taha, kust loom ei osanud leida enam wäljapääsu. Saarmas sattus linna kohale Narwa jõkke arwatawasti Pljussast, kus neid wäärtusliku nahaga weeloomi elab rohkesti. Kosest alla tulles polnud aga loom saanud mingit wiga. Kalur toimetas wäärtusliku saagi koju ning pani sauna kinni, kuid järgmisel hommikul oli saarmas kadunud. Loom oli roninud keldriluugi kaudu põranda alla ning sealt pääsen. keldri akna kaudu wabadusse.

Kõik mootorsõidukid Narwas on korras. Esmaspäewal ja teisipäewal toimus Narwa linnawalitsuse poolt moodustatud komisjoni poolt Narwa mootorsõidukite üldine ülewaatus. Ülewaatusel oli 150 sõidu- ja weoautot ja 53 mootorrataste. Komisj. leidis, et kõik Narwa motorsõ. on korras ja kõlbulikud sõiduks. Ainult üksikute mootorsõidukite juures leiti wäiksemaid puudusi. Puuduste kõrwaldamiseks anti teatud tähtajad.

Narwas wälja antud 22.000 suhkrukaarti. Narwa linnawalitsuse poolt on elanikele wälja antud juba 22.000 suhkrukaarti. Wälja wõtmata on weel 1000 kaardi ümber. Suhkrukaartidega on aga seni äridest weel hoopis wähe suhkrut wälja wõetud, millest näha, et linnakodanikul on wanu suhkrutagawarasid

Kreenholmi haiglas algas ümberehitamine. Narwa linnawalitsuse poolt algas Narwa Kreenholmi suures haiglas, mis linnal rendil, ümberehitustöö, mis kawatsetakse kewadeks läbi wiia. Täpselt ei ole weel teada kui palju haigla ümberehitamine läheb maksma, sest mõned küsimused, mis seoses ümberehitamisega, pole lõplikult lahendatud.

Maanaiste seltsides käib hoogus töö

Maanaiste Keskselts awab Jõhwis laste ja emade nõuandla

Wiimane kodumajanduse erinäitus pühapäewal Tormas

Maanaiste Keskselts kawatseb eelolewal tööhooajal suurt tähelepanu pöörata terwishoiu küsimustele, jutustas meie toimetuse liikmele Keskseltsi sekretär pr. Samarüütel.

3. oktoobril awatakse Jõhwis Keskseltsi poolt teine emade ja laste nõuandla. Wastuwõtt toimuks neli korda nädalas ja nõuandla juhatajaks on arst. Peale wiimase on nõuandlas weel õde, kes peaasjalikult liigub kodudes ja teostab nõuannet. Esimene säärane nõuandla awati möödunud aastal Järwa-Jaanis.

Kewadel alanud imiku ja wäikelapse hoogtöö jätkub edaspidigi. Maanaiste seltside juurde koha peal soetatakse imiku ja wäikelapse tarbeasjade musterkogud.

Hoogus on ka kodukorraldusringide tegewus, millest wõtab osa üle 400 majapidamise üle maa. Kodukorraldusringe tuleb järjest juurde. Kodumajanduse nõuandjad on praegu täienduskursustel Kodumajanduskoja juures, milliste lõppedes lähewad jälle maale suurema teadmiste hulgaga.

Käesolewal sügisel korraldas Maanaiste Keskselts kodumajanduse erinäitusi kümnes kohas. Wiimane selline erinäitus toimub eelolewal pühapäewal Tormas.

Suwel korraldati eriti rohkesti mahlawalmistamise kursusi kohtadel, mille wastu oli märgata suurt huwi. Mitmesse maanaiste seltsi on muretsetud ka mahlapresse.

„Praegune erakordne aeg ei pidurda meie tööd wähemalgi määral,“ tõendas pr. Samarüütel, „maanaised teewad tööd endise hooga.“

Küün häwis tules

Teisipäewal kella 9 paiku õhtul süttis Käru wallas Allipa külas põlema talunik Jaan Kassile kuuluw heinaküün, mis põles maani maha ühes seesolewa 3200 kg metsaheintega. Omanik hindab oma kahju 273 kroonile. Kustutustöid takistas weepuudus.

— ‹Võtsid Sa kaasa teed või kohwi?›
— ‹Ei..! Ma võtan nüüd ainult weel Vivomalti kaasa. See maitseb suurepäraselt, olgu soojas või külmas piimas lahustatud. Sealjuures toidab ta palju paremini kui teised joogid.

Erilise valmistusviisi tõttu sisaldab Vivomalt linnaste, piima ja munade organismile väärtuslikke koostisaineid wähese kakao lisandiga.

Suur plekk-karp Kr. 3.60, wäike plekk-karp Kr. 1.90, spordipakend Kr. —.70. A.-S. Ephag'i farmatseutil. labor. Tallinn

Minister A. Oidermaa sõidab Petserimaale

Kõnekoosolekud ja tutwumine olukorraga

Neljapäewal, 28. ja reedel, 29. sept. toimub minister Ants Oidermaa sõit Petserimaale. Seekordne sõit kujuneb ulatuslikumaks, kuna minister esineb kõnedega kolmes erikohas.

Petserisse jõuab minister 28. sept. hommikul kell 8.40. Kohalike ametikandjate ja seltskonnategelaste poolt korraldatakse wastuwõtt raudteejaamas. Ohwitseride kasiinos peetawa eine järel on kl. 10—12 ette nähtud ministri kõnetunnid Petseri maawalitsuses. Kell 13 jõuab minister Linnuse wallamajja, kus ta esineb wenekeelse kõnega. Kõnele järgnewad kõnetunnid ja seltskondlik nõupidamine.

Kell 18 on ministri kõne K. L. Petseri Malewa saalis ja hiljem nõupidamine seltskondlike organisatsioonide esindajate ja ametiisikutega.

29. septembri hommikul on jälle kõnetunnid kella 10—12, millele järgneb ringsõit mitmetes Petserimaa osades, et tutwuneda kohapealsete oludega. Kell 15.30 jõutakse Senno uue algkooli juurde, kus toimub ministri wastuwõtt ja kõnekoosolek. Ka siin on ministri kõnetunnid ja hiljem järgneb nõupidamine. Sennos minister kõneleb wene keeles. Kella 19 paiku jõuab minister tagasi Petseri, kust lahkub Tallinna.

Mida pakub tänawu kooliraadio

Saateid antakse kaks korda nädalas. Tegewushooaja awab haridusmin. A. Jaakson terwituskõnega

Kooliraadio tahab tänawu pakkuda palju huwitawat. Silmas on peetud kõiki aktsi, tähtpäewi ja üksikuid õppeaineid. Kuid rohkesti ruumi on antud ka kuuldemängudele, mis õpilasi alati on huwitanud. Kooliraadio saated algawad tänawu esmaspäewal, 2. okt. kl. 12 p. haridusministri A. Jaaksoni terwitusega uue õppeaasta puhul. Peale terwituskõnet on Paul Härma kuuldemäng „Esimese koolipäewa hommikul“.

Kolmapäewal, 4. okt. kl. 12 päewal on loomakaitse-päewa puhul kooliraadio teemal: „Noored on loomade ja lindude sõbrad“. Kõneleb Loomakaitse Seltsi esindaja, millele järgneb Henn Pärnamäe kuuldemäng „Kari mässab“. Teisipäewal, 10. okt. kell 9 hommikul on kooliraadios: „Sirise, sirise, sirbikene“. Palutakse luuletusi, laule ja muusikat tööst põllul ja aasal. Reedel, 13. oktoobril on kell 9 hommikul kooliraadios: „Meie maapõue suurim warandus“. Antakse kuuldepilte põlewkiwi kaewamisest ja selle ümbertöötamisest Kohtla-Järwel. Kuuldemängu on koostanud Paul Wiiding.

Teisipäewal, 17. oktoobril kl. 10 homm. wiiakse kuulajad Alutaguse metsade elanikke külastama. Nimelt pakutakse

kuuldepilte kodumaa loomastikust,

mille koostanud Juta Rebane. Laupäewal, 21. okt. kell 12 päewal on hõimupäewa saated. Kawas kõnesid, matkapilte ja muusikaettekandeid. Kolmapäewal, 25. okt. kl. 11 on kawas: „Kuidas kohtusid kirjawahetusõõbrad Heino ja Kalle, Maimu ja Kerttu“. Koostanud Walwe Saaretok, kõnelejiid seletusi annab Linda Raun.

Reedel, 27. okt. kell 11 homm. on kawas: „Laulame kõik üheskoos!“ Ühislaulu-saade toimub Riho Pätsi juhatusel. Kolmapäewal, 1. now. kell 9 homm. on kawas: „Kuidas sai Pühakiri eesti keelde“. Saade on mõeldud Piibli tõlkimise 200 a. mälestusena. Kuuldepildid koostanud magister Karl Tiit. Laupäewal, 4. now. kell 10 on kawas: „Hõbehalli“ matk läbi Saaremaa.

Matkapildid Saaremaalt

on koostanud A. Seppel. Kaastegewad Kuressaare, Leisi, Kihelkonna jt. algkoolid. Teisipäewal, 7. now. kell 13 korraldab saate Riiklik Kolledzh ja kawas on inglise keel.

Reedel, 10. now. kell 10 on kawas: „Pakase kingitus“. Kuuldemängu M. J. Eisteni muinasjutu järgi seadnud Paul Härm. Kolmapäewal, 15. now. kell 10 homm. kooliraadio-saade: „Sõit wee all“. Feliks Moor külastab mikrofoniga allweelaewu. Laupäewal, 18. nowembril kell 12 päewal wõtab sõna Läti Wabariigi aastapäewa puhul haridusministeeriumi esindaja. Järgnewad matkapildid Läti noorte külastamisel, mille koostanud Paul Wiiding ja Jaan Rummo. Esmaspäewal, 20. now. kell 9 toimub Mait Metsanurga kuuldemäng „Lembitu“, mis korraldatakse kirjaniku 60 a. sünnipäewa puhul.

Kolmapäewal, 22. now. kell 13 — „Talw tuleb, kust saaks suuski?“ Insener Hans Ruubel annab

juhtnööre suuskade walmistamiseks kodusel teel.

Reedel, 24. now. kell 13 on saade sakka keeles, mille korraldab dir J. Hansen. Teisipäewal, 28. now. kell 11 on ühislaulu saade Riho Pätsi juhatusel. Neljapäewal, 30. now. kell 10 on kuuldepilte aastast 2500 teemal: „Matk rakett-lennukil kuule“. Koostanud magister Tanno Hellewuo (Helsingis). Esmaspäewal, 4. detf. kell 11 on kawas: „Heino ja Maimu käisid Soomes“. Koostanud Linda Raun ja Walwe Saaretok.

Kolmapäewal, 6. detf. kell 12 päewal pühitsetakse kooliraadios

Soome Wabariigi aastapäewa.

Kawas kõnesid, kuuldepilte, laule ja muusikat. Reedel, 8. detf. kell 13 on saade inglise keeles, mille korraldab Riiklik Kolledzh. Teisipäewal, 12. detf. kell 12 on saade teemal: „Olümpiamängud muistses Kreekas“. Kuuldepildid seadnud Jaan Rummo. Neljapäewal, 14. detf. kell 11 antakse edasi kuuldepilte kuulsa helikunstniku W. A. Mozarti lapseeast.

Laupäewal, 16. detf. kell 13 on saade sakka keeles. Korraldab dir. J. Hansen. Esmaspäewal, 18. detf. kell 10 on kuuldelugu haigest poisist ja puhtast õhust. Karl Ewaldi jutu järgi kooliraadiole seadnud L. Murdmaa. Kolmapäewal, 20. detf. kell 13 on saade teemal: „Jõulud, jõulud!“

Seega ühtlasi lõpeb ka kooliraadio saadete 1. poolaeg.

Iseseiswad uurimistööd õpetajatele

Üleriigilisi õpetajate täienduskursusi ei saa ilma iseseiswate töödeta lõpetada

Eesti Õpetajate Liidu üleriigiliste õpetajate täienduskursuste juhatus on niiid kindlaks määranud iseseiswad tööd, millised tuleb sooritada kõigil neil, kes tahawad tulewa aasta sügisel 3 aastat kestnud kursused lõpetada. Kursuste täielise lõpetamise üheks eelduseks on iseseiswate tööde täitmine 1939./40. a. kestel järgmistel alustel:

Kursuslased, kes wõtsid osa 1. ja 2. kursusest 1938. ja 1939. a. ja esitasid enne 25. aug. käesolewal aastal wähemalt kaks iseseiswat tööd, täidawad 2. ja 3. kursuse wahel wähemalt ühe töö, walides selleks teema antud nimestikust. Kursuslastel, kes esitasid 1939. a. waid ühe töö wõi kes ei ole seni tööd üldse esitanud, tuleb 1939./40. a. jooksul täita kaks tööd — üks üldpedagoogilisel wõi kaswatuspsühholoogilisel teemal, teine — oma rühma töö alalt.

Teemasid wõib walida

niihästi 1938. a. kui ka tänawu antud teemade nimestikust.

Kui mõnel kursuslasel on tehtud 1938./39. a. üks suurem kordaläinud töö, siis wõidakse tunnistada see töö piisawaks 1938./39. a. normi täitmisel. Kursuslased, kes ei wõtnud 1938. a. osa kursustest, täidawad eelolewal tööaastal samuti kaks tööd.

Iseseiswad tööd esitatakse hiljemalt 3. kursuse alguseks 1940. a. ja tulewad saata kursuste juhatajale. Iseseiswate tööde teemad on alljärgnewad:

1. Milliste eduka õppimise reeglite wastu eksiwad õpilased?
2. Kas õpilasel R. on tõesti halb mälu?
3. Minu rühmatöö praktikast.
4. Psühholoogilised waatlused ühes klassis.
5. Intelligentsuse-testi ja õpetaja hinnangu wõrdlus.
6. Wähemalt kolm õppejuttu ehk arutluse protokoll õpilase wäljenduste analüüsiga.

Eesti kirjanduse kohta on antud kaks teemat

1. Kahe reaalaine pala käsitlus ja 2. Kirjalikke tööülesandeid kirjandustoodete käsitlemisel. Eesti keeleõpetuse alal on antud kuus teemat: 1. Lauseliigendus ja selle käsitlus algkoolis, 2. Kirjawigade uurimine, 3. Kohaliku (minu ametikoha) murde erinewused kirjakeelest ja wõitlus nn. murdewigade wastu meie koolis, 4. Korrelatsioon õpilaste intelligentsuse ja õigekeelsuse taseme wahel, 5. Diktaadi didaktilismetoodiline rakendus algkoolis, 6. Korrelatsioon ortograafia ja kirjatehnika wahel.

Reaalainete rühmas

on antud õpetajaile järgmised teemad: 1. Minu kodukoha (kooli ümbruse) loodus aastaaegade wahetusel, 2. Wähemalt kahe loodusloo teema põhjalik läbitöötus. Algõpetuse rühmas on teemadeks: 1. Minu töökawa üldõpetusena, 2. Kahekolme üldõpetusliku teema üksikasjalik käsitlus ühes õppejutu protokolliga ja 2—3 õpilase töödega, 3. Korrutustabelis esinewate korrutusjuhtude reastamine nende raskuse järjekorras, 4. Misugusteid ülesandeid koostawad minu õpilased ise? 5. Eluläheduse nõudele mittewastawaid ülesandeid matemaatika tööraamatuis 1.—3. õppeaastal, 6. Matemaatika-ülesandeid kodulooteemadel.

Naiskäsitöö alal

tuleb uurida küsimust: „Puudusi ja raskusi tütarlaste käsitöö õpetamisel algkoolis“, kuna meeskäsitöö alal tuleb waatata teemale: „Minu katseid ja kogemusi tööjuhatuste rakendamisel tööõpetuses“.

Inglise keele alal on rühmade-süsteem ja igal osawõtjal tuleb järgmisse rühma üleminekul teha eksam.

Nagu toodud kawast ja teemadest näha, ei tule õpetajatel käesolewal kooliaastal mitte üksnes õpetada, waid ka ise õppida ja kirjandeid teha.

Pekfumasin wigastas last

Rakwere erahaiglasse toodi rawimisele Wirumaalt Undla wallast 3-aastane Aino Piiskoppel, kes oli wigastatud wajatust läest. Onnetuse juhtudes talus töötas parajasti wiljapekfumasin ja wõõnemare inimeste märkamata pistis laps wajaku läe masina hammasrataste wahele. Töötaw masin lõmastas lapsel kogu labakäe.

Tartu teated

Ei olda rahul Kutseoskuse Ameti liikmete nimetamisega

Tööliskoja Tartu Esinduse juhatus läbi waadates Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu poolt määratud asjatundjate-liikmete nimestikku Tartu Tööstusliku Kutseoskuse Ametis leidis, et Tööliskoja ettepanekud rea kutsealade kohta on arwesse wõtmata jäetud. Peale selle on rida alasid, kus Tööliskoja poolt esitatud isikuid ei ole wõetud ka asjatundja asemikuks. Sellise teguwiisi suhtes otsustati esitada soowiawaldus Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogule.

Kutseoskuse Amet Mustweesse

Eelolewal pühapäewal sõidab Tartu Tööstusliku Kutseoskuse Amet koos ekspertidega Mustweesse, et koha peal teostada kutseeksamit teha soowijate eksamineerimist. Kutseeksamid wäga mitmesugustelt aladelt sooritawad ligi 30 inimest.

Dr. H. B. Rahamägi algas ülikoolis loenguid

Dr. H. B. Rahamägi oli 1938. a. sügissemestril ja 1939. a. kewadsemestril wabastatud Tartu Ülikooli usuteaduskonnas dotsendina loengute pidamisest. Alates sellest semestrist aga algab dr. Rahamägi dotsendina jälle ülikoolis õppetöö. Nimelt korraldab ta seminari teemal „Esimesed kristlased“ 1 tund nädalas, teisipäewal kella 13—15 (üle nädala) usuteaduse seminaris.

Esimese seminari tunni pidas dots. dr. H. B. Rahamägi teisipäewal. Dr. H. B. Rahamägi elab praegu Nõmmel ja käesolewal aastal ta ei kawatse Tartu elama asuda.

Ülikool ehitab töölistele elumaja

Teede- ja haridusministeerium on kinnitanud Tartu Ülikooli Raadi mõisa töölismaja ehitusprojekti, mis on wälja töötatud Ülikooli majandusdirektori abi arh. H. Kuwasto poolt. Projekti kohaselt ehitatakse Raadi mõisa kahekordne töölismaja, mille ehitustööde wäljapakkumine toimub 9. oktoobril Ülikooli majandusosakonnas, kus saab tutwuda ka tööde lähemate tingimustega.

Raadi mõisasse töölismaja ehitamine on esimeseks lüliks Raadi mõisa hoonete korrastamise 10 a. kawas. Praegused hooned asuwad kahes grupis ja on juba wõrdlemisi wanad. Edaspidi tahetakse töölismajad koondada Wahi mõisasse suunduwa tee äärde. Sinna tuleks ehitamisele 2 töölismaja ja kõrwalhooned. Tänawu tehakse algust ühe töölismaja ehitamisega.

Töölismajas leiaks peatarju 8 töölisperekonda. Iggas korteris on esik, elutuba, tubaköök ja suurem sahwer-ait. Hoone ehitatakse telliskiwist ja wooderdatakse roiitplaatidega, mis krohwitakse.

Hoone tahetakse wiia uueks aastaks katuse alla ja lõplikult peab walmima 1. juuliks 1940. a. Hoone maht on 1500 kantmeetrit ja läheb esialgsete kalkulatsioonide kohaselt maksma 21.000 krooni.

Hobuselaadal tehti oste tagasihoidlikult

Maarjalaada hobusteturul kujunes ostutehingute sõlmimine wõrdlemisi tagasihoidlikuks. Eelmise laadaga wõrreldes registreeriti sel laadal ost-müüke tunduwalt wähem. Laadapäewal registreeriti ainult 75 hobuse ostu-müüki ning kolmapäewal ulatus ostu-müükide registreerimiste arw 20-ni, seega kahel päewal kokku 95 ostu-müügi tehingut.

Seekordsel laadal torkas silma, et hobuste hinnad on tunduwalt langenud. Wõrreldes maarjalaadal maksetud hindu eelmise laada hindadega, oli hinnalangus kuni 20 protsenti. Seekordsel laadal realiseeriti peamiselt wanemaid — nõnda nimetatud nahaloomi, kuna ostu-müügi tehingud paremate hobustega oli tunduwalt wähem.

Kalad odawad

Praegu, mil kätte jõudnud juba sügisene kalapüügi hooaeg, on kalahinnad Tartu turul langenud wõrdlemisi madalale. Eriti odawad on latikad, millede saak on wõrdlemisi hea. Tartu turul maksiti latikate kilost 25—30 senti ja harukordadel kuni 35 senti. Latikad, millede kilost maksiti 85 senti, on erakordselt suured, kuni 2 kg ja isegi rohkem. Latikate hind siseturul on langenud wõrdlemisi madalale seetõttu, et praegu ei ole wõimalik latikaid eksporteerida. Wähe on weel turule toodud Peipsi siiga, mille kilost makseti 40—70 senti. Kallimaks kalaks on praegu koha, mille kilo maksab 70—80 senti. Teiste kalade hinnad on püsinud eelmise nädala tasemel.

Asutati naistuletõrje

Pea kõik koosolekust osawõtjad awaldasid soowi tuletõrjujate perre astumiseks

Kesknädala õhtul kell 7 toimus Tartus Tuletõrjemajas naistuletõrje asutamise koosolek. Koosolekuks oli kogunenud kohale üle 200 osawõtja. Koosoleku awas brigaadipealiku abi K. Reinhold, kes terwitas kokkutulnuid, kuna selgitawa sõnawõtuga esines brigaadi pealikutekogu esimees F. Lepik. Pealik F. Lepik oma selgitawas ettekandes andis ülewaate nendest ülesannetest, mis wõiwad langeda teatud juhtudel naiste õlgadele ja milleks on tarwilik naiste organiseerimine tuletõrjujate ridadesse.

Pärast selgitawat ettekannet asuti naistuletõrjujate üksuse loomise suhtes pooldawale seisukohale. Üksmeelselt kiideti see heaks.

Esimene asutamiskoosolek kandis enam informatsiooni ilmet ja selle lõppemisel asuti registreerima neid naisi, kes soowiwad astuda naistuletõrjujatena tuletõrje ridadesse. Soowijate hulk oli niiwõrd suur, et soowiawaldusi registreeriti korraga neljal erilehel ja peaaegu kõik koosolekust osawõtjad awaldasid soowi astuda naistuletõrjujatena uude loodawasse organisatsiooni.

Järgmine koosolek toimub tulewal kesknädalal Tuletõrjemajas, kus wõetakse wastu sisseastuda soowijad, mille järel nendel tuleb anda wastaw wanne.

Arwatawasti komplekteeritakse naistuletõrjujatest üksused iga tuletõrje üksuse juurde ja wajalikkude harjutustega tehakse algust peagi.

Lühidalt

Pühapäewal Kr. Noorte Naiste Ühingu loterii

Kristlik Noorte Naiste Ühing korraldab eelolewal pühapäewal loterii-allegri oma ruumes, Suurturg 3, 3. kord. Loosimisele tuleb wäärtuslikke asju, nagu woodiwaibad, kohwrid, hulk ilusaid käsitöid ja majapidamisriistu. Osa wõitudest on wälja pandud Seemnewilja Ühisuse waateaknale, Wõidu tn. 7.

Ohukaitse nädala lõppaktus „Wanemuises“

Tartu Wabatahtliku Kodanliku Ohukaitse Ühingul on kawatsusel korraldada eelolewal pühapäewal „Wanemuise“ kontsertsaalis todanliku õhukaitse propaganda- ja majandusnädala lõppaktust. Korraldataw aktus algab arwatawasti kell 5 p. l. Peale tõnede on kawas ette nähtud muusikalisi ja sooloettekandeid. Aktuse külastamine kõikidele waba.

Kursusi naistele

Odawahinnaline rahwakursus warrastel kudumise alal algab esmasp., 2. oktoobril, kell 18 Kaluri tn. 12 kooli ruumes. üles anda saab kursuse algul. Rõiwaõmblemise kursus kestab samas kohas neljap. kl. 18 ja teisip. kl. 18.30.

Tartu kinod

„CENTRAL“. Praegu hea eduga ekraanil jooksev filmiteos noorte tormisest eluvõitlusest „Elu algab“ kuulub käesoleva hooaja parimiku hulka. Vaataja saab kaasa kistud heast mängust ja elab tahtmatult kaasa noorte muredele ja rõõmudele. Nii mõnelegi manavad mälestused tükikese minevikku vaimusilme ette tollest kuldsest noorusest, millesse filmitegevus teda kannab. Lisaks seilele peaks film pakkuma palju õpetuslikku kõigile neile, kel tegemist kasvatuslike küsimustega. Filmis on seatud vastamisi mitte üksi kooli kohta, vaid ka perekonnas kaks kasvatuslikku voolu: karistus ja valjus ning usaldus ja lahkus. Film ei tundu sugugi tendentslik, kui vaataja märkamatult juhitakse õigetele radadele. Peaosades esinevad Jutta Freibe, Hans Leibelt, Inge v. Kusserov, Paul Otto ja rida teisi noorukeid, kes moodustavad hea ansambli. Tänu sellele, võib filmis arenevat sündmustikku jälgida suure pingega. „Elu algab“ on film, mida võib kõigile soovitada. Lisaks Eesti helikroonika ja välismaa kultuurfilm.

APOLLO. „Kolm musketääri“.
METROPOL. „Dshungli aarded“.
ATEEN. „Lipp“.
LAINE. „Surmasõlm“.

Öötalwe apteekides

Öö wastu **reedet** on awatud järgmised apteegid: A. Metsapa, Raekoja t. 69, A. Imelik, Tähe t. 74 ja J. Brunhof, Suurturg 18.

Koduse kaswatuse õpiringid algawad tööd

Koduse Kaswatuse Instituudi kodukaswatuslik õpiring, mis on töötanud juba 8 aastat wäga hea eduga 2. linnajaos (möödunud aastal Tolstoi tn. 4, 2. linna algkooli ruumes), jätkab oma tööd sel poolaastal Rahwaülikooli õpiringina alates 29. septembrist.

Esimene koosolek on ette nähtud samades ruumides, Tolstoi tn. 4., reedel, 29. skp. kell 8 õhtul. Esimeseks arutlusteemaks on: „Päriwus ja kaswatus“.

Edaspidine aeg ja koht, samuti tegewuskawa ja arutlusteemad määratakse kindlaks esimesel koosolekul, mistõttu palutakse kõiki, kes soowiwad õpiringi töösse osa wõtta, ilmuda tingimata esimeseks koosolekuks. Sel poolaastal toimub töö igal nädalal 2 tundi. Õpiringi juhatajaks on, nagu eelmistelgi aastatel pr. M. Otjasoo.

Kuna tänawu awaneb wõimalus tööd jätkata soodsamates ja mugawamates ruumides, siis on wõimalik rohkesti uusi liikmeid wastu wõtta. Ülesandmine sünnib reedel.

Marjade toomine Tartu tagasihoidlik

Kuigi praegu on jõudnud kärte sügismarjade, pohlade ja jõhwikate korjamise aeg, on nende marjade toomine laewadega Tartu wõrdlemisi tagasihoidlik. Põhjuseks, miks marju tuuakse Tartu wähemal hulgal, on see, et pole weel tehtud algust sügismarjade, eriti aga jõhwikate eksporteerimisega wälismaale.

Tartu ja Peipsi rannikul olewate sadamate wahel ühendusthidatwatel laewadel tuleb kannatada tõsiseid raskusi praeguse Emajõe erakordselt madala weeseisu tõttu. Juba mõnda aega ei saa laewad kasutada Wõõpsu sadamasilda, waid laewad peatwad jääma kaugele jõkke, kus siis tuleb toimetada peale- ja mahalaadimisi.

Üldiselt on ka wedude osas praegu wäike tagasiminek, sest paljude artiklite wäljawedamise küsimus pole weel selgunud. Peale marjade weetakse wähemal määral Tartu ka sibulaid.

Kaitsemalewa teateid

Õppurmalewkonna lahingukompanii kaitselittlastel ilmuda täna, 28. sk., kell 20 Maleva staapi õppusele. Osawõtt kohustuslik.

Lahingukompanii pealik

Naiskodukaitse 8. jaoskonna liikmeteõhtul on relwaõsitsemise loeng kell 20.30. Liikmeid palutakse kohale ilmuda kella 20-ks.

Naiskodukaitse Tartu ringkonna wõimlemisrühma tund on täna kell 7 õhtul Tartu tütarlastegümnaasiumi ruumes. Uusi wõimlejaid wõetakse samas wastu. Wõimlemistunde juhatab ringkonna kehakaswatuse instruktor pr. S. Looga.

***Sidekompanii* järjekordne koosolek on neljapäeval kell 20 Maleva Staabis. Kõigil tegevliikmetel osavõtt kohustuslik.**

Sidekomp. plk.

Kiriklikke teateid

Peetri kirik. Peetri koguduse 1. pihikonna kirikuwanemate erakorraline koosolek on neljapäeval, 28. septembril, kell 7 õhtul kantseleis.

Õp. J. Taul

Teater ja muusika

„Vanemuise“ teater

LAUPÄEVAL „NAERATUSTE MAA“ ESIETENDUS

Neljapäeval kell 8 õhtul 6. korda hariliikkude hindadega August Jakobsoni auhinnatud draama 5 pildis

„VIIRASTUSED“

See „Vanemuise“ uue teatrisaali avatükk on kujunenud „sensatsioon-tükiks“. Ta on äratanud oma uudse probleemiga seltskonnas elavaid mõtteavaldusi ning ta toob alati kokku täissaalid. Juba mängultki „Viirastused“ kuuluvad „Vanemuise“ kõige kunstikõpsemate hulka.

Laupäeval kell 8 õhtul esietenduseks Herzer-Lõhneri romantiline operett Fr. Lehari muusikaga

„NAERATUSTE MAA“

Lavastaja: A. Mering. Muusikajuht: Ed. Tubin.

*

Tartu Eesti Noorsoo Seltsi laulukoori harjutus on neljap. kell 20 T. Kutseesinduste Kodus. Kõigil lauljail ilmumine kohustuslik.

Homseid sünnipäewi

Aleksander Pulk, kindral-major, 1. diviisi ülem, sünd. 29. sept. 1886. aastal. Omab sõjaliste teenete eest rea aumärke.

Oskar Kurvits, kol.-ltn., Vabadussõja ajaloo komitee liige ja ajakirja „Vabadussõja Tähistel“ vastutav ja tegevtoimetaja, sünd. 29. sept. 1888. aastal Koiola vallas Võrumaal.

Eduard Ferdinand Pihlak, tegelik arst ja seltside tegelane, end. Harju maavalitsuse tervishoiuosakonna juhataja, sünd. 29. sept. 1888. aastal Viljandis.

3000 tartlast jälgis süütepommide kustutamist

Elektroon-termiitpommide demonstreerimine raekoja ees

Kesknädala õhtul oli Tartu Wabatahtliku Kodanliku Ohukaitse Ühingu poolt korraldatud Suurturul raekoja ees elektroontermiitsüütepommide kustutamise demonstratsioon. Juba mõnda aega enne demonstratsiooni algust oli kogunenud Suurturule erakordselt rohkel arwul pealtwaatajaid. Süütepommide demonstratsiooni ajal andis seletusi komissar A. Juhani, kes oma sõnawõtus märkis:

Tuleoht sõja ajal wäärib erilist tähelepanu, sest lennukitelt on wõimalik pilduda ajulates ja linnades ajuwatele majadele süütepomme. Need süütepommid on kaht liiki, ühtesid tuntakse elektroon-termiitsüütepommidena ja teisi fosforpommidena. Käesolewal korral saame demonstreerida ainult termiitsüütepomme, sest fosforpommide põlemisel tekiwad plahwatused, kus põlewad fosforitükid paisatakse kuni 50 meetri kaugusele.

Järgnesid elektroon-termiitsüütepommide demonstratsioonid. Kõigepealt süüdati termiitpomm ja sel lasti põleda, et näidata pealtwaatajaile, kuidas need põlewad, ja millised plahwatused selle juures tekiwad. Süüdatud 1-kiloste termiitpommide plahwatused olid tugewad ning põlewad osad lendasid pommi juurest kuni 15 meetri kaugusele.

Järgnewalt näidati, et weega termiitpommide kustutamine on wõimatu, sest wee pealelaskmisel tekiwad erakordselt tugewad plahwatused ning põlewad osad lendawad weelgi kaugemale. Elektroon-termiitsüütepomme on wõimalik kustutada ainult kuiwade mittepõlewate ainetega, nagu kuiwa liiwa, tuha wõi mullaga. Termiitpommide kustutamise töid teostasid linna tuletõrujad hr. Hageri juhtimisel.

Seletusi andew komissar Juhani juhtis weel kord kõikide demonstratsioonist osawõtjate tähelepanu sellele, et pööningud tuleb puhastada süttiwatest materjalidest, sest wastasel korral soodustame tule tekkimist, mille kustutamine hiljem oleks raske ja isegi wõimatu.

Elektroon-termiitsüütepommide kustutamise demonstratsiooni jälgis enam kui 3000 tartlast.

Üle 300 arsti kursustel

Kesknädalal algasid Tartus linnawalitsuse, Tartu maawalitsuse ja ülikooli ühisel korraldusel arstidele korraldatud õhukaitsekursus. Loengud jätkuwad ka homme ja ja neist wõtab osa üle 300 arsti. Kursustest osawõtt on kohustuslik tähendatud asutistele alluwatele ametarstidele, kuid rohkesti wõtab osa ka iseseiswalt praktiseeriwaid arste.

Tartlastele näidatakse degaseerimist

Ohukaitse propaganda- ja majandusnädala sarjas korraldatakse täna õhtul Suurturul raekoja ees degaseerimise demonstratsioon. Degaseerimise demonstratsiooni aitab läbi wiia politsei meeskond. Selle demonstratsiooni korraldamisega tahab Ühing laiematele elanikkude hulkadele selgitada, kuidas tuleb talitada gaasiohu puhul ja missugused on need wahendid, millega saadakse wõidelda sõjamürkide wastu. Demonstratsiooni ajal antakse seletusi waljuhäältajate kaudu. Degaseerimise demonstratsioon Suurturul raekoja ees algab õhtul kell 6 ja see kestab üks tund.

Tartu õpetajaid instrueeriti KO küsimusist

Kuna kodanliku õhukaitse-nädala puhul on ette nähtud ka koolides wastawate tundide korraldamine, mis tulewad anda kl.-juhatajatel, siis olid kolmapäewa õhtuks kokku kutsutud kõik Tartu linna õpetajad, et instrueerida neid wastawais küsimusis. Koosolek leidis aset Tartu linna tütarlastegümn. ruumes ja sellest osawõtt oli kõigil klassijuhatajatel kohustuslik.

Koosoleku awas Tartu Wabatahtliku KO Ühingu esimees, kooliwalitsuse juhataja K. Luik, kes püstitas üldised põhimõtted, mida tuleks klassijuhatajatel silmas pidada mainitud küsimuse selgitamisel. Edasi lai sõna leitn. A. Martensi, kes andis ülewaate tänapäewa õhurünnakute iseloomust ja tagajärgedest, märkides seejuures kodaniku enesekaitse ja distsipliini küsimusi. Oma ettekande teises osas selgitas kõneleja, mis õhurünnakute puhul tuleb koolides ette wõtta ja mis ülesanded lasuwad niisugusel korral klassijuhatajatel.

Ohukaitsenäitust külastanud juba 2000 tartlast

Tartus Tuletõrjemajas korraldatud õhukaitse näitus on saanud erakordselt elawa külastamise osaliseks. Kolme päewa jooksul on näitust külastanud üle 2000 tartlase. Näitus jääb awatuks laupäewani. Näitus on külastamiseks awatud hommikul kella 9-st alates kuni õhtu kella ½9-ni.

Rootslased ei pääse Narwast minema

Narwa Jahtklubi sadamas seisab juba peagu kuu aega mootorpaat, kus elab 3-liikmeline rootsi perekond. Paadi omanikuks on Stokholmi purjejahtide ja -paatide tööstur Rosenthal, kes koos oma abikaasa ja pojaga saabus augustikuu lõpul Narwa, et külastada linna ajaloolisi waatamisväärsusi. Warsti pärast seda puhkes Poola-Saksa sõda, mille tõttu ei julgetud wälja sõita. Kuna aga turistidel puudusid reisikaardid, siis ei andnud politseiwõimud neile luba linnas korterit üürida. Seetõttu pidid nad leppima mootorpaadi kasutamisega eluasemena.

Rikkiläinud mootoriosade asemele nute tellimiseks pöördus Rosenthal kirja teel Rootsi, kuid tellimist ei saadud kiiresti täita. Kuna turistid sõitsid Stokholmi jahtklubi lipu all, siis wõimaldati neil peatuda kohaliku jahtklubi sadamas. Ahtake ruum, mis mootorpaadil oli turistidele eluruumiks, on wäljastpoolt polsterdatud paksude waipadega ja üle tõmmatud weel puldaniga, sest sügisööd on külmad ja rõsked.

Rahapuudusel pidi Rosenthal ühe oma mootorpaatidest ära müüma, mis asus tal suurema paadi taga slepis ja oli määratud peamiselt tagawarade panipaigaks. Lähemail päewil loodawad rootslased alustada reisi tagasi kogumaale, peatudes wahepeal ka Tallinnas.

Ehitustehnilised kursused Tallinnas

Ehitustehnilised õhtused kursused korraldatakse eelmiste asatate eest. Tallinna Rahwaülikooli juures Ehitusasjanduse Ühingu poolt. Kursuste juhatajaks on Eh. Ühingu juhatuse poolt walitud injener A. Grauen; lektoriteks on 20 eriteadlast: injenerid E. Mõttus, A. Komendant, A. Kensaf, A. Jomm, A. Ehwert jt. Loengud peetakse kõigis ehitusmeistritele wajalikes ainestikes (35 ainet). Kursustel loengud algawad 20. oktoobril ja kestawad mai kuuni. Lõpetajad sooritawad lõpueksami ja saawad wastawa tunnistuse.

Arwesse wõttes ehitustööliste ja -meistrite ajakohaste ehitustehniliste teadmiste ammutamise wajadust toetawad neid kursuji ainelisel riigi- ja omawalitsusasutused.

Kursustele registreerimine algab 2. okt. kell 18—20 Tallinnas, S.-Kloostri tän. 16.

Sport

Tõstetreeneri ringsõlt ümber Eesti

Raskejõustikuliidu juhatus on kinnitanud tõsteala õpetaja A. Mälli töökava eeolevaks sügisperioodiks. Tõsteõpetaja alustas ringsõitu septembris, peatudes Pärnus, Sindis, Tartus ja Tarvastus. Edasi järgneb kahenädalane ringsõit Saaremaal 24. okt. kuni 7. novembrini. 8.—11. nov. Läänemaal — Virtsus. 14.—18. nov. Petseris, 19.—21. nov. Võrus, 22.—25. nov. Valgas, 26. nov. — 2. dets. Mõisakülas, 3.—9. dets. Viljandis, 12.—17. dets. Virumaal, peatustega Rakveres, Sillamäel ja Kohtla-Järvel, 19.—22. dets. Paides.

Üliõpilaskonna välkturniir

Üliõpilaskonna juhatuse **nõusolekul** ja **loal** korraldab Akadeemiline Spordiklubi üliõpilaskonna jalgpalli-välkturniiri 7. ja 8. oktoobril. Välkturniiril mängitakse välja rändkarikas jäädavalt.

Meeskondade ülesandmine ja loosimine toimub laupäeval, 30. sept., kell 18 Üliõpilasmajas tuba nr. 28.

Narva Hokiklubi 15. aastapäev

Eeloleval pühapäeval Narva spordiselts Hokiklubi tähistab oma 15 aasta tegevust. Sel puhul korraldatakse Hokiklubi ja Võitleja meeskondade vahel jalgpallivõistlus, mis on ühtlasi poolfinaaliks metsatööstur G. Hrjapini karikavõistluste sarjas.

Wastutaw peatoimetaja Jaan Kitsberg.
Wäljaandja: E. K./Ü. „Postimees“.
Trükitud „Postimehe“ trükikojas, Tartus.

Raamatupidamise kursused

(Tartu Linnavalitsuses registreeritud.)

Praktiline raamatupidamine suurte kogemustega eriteadlase juhatusel. Uudne õppemeetod. Algus 9. okt. s. a. Eratunnid. Nõuanne. Tartu, Kauba tän. 13—14, kella 11—14 ja 17—18.

A.-S. Eesti Metsatööstus Saru lauatehasele Võrumaal vajatakse kohe

müüriseppi artelli

kahekordse telliskivimaja ülesladumiseks. Aadr. Saru peatuskoht, Valga-Mõniste raudteel. Telef. Taheva 10.

II HAAVAKLIINIK, Maarjamõisaväljal, vajab

aseläitjat-õde

pikemaks ajaks.

KASTRE-VÕÕPSTE veeühisus Tartumaal annab välja avalikul vähempakkumisel pühapäeval, 1. oktoobril 1939. a. kell 13 päeval MÄKSA vallas Võõbste külas Vomma talus

peakraavi kaevamisetööd

Töö suurus umb. 5900 m3. Pakkujalt nõutav tagatis 10% alghinnast. Lepingu kava ja projektiga on asjasthuvitatuil võimalus tutvuda Mäksa vallas Võõbste külas Vomma talus. Päeva- ega sõiduraha ei makseta. Juhatusel jääb õigus ka kraavitööd mittevähempakkujale välja anda või üldse välja andmata jätta. *Juhatus.*

Lp. daamid!

Välismaa vedelikkude tagavara tõttu saate veel ilusaid kauakestvaid elektri-aurulokke 150 s. valmis pea. Narva tän. 109, Jaama tän. nurgal. **Emma Niggol**

Parim. ja ilusaimad

REFORM-VOODEID

ostate Tähe tn. 74 tel. 27-10. **A. Käärику & J. Kivi** tööstustest

Hästiminev, käidavas kohas asuv

pagari- ja kondiitriäri

edasi anda. Kirjad „Post.“ rmtkpl. „Hea äri 5599“ all.

Korteri PAKKUMISED

Uues majas ära anda

moodne korter

4 tuba, teenija- ja vannituba. Parkettpõrand. J. Hurda 15, kl. 3—7.

2 koosseisvat möbl. sooja

tuba

korral. üürnikele ära anda. Kalevi 15, II k.

8-toal.

korter

parkett, suure saali, vannitoa ja veevärgiga, üürile anda. Pakkum. „Post.“ rmtkpl. „Nr. 515“.

Intellig. isikule ära anda erasissek., eestoa, kütte ja valgust. ilus ja avar

tuba

Soola 7—1.

2-toal.

korter

saada. Näituse 20.

Üksikule härrale

tuba

üürile anda. Õnne tän. 29—1.

Hästi soe ja mugav

möbl. tuba

erasissek., ära anda. Narva 45—2.

Möbl. tuba

üürile anda. Tiigi tän. 78—2. Näha k. 3—8.

2-toal.

korter

köögi ja eestoaga ära anda. Kesk 2—7.

Korteri OTSIMISED

Korral. abielupaar otsib 2-toal.

korterit

Teat. nüüd või lähemal ajal „Post.“ rmtkpl. „Korter 523“.

Intellig. noormees (üliõpil.) otsib nüüd või edaspidi korralikult sisustatud erassisekäiguga

tuba

Soovit. kesklinnas või selle läheduses, uuemas, mugavustega majas. Kirj. „Post.“ rmtkpl. „A. 20“.

TÖÖ OTSIMISED

Olen avanud

pesukoja

Kindral Põdra tn. 21. Teen läik- ja lihtpesu, ning puhastan riideid keemiliselt.

Kastre-Võnnu

Hammaste postitalu müüb „Postimehe“ ülk siknumbreid

ED. MUURSEPP.

Mitmesugused

Vaene ja inetu vanapiiga soovib tõsist

tutwust

kenade ja jõukamate härradega. Kirj. „Postim.“ rmtkpl. „Üksi kurb“.

Soovin üürida hea kõlaga

pianiinot

Pakk. „Post.“ rmtkpl. kuni 30. skp. „Forte-Piano“ all.

Jõukad 30—37-a. vabad, keskm. või pikemakasvul. härrad, kinnisvaraoman., kas leiduks teist, kes

aitaks

vähese rahaga noort prouat? Meeldivusel abielu. Kirj. „Postim.“ rmtkpl. „Tipsi“.

Hea

pianiino

on üürile anda. Lai tn. 27—2.

Arul

müüb „Postimehe“ ülk siknumbreid kaupmees

Elmar Palo

Kadunud

Rahakott

kaotatud 26. sept Vasula—Äksi vahel. Ausat leidjat palun teat. või ära tuua vaevatasu eest. A. Pärn, Voldi Maj.-ühisus.

25. skp. kadunud Tartu—Tõrva teel

autokumm

Ausat leidjat palut. leiutasu eest ära tuua või teat. Tartu, Võru t. 1, tel. 23-04.

Puiestee tän. Narva tän. sõites kadus

pakk

Leidjat on nähtud. Palun vaevatasu eest leiubüroosse ära tuua.

Dr. H. Piirako

Naha-, sugu-, põle- ja sisehaigused.

KOSMEETIKA.

Tartus, **Raekoja t. 12**

Mittesobivast abielust lahut. 32-a. mees **tutvuks** hea sõbra leidmiseks pr.-prl. Soovitav hea süda. Teat. „Post.“ rmtkpl. „Olen üksi 551“.

Hüpoteegipanga leht

500 kr. üürile anda. Kastani 32—1, prof. Aleksejeff.

Kasepääl

müüvad „Postimehe“ iksiknumbreid. võtavad tellimisi ja kuulutusi vastu

B. JUDENKOV.

26. sept. s. a. uinus igavesti meie armas tütar ja õde

Linda Hanniotti

Ärasaatmine 29. sept. kell 2 p. l. Orava Luuskalt Petseri Peetri koguduse kalmistule.

Sügavas leinas vanemad, õed ja vennad

Saatuse tahtel lahkus meie keskelt

Marie-Johanna Teemusk

sünd. **Tekkel**

Sünd. 25. III 1889. Surn. 26. IX 1939.

Ärasaatmine Abjast 30. sept. kell 11. Muldasängitamine Tartus, Maarja kalmistul 30. sept. kell 16.

Sügavas leinas

mees, ema, lapsed ja omaksed

Õnnetu surma läbi lahkunud kaasteenijat

Arved Hanni't

mälestavad aurikute

Neptuni, Kalevipoja ja Küti juhid ja meeskonnad

Õpilast ja kaasõpilast

Aadu Tiidot

leinavad **Palamuse algkooli õpetaj. ja õpilased**

ADAMTAU TANTSUKOOL

Uued kursused algavad

ametnike üliõpil. segakursus **moods. tantsudes** — reedel kl. 20. **V. vaisi kurs.** — laup. kell 20. **Edasijõudn. kurs.** — pühap kl. 17. Eratunnid. Väljasõidud maale. **Tantsuõhtud** pühap. ja kolmapäeval kl. 21—1. Mängib oma tantsuorkester.

End. Karlova mõisa kruntide kontor

TARTUS, FILOSOOFI tänav 1. Telefon 906. Avat. 9—11. Kõigis asjus, mis puutub obroki ja renditasu vastuvõtmisesse, loa andmisesse obrokiõiguse üleandmises majade müügi juures ja kruntide jaotamisse, võtan isiklikult vastu. Obroki- ja rendikrundid müün omanduseks hinnaga 3,5—10 kr. r.-süld.

V. BULGARIN.

Vanemuise teater

Neljap., 28. sept. kell 20 (8 õ.). 6. korda. Harilikud hinnad. **„Viirastused"** August Jakobsoni näidend 5 pildis.

Laup., 30. sept. kell 20 (8 õ.). Esietend. hinnad. ESIETENDUS **„Naeratuste maa"** Romantiline operett 3 vaat. Viktor Leon'i järgi koost. Ludvig Herzer ja Fritz Löhner. Franz Lehar'i muusika. Lavastaja: A. Mering. Muusikajuht: Ed. Tubin. Lavapildid: A. Lepik. Tantsud: I. Urbel. Kostüümid: S. Leitu.

Pääsmed eelmüügil: „Vanemuise" kontsertsaali kassas kella 13—16 ja „Vanemuise" teatri kassas kella 18 kuni 20.30.

MÜÜMISED

Müüa vanem töö-

hobune

Anne 37-a—3.

Müüa

tangateljed

185 sm laiad, ühes sugade ja niitega. Herne 58—3.

Voodi, diivan ja söögilaud

odav. müüa. Võetakse tellimisi vastu. Meh. mööblitööstus, Gildi 7.

---

4 reaga

lõõtspill

odav. müüa. Tartu, Riia tän. 1, kpl. Tammiste.

Mööbliäri G. POCK

Omanik J. SADDE

TARTU, LOSSI TÄN. 12-16

TELEF. 7-41

Ruumi puudusel alandatud hinnad.

Eluk. muutm. tõttu kiiresti müüa tammep.

söögitoamööbel

suur puhvetikapp, muud kort. sisseseadet ja lukusepa-töötoast automootoreid ning mitmes. raudesem id. Vaheltkaupl. mitte tülitada. Tiigi 78—21, hoovis, tel. 24-40.

Müüa korras püst-

aurukatel

Teat. saab Tööstuse t. 28—2, A. Haas, Tartu.

Müüa

maja

mõtteline osa ja ehit.-krunt pealoleva materjaliga. Küsida Taara puiestee ja Näituse tän. nurgalt A. Kadak'ult.

Müüa 1500 kg ilusaid (kuldrenett-, tshernogus-, tartu roosi-)

õunu

Aakre v., Suurekõrva talu, Palupera jaamast 6 km. Tel. Rõngu 10-b.

Müüa must tammepuust

söögituba

moodne puhvet, riidekappe, kirjutusmasin ja muid asju. Uueturu 10, A. Onni äris.

Müüa hea põllumaaga, järve kaldal asuv

vanatalu

Üldsuurus 60 r. v., põldu 45 r. v. Kaugus Tartust 40 km. Autobuseühendus. Lähemalt Kinnisvarade Vahendusbüroost, Suurturg nr. 7.

Isaseid hundi-

tutsikaid

müüa. Jänese 3.

Müüa hagija-

tutsikaid

Hommiku tän. 8.

OSTMISED

OSTAN

kulda, hõbedat ja laenukassa hoiutähti kõige kõrgema hinnaga. Kullasepp

Joh. Alt

Tartus, Aleksandri 10.

Soovit. osta täiesti korras

weoautot

kuni 2,5 tonni. Teated ühes hinnaga „Postim." rmtkpl. „528".

Ostan vanakraami, mööblit, riideid, pesu, vaskasju, õmbl.-masinaid ja igas. pööningukolu. Kirj. „Post." r.-kpl. „Ostja Petserist".

Ostan kõiks. vanakraami, riideid, mööblit, majatarbeid, vanarauda ja pööningukolu. Kirj. „Post." rmtkpl. „Ostja Peipsi äärest".

Ostan Tartu

väikese maja

Kirj. aadr. ja hinnaga „Post." rmtkpl. Tartus, „Jürile".

Soovit. osta

talu

kus järv või jõgi läbib krunti ja mis ei asu r.-jaamast kaugel. Soovitav mets krundis või selle läheduses. Teated Tartu, Kivi 40—1, A. K., telef. 24-57.

Soovin osta loodusl. ilusas kohas väikest

talu

või linnamaja hinnaga 4000—6000 kr. Väljamaks kr. 4000. Pakk. ühes hinna ja kirjeld. saata „Post." rmtkpl. „Talu — 1939" all.

Soovin osta väikest

maja

Tartu, Väljamaks kuni 10.000 kr. Pakk. hinnaga „Post." rmtk. „Kindel ostja 5593".

Soovit. osta korras

pianiinot

Teat. „Post." rmtkpl. „Pianiino 545".

Maja

ostan Tartu. Väljam. sularahas. Teat. „Postim." rmtkpl. „Ostja 20.000".

Ostan vanakraami, mööblit, riideid, õmbl.-masinaid, vaske ja pööningukolu. Maksan head hinda. Teated „Post." rmtkpl. „Ostja Võõpsust".

TÖÖ OTSIMISED

Korral., algk. lõpet. poiss soovib

õpi- või jooksupoiss

kohta. Pakk. „Post." rmtkpl. „5589".

Korral. maapäritoluga, abielus mees palub

kohta

tallu. Soovit., kus oleks naisel korter. Palk kokkuleppel. Kirjad „Post." rmtkpl. „Korralik tööline 527".

Soovin

passija

kohta. Kirj. „Post." rmtkpl. „Passija 504".

Vilunud tütarlaps soovib

ettekandjaks

nüüd või edaspidi. Kirjad „Post." rmtkpl. „Evi".

19-a., 6-kl. algk. haridusega maanoormees otsib

teenistust

kas tööstusse või ärri. Võin ka õpipoisiks minna. Teat. kuni 29. sept. „Post." rmtkpl. „A. K. 19".

Vilunud

passija

otsib kohta 2 või 3 korda nädalas. Omab tunnistused. Kirjad „Post." rmtkpl. „Tammelinnas 40".

Laagrirätsepa

tõeolusets

otsin tööd. Võib ka püksitöö olla. „Post." rmtkpl. „Naisabiline".

Kommertsgümn. harid. noor neiu palub

praktikandikohta

kantseleisse, kontorisse, büroosse või ärri. Pakk. „Post." rmtkpl. „Töö + tasu 529".

Vil. van.

keetja

otsib rest. kohta. Tunneb hästi külma ja sooja kööki. Võib ka passijaks lasteta perek. Võtan ka peokorrald. maale. Soola 24—8.

Meeldiv, korralik, aus prl. soovib

ettekandjaks

kohvikusse. Olen varem olnud. Kirj. „Postim." rmtkpl. „Ettekandja 25".

TUNNID

Vilunud õpetajanna, mag. phil., annab

tunde

eesti, saksa, prantsuse, vene, rootsi ja ladina keeles. Järeleaitamine kõigis aineis. Tolstoi 1—4.

Annan tunde lad. keeles,

matemaatikas

ja füüsikas üli- ja kooliõpilastele. Edukas järeleaitamine. Tulla p. l., Võru 30—2, P. KARD.

TÖÖ PAKKUMISED

Vajat. vilunud villase riide

kudujat

-(naister.) ja käsivokil

ketrajat

Pakk. saata: M. Roog ja Ko, Kuressaare.

Tallu tarvis

teenijat-perenaist

ja

sulast

Soovit. abielulised, kes tunnevad täielikult karjatalitust ja võivad iseseisvalt majap. juhtida. Tulla Tähe t. 124—4, k. 14—17.

Vajat. töötundjat

rätsepa-käealust

Tulla k. 6—8 õ. Gildi tän. 4, J. Tuulas.

Õmbleja

vajab töötundjat abilist. Aleksandri tän. 24-a—3.

Linna lähedale maale vajat. korralikku

tüdrukut

Läbi rääkida sissesõiduhoovis „Peterburi", Uueturu 20, 28. skp. k. 9—12.

Vajat.

passijat

Tulla Tähtvere 21—3.

Tartu Äriteenijate Üh. ja Tartu Eraettev. Ametnike Üh.

KURSUSED

Tartu Rahvaülikooli juures

Tartu Tütarl. Gümn. ruumes Riia ja Kalevi tän. nurgal.

Raamatupidamise kursus —

Hamini kava järgi, kestvus 2 sem., lõpetajaile antakse Eraettev. Ametn. Koja poolt tunnistused, lektoriks hr. A. Kaljot, maks liikm. Kr. 10.—, võõr. Kr. 15.— kursus. — Algus: 28. sept. kell 19.

Ärikirjavahetus —

kestvus 1 sem., lektoriks hr. A. Kaljot, maks liikm. Kr. 2.50, võõr. Kr. 5.— kursus. — Algus: 28. sept. kell 19.

Keelte kursused:

saksa k., lektor hr. Vender, inglise k., lekt. pr. Simre, vene k. Maks liikm. Kr. 2.50, võõr. Kr. 5.— sem. — Algus: 29. sept. kell 19.

Registreerimine tundide algul kursuste ruumis.

Kursuste juhatus.

Kohe tarvis restorani

ettekandjat ja köögiteenijat

Kaluri 10.

2-liikmel. perekonda vajatakse

teenijat

kes hästi keeta oskab. Tulla Viljandi tän. 9, k. 6—7 õhtul.

Vajat.

käealust ja õpilast

rätsepatöökotta. Võidu 39—3.

Mitmesuguised

Härra R. R.

Palun kirjutage uuesti. Ei saanud 26. skp. kell 18 tulla, kuna sain kirja liiga hilja. S.

„Postimehe" kuulutuste peale eelmisel päeval saabunud

kirjad

Märgusõna	Arv
Aus, avalik	15
Aastaüürnik	2
Arst 09	1
Elu + bilanss	1
Ehituskrunt	1
Edu, see meie paleus	2
Jüts, Ats, Ets	1
Korter 463	2
Käidavas kohas	1
Kodune 410	1
Kaastöö 363	3
Kiire 12	1
Kohusetruu 115	1
Korral. maaneiu 412	1
Kodune 410	1
Kuduja 461	11
L. 2362	5
L. 29	1
Maja 505	3
Moodne korter 3	2
Maalt 405	1
Mugav kodu aias	1
Mööblitisler	2
M. P.	3
Noorem, terve	6
Ostja Petserist	1
Odav palk 25	1
Passija + 8	2
Soe 5532	3
Sügis 114	1
Talu — mets	3
Tähe tän.	1
Teenistus 494	5
Vana talu 413	5
Vitriin	2
Õilis sõber + varjat.	1
Õnnelik abielu	1
Õnn kaasa 45	1
367	2
499	5
5555	1
5510	3
5539	1
5521	6
5545	3
5559	3
5552	1
96456	1

Kirjad hoitakse alal üks kuu, arvates saabumise päevast. Kirjad antakse välja kuulutuste kviitungi ettenäitamisel.

KAITSELIIDU ELVA I KOMPANII asjade-loterii

võitude nimekiri

24. septembril 1939. a.

2 27 29 78 130 141 202 238 262 274 279 300 341
395 397 398 420 423 447 477 498 525 540 542
572 607 624 643 644 778 787 795 857 875 877
891 980 986 989 992 1043 1045 1046 1075 1089
1092 1100 1156 1209 1213 1246 1259 1297 1335
1344 1351 1352 1367 1430 1431 1438 1453 1454
1460 1472 1473 1474 1500 1506 1518 1583 1602
1615 1644 1648 1655 1750 1755 1759 1783 1798
1802 1814 1829 1846 1940 1955 1974 2014 2024
2103 2115 2123 2273 2289 2304 2352 2399 2401
2500. Võite antakse välja Elvas, Kaitseliidu kodus, Pikk tän. 22. Võidud, mis ühe kuu jooksul, s. o. kuni 24. oktoobrini 1939. a., välja ei ole võetud, jäävad K.-L. Elva I kompanii kasuks.

Juhatus.

Tartu Ülikool annab välja 9. oktoobril 1939. a. kell 12 kirjalikel vähempakkumistel Ülikooli Raadimõisa töölismaja

ehitustööd

Osa materjali, ja nimelt: tellis-, tsement- ja silikaatkivid, kruusa, liiva, savi, roliitplaadid, uste-akende sulused, pottsepatööde raudosad, ventilatsiooni restid ja klapid, ja betooniraua annab tööandja, kuna teised materjalid muretseb töövõtja. Kirjalikud pakkumised tulevad esitada kinnistes ümbrikkudes ülaltähendatud ajaks Ülikooli Majandusosakonda märgusõna all „Raadimõisa töölismaja ehitus". Samaks ajaks tuleb tagatistrahv 10% pakutavast summast kas sularahas Ülikooli kassasse maksta või esitada RHS ettenähtud teisi kindlustusi. Pakkumise materjaliga võib tutvuda töötundidel Majandusosakonnas.

Majandusdirektori abi
(H. Kuvasto).

Tallinna Linnavalitsuse Tervishoiuosakond vajab

linna koolidele

naisarsti

Koht on pensioniõiguslik ja kuulub linnateenijate koosseisu ning palgaks on ette nähtud kr. 210.— kuus + teenistusvanusetasu ja lasteabiraha nagu riigiteenijail. Sooviavaldused esitada Tervishoiuosakonna direktorile hiljemalt 10. oktoobriks 1939. a.

Tervishoiuosakond.

TARTU LINNA ELEKTRIJAAMA

Ulila kütteturba müük

väikesel arvul, algab esmaspäeval, 2. oktoobril s. a. Ladu Soola tän. 35 (sissekäik jõepoolsest uksest) avatud igal tööpäeval kella 8—15.

Elektrijaama juhatus.

Juhuslikult müüa väga häid

jahipüsse

S. SOHN, kal. 12, ilma kukkedeta;
CALLAD, kal. 16, ilma kukkedeta;
BARELLA, kal. 16, ilma kukkedeta;
BUSCHMÜLLER, kal. 24, kolmeraudne;
BOCK, kal. 20, ilma kukkedeta;
BOCK, kal. 28, ilma kukkedeta;
S. SOHN, kal. 24, kukkedega;
S. SOHN, kal. 12, kolmeraudne;
FRANGOTE, kal. 22, kolmeraudne;
TELL, kal. 5,6 ja 32.

Uu i jahipüsse

BSW, kal. 16 ja 12, kolme rõngaga ja liht.
FN, kal. 16 ja 12. Laskeriistadeäri A. JASAR, Tartus, Poe tänav 8.

Suhkur ja petrooleum

on vähem tähtsad kui tervis. Tervist hoiate, kui lasete parandada oma vildid, kalossid ja kingad

Narva tän. 111, jalanõude-suurtööstuses

(vastu Siimi apteeki). Samas täidetakse kiirelt ja täpselt teie tellimised igasuguste jalanõude peale.

OMANIKUD.

Südalinnas vabaneb

keldri-äriruum

ja müüa 1,5-HP elektrimootor. Küsida L. Roose paberiärist, Ülikooli 13.

Tipperi-Jaagu ja Eedi piltide sari

2. osa: „KOJUTEEL"